

PUBLICAȚIE
SĂPTĂMINALĂ
EDITATĂ DE
GRUPUL
PENTRU DIALOG
SOCIAL

■ În prim-plan : Televiziunea ■ Interviu : Etapa Krenz ■ Comentarii, intervenții semnate de Gabriel Liiceanu, Radu Filipescu ■ Traduceri din Václav Havel, Alekandr Zinoviev ■ Despre filosofie cu Andrei Cornea și Sorin Vieru ■ Agenda ■

JOC PERICULOS

Ceea ce s-a înfăptuit în urmă cu două săptămâni în Piața Victoriei a înlocuit cîteva pagini din istoria contemporană a României. Dar nu înacme, ci înapoi. Parcă am fi înaintat degetelor din '44, noiembrie. Să nu e de mirare, atunci România a ieșit din istorie și a intrat într-un tunel din care nu-mi-ștîrge să iasă. Așa se și explică rapida regenerare a partidului tradițional. O noapte de aproape o jumătate de secol se îspraveste, și, odată cu ea, un vis urât. Reflexul cotidian al omului, ca și al societății, a fost să reia istoria de unde a fost interrupță. A fost un gest reflex al inconștientului colectiv.

In Piața Victoriei s-a căzut împedești acest lucru. La conducerile F.S.N., P.N.T., P.N.L., P.S.D. sună sunetti care au supraviețuit evenimentelor din '44-'47. El și-au reamintit husele și s-a întimplat. Îi felicitau pentru buna lor memorie. Atunci, istoria a dat răsărit de contură grupării din Jurnal P.C.R., susținută fără să decisiv de trupele de ocupație. Dumitru Brătianu, Caposu, Cîmpeanu și Cîmpeanu au retras probabil trăsăturile acelor zile, au pus în paranteză o jumătate de secol, și, din magazile vîlătate ale istoriei, au adus, nemira unul societății românești de astăzi, metodelor folosite atunci. Despre ce este vorba? Despre manipularea demonstrațiilor științifice de la sfîrșitul lui istorie? Nicăi F.S.N., nici Cartelul partidelor istorice nu au organizat-o (cum nu au organizat nici revoluția), în schimb au încercat să se folosească de elanul și constanța politica a lăzilor generali ca să le remoreze în propriul lor folos. Cu toții au considerat că monumental, căruialii a sosi. Am asistat la simulația de dialog din Sala de Consiliu a Ministerului de externe și am constatăt stupidul neputință partenerilor de a depăși cadrele lăsat-le de istorie în a două jumătate a anilor '40. Ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat. Intram în repera ultima a unei perioade rămasă neîntreruptă, după o pauză de decenii. Prințipalii erau același, schemele verbale ideem, manevrele de colț la fel, resentimentele și neînțelegerile la fel de prezente. Pentru F.S.N., Cartelul era o alianță reaționară de dreapta, care amenința curierile revoluției, care eliberau mulțimile în stradă, ca să dea o lovitură de stat. Pentru Cartel, F.S.N. era de fapt P.C.R. deschizat, înseamnă ilegitim la putere; bolșevici, vîțuri dictatori și aspiratori al poporului. Din această schemă mentală nici unul din parteneri nu a ieșit nici o clipă.

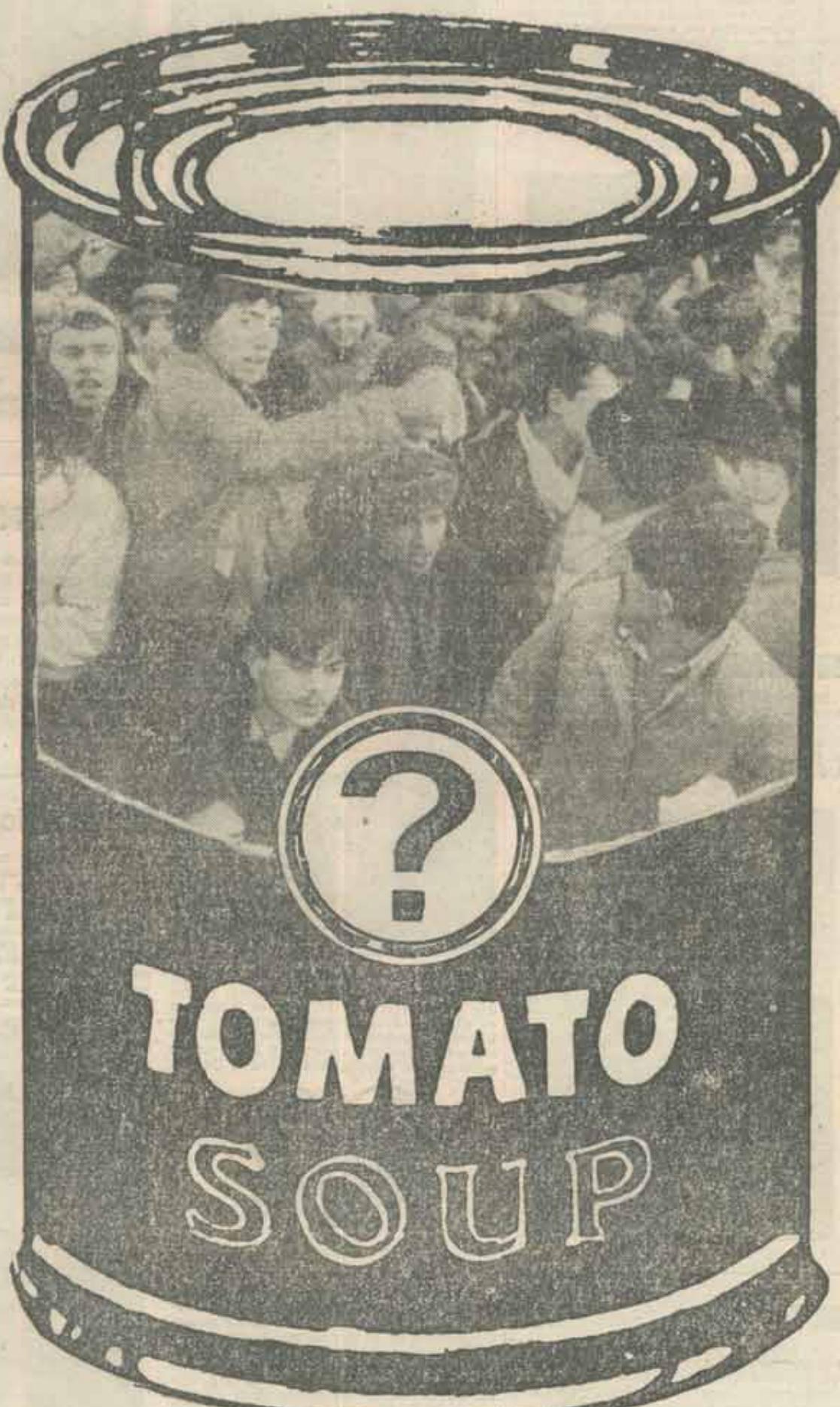
În sfîrșit, realitatea, se ofă în altă parte. În stradă! Oricine pofește azi vocea multumii dacă și îl sunt dorință (și urechea) să-o facă. Dr. Caposu a declarat că P.N.T. a adus home în pistă. Trebuie să-l contradic. Mai mult, să-i arăt că această afirmație a sa a provocat intensificarea manipulației organizate de F.S.N. Ce s-a întâmplat?... Dumitru Iliescu, Roman, Cazimir Ionescu au profitat de accusări imprudente pentru a face responsabil pe liderii Cartelului de „orice s-ar întâmpla”. Mai ales că sănătatea sa se întimplă. Se pregătește aducerea în Piața Victoriei a lui de oameni. Scos de la locurile lor de muncă, la fel ca nouă acum două luni. Iar oamenii pe care s-au sprijinit au fost în general fosile conduseci ale întreprinderilor, aparatul de partid, ex-sindicaliști etc. Curiosă alinajă! Să fie un spectacol al revoluției românești?

Este un joc periculos, în care s-a lansat F.S.N.-ul, dar și partidele istorice. Acela de a-si aranja interesele de partid pe rama societății românești, care abia ieșe din noapte. Să ieșim sare din intenție pentru a intra în întuneric? Arsenaliul politic al acestor partide este foarte sărac. La convorbirile amintite toți au vorbit despre dialog, a fost cuvintul cel mai folosit. Dar am asistat doar la monologuri. N-a dialogat nimănii cu nimănii, mitii de oameni, aflați în Piața Victoriei, nu și-au avut reprezentant legitim în Sala de consiliu. F.S.N. încearcă să cîstige timp, iar Cartelul se străduia să se instaleze la cîrma demonstrației.

A avut origine de căza F.S.N. De ce? Pentru că se afa la putere și avea mijloacele tehnice, finanțare și administrative de a manipula cu mai multă eficiență. Radioul, televiziunea, centrala telefonică și mobilizările (ea-n vremuri pe care le credeam apuse) au fost mijloacele. Afîndu-mă în piață am avut impresia că am ier în scara zilei de 21 decembrie. Erau prezente în piață trupe, blindate, dar și tîpi în civil en talkie-walkie, care comunicau infrigării tot felul de mesaje, plus mesajul Aru la dispozitie și cu care dispărreau din cînd în cînd spre întreprinderile bucureștene să alcătu oameni. Activitatea radioului și televiziunii în aceste zile ar trebui să fie analizată minuțios. Cine a dezinformat? Cine a păstrat tacerile vînătoare? Cine a dat ordine?... De ce nu a ajuns carul TV în Piața Victoriei? etc., etc.

Am aflat multe despre moravurile noastre politice? De tîpi, nu ale noastre. Ale LOR!

STELIAN TÂNASE

AGENDĂ

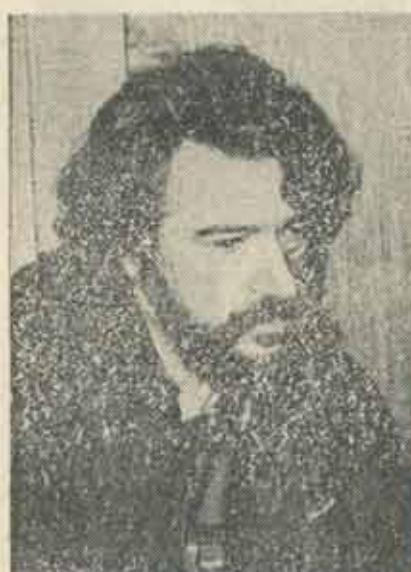
Conversație

Doamna Doina Cornea și dl. Leontin Juhász, membri ai Grupului pentru dialog social, s-au aflat recent în București, prilej cu care au făcut o scurtă vizită la sediul GDS și la redacția revistei „22”. Cu acest prilej a avut loc o converzare în legătură cu ultimele desfășurări ce au avut loc în viața politică românească; de asemenea s-a discutat posibilitatea lărgirii unei forme specifice de organizare la Cluj, care să fie un echivalent GDS pe plan local, date fiind, pe de o parte, numeroasele probleme existente acolo, iar pe de altă parte considerabilul potențial uman pe care îl are centrul transilvănean.

Virful creionului

Dl. Eugen Mihăescu, figură pregnantă a graficii din Statele Unite, ne-a vizitat miercuri seara, 31 ianuarie 1990. Cu acest prilej ne-a încreșnat mai multe desene și promisiunea unei colaborări, sperăm, îndelungate.

ERATĂ

In articolul „Fără Violență” din nr. 3 s-a situaționat la cules o groșeală. În loc de cuvintul „dependent” a apărut „independent” fapt ce modifică complet ideea lui Gandhi despre pericolul centralizării producției scrisă în 1930. Vă rog să reîmpărtășești ceea ce din Gandhi despre dezastrul centralizării:

„Dacă nu se transformă radical mentalitatea și relațiile omului cu lumea, industrializarea și modernizarea accelerată a acesteia nu va confrunta cu pericolul

Sondaje de opinii

Grupul pentru dialog social intenționează să organizeze sondaje de opinie pe întregul teritoriu al țării. Efectuarea unor astfel de sondaje presupune existența unor anchetatori voluntari pe teren. Îi rugăm pe cititori revistei „22” care nu îl dispusă să desfășoare acest fel de activitate să ne scrie pe adresa:

Grupul pentru dialog social
Calea Victoriei No. 120 București
Pentru Sondaje

CITITORI, ABONAȚI-VĂ LA „22”!

GRUPUL PENTRU DIALOG SOCIAL este primul grup independent constituit din România, acționând programatic ca o instanță de reflexie critică asupra problemei care frântă societatea noastră civilă, asupra inserării ei în context european. În vederea lărgirii ariei sale de dezbatere, grupul editează revista „22”. Vă puteți abona la revista noastră prin toate oficile poștale din țară, contribuind astfel la susținerea publicației care nu se subordonează nici unei grupări politice și care refuză orice colaborare cu cei ce au susținut vechiul regim.

Fructuos schimb de vederi

Joi 31 ianuarie am avut un fructuos schimb de vederi cu doamna Paula Dobriansky, Deputy Assistant

Secretary of State for Human Rights and Humanitarian Affairs, Doamna Dobriansky, care a fost

invitată de doamna Agota Kupermann și de domnul George Lăpușeanu.

Spinoasa problemă

Scriitorul german Paul Schuster, născut în România, ne-a căutat la sediul nostru din Calea Victoriei 120, și s-a întreținut cu dl. Dan Arsenie asupra spinoselor probleme a surgerilor financiare din România spre Occident, ca urmare a afacerilor necurate ale clanului ceaușescu & Co.

ANUNȚ

Grupul pentru Dialog Social organizează un Centru documentar al Revoluției din 17-22 decembrie 1989. Îl rugăm cititorii noștri să ne sprijine, oferindu-ne mărturii (benzi audio, fotografii, benzi video, note de jurnal etc.) legate de zilele și noptile Revoluției.

Libération salută „22”

Pe 25 ianuarie ne-a vizitat la Grup domnul Serge July, directorul ziarului „Libération” ziar care a avut o atit de mare importanță pentru manifestarea publică a dizidenților din România (vezi interviul și scrisoarea lui Mircea Dinescu). Domnul July s-a interesat îndeaproape de situația politică din România. Alături de membrii Grupului, domnul July a participat ca martor la demonstrația desfășurată în aceeași seară în Piața Victoriei.

Lipsa de timp

Dl. Emil Hurezeanu, redactor al postului de radio Europa Liberă, a vizitat GDS în cîteva rînduri. Conversațiile au fost scurte ca niște reprezente de polo, mai mult o luare de contact. Il aşteptăm pentru conversații mai tîrnică, cînd timpul nostru și al său ne-o va îngădui.

In legătură cu articolul „Despre lumina caselor de lumină”, apărut în revista „22” din 2 februarie 1990, adăugăm cecind scuze, că schițele anexate textului în cauză aparțin autorului articolelui, arhitectul Bucur Crăciun (fiind și semnată) și nu arhitectilor Matei Lichiardopol și Mircea Niculescu cum a apărut tipărit. De asemenea, la nota din josul paginii cu articolul în cauză trebuie citit „am participat” și nu „au participat”, cînd viziunea cu care arhitectul Bucur Crăciun s-a prezentat la expoziția Studiu-2, Timișoara, 1981, îl aparține în întregime și nu a avut nici un coautor; nici în dezvoltarea ulterioară a acestei vizionuri nu a colaborat cu nici un arhitect.

C. MAMALI

(Urmare din numărul trecut)

Toată lumea e de fapt implicată și aser-
vită, nu doar aprozariștili, ci și primii
ministri. Poziții distincte în ierarhie nu
fac decât să stabilească grade distincte de
implicare; aprozariștul e implicat doar în
mica măsură, dar are și o forță mică
puțere. Primul ministru are, desigur, o
putere mult mai mare, dar e în schimb
mult mai profund implicat. Amândoi sunt
căpăti, necare într-un fel, intrucțivă
diferit. Adevaratul complice în această
implicare nu e o altă persoană, ci sistemul
însuși. Poziția în ierarhie puterii deter-
mină gradul de responsabilitate și vină,
dar nu încercă pe nimeni cu responsabili-
tate și vină nelimitată, nici nu abiovă
complet pe nimeni. Astfel conflictul între
turările vieții și cele ale sistemului nu e
un conflict între două comunități social
distinție și separate; și doar o vizinu-
toare generală (în înalt grad approxi-
mativă) ne permite să divizăm societatea
în conduceri și condusi. Aici se poate,
de alimentări, sesiza una dinice cele mai
importante diferențe între sistemul post-
totalitar și dictatura clasică, în care linia
de demarcare a acestui conflict poate fi
încă trăsătură pornind de la apartenența de
clăsă. În sistemul post-totalitar această
linie traversează, de facto, fiecare per-
sonă, căci fiecare este, în felul său, în
același timp victimă și suporter al sis-
temului. Ceea ce înțelegem prin sistem
nu e, deci, o ordine socială impusă de
un grup altuia, ci mai degrabă ceva ce
impregnează întreaga societate și e un
factor al modelului ei, ceva ce poate
pare imposibil de sesizat și definit (căci
e de natură puruș principiu), dar este
experientă prin întreaga societate ca o
benignitate și existență ei.

Faptul că ființe umane au creat și creștează zilnic acest sistem auto-directionat prin care se doizează identitatea lor cea mai intimă nu este, deci, rezultatul vreunei incomprehensibile confuzii istorice, nici efectul unui fel de derulare a istoriei. El nu e nici produsul unei ființe diabolice supreme care a decis, din ratuni necunoscute, să torturzeze în acest chip o parte a umanității. Asta se poate înțimpi, și ea întâmplă, numai pentru că există, în mod evident, în umanitatea modernă, o anumită tendință de a crea, sau măcar tolera, un astfel de sistem. Există în mod evident, în ființele umane, cova ce răspunde sistemului, cova ce ele reflectă și cu ce se acomodează, cova în ele care paralelizază orice efort al singurilor mai bun de a se revolta. Ființele umane sunt forțate să trăiască în minciuna, dar ele pot își forța în asta numai pentru că sunt, în fond, capabile să trăiască astfel. Încât nu doar sistemul alieneză umanitatea, ci, în același timp, umanitatea alienată surpare sistemul ca pe proujel sau proiect involuntar, ca pe o mașină degenerată a proiectelor sale dominante, ca măturărie a acestui menajător de a fi indispus.

Tehurile esențiale ale vieții sunt în mod firesc prezente în orice perioadă. În fiecare există o cercare ostinată, pe trai deosebită de viață umană, pentru integrarea omului, nostru liberă excesivă și fiindcă, o dorință de a transcede lumenii existențiale. Să tehnici, în același timp, cercarea serioasă a sunnătății într-un fel trăvălită, unor unități sale însemnată și utilitarismului. În fiecare există o dezincibilizare și se nască într-o multime anonimă și de la plusi coroane abiluri de coagulare pseudo-vieții. E aici mai mult decât un simplu conflict între două identități. E ceea ce mult mai grav: o provocare adresată încetării nașionale de identitate.

In ceci mai simpli termeni se ar putea spune ca sistemul post-totalitar a fost edificat pe fundatiiile constituite prin istorica intalnire intre dictatura si societatea de consum. Nu se oare adverat ca adaptabilitatea la traiul in minciuna si irudirea fara rezistente a auto-totalitatii sociale se afla intr-o conexiune de un tip esențial cu generala ne dorința a oamenilor extinției către consum de u si sacrifici unele certitudini materiale de dragul propriu lor integratii spirituale si morale? Cu sprijinul lor de a abdica de la valoriile mai înalte cind sunt confruntati cu tentatiile trivializante ale civilizației moderne? Cu vulnerabilitatea lor în fața atracțiilor indiferenței de masă? Si nu, e oare, pînă la urmă, cenușul si vidul vietii in sistemul post-totalitar doar o oribilă caricatură a vietii moderne in general? Nu reprezentam noi oare chiar dacă sub aspectele externe ale civilizației ne aflăm departe in urmă un fel de aversiune pentru occident, relevindu-i propriile tendințe latente?

Să ne închipuijm acum că intr-o bună zi ceva explozienă în aprozirul nostru și el înceară să mai pună loxinei în vitrina sa doar pentru a se pune bine cu puterea. El înceară să mai voteze în alăgeri despre care cite că nu sunt decât o farsă. El începe să spună ce gîndeste cu adevărat la întrunirile politice. Gâscete, chiar, în sine, curajul de a-și exprima solidaritatea cu cei pe care constituie să fie dictează să-i sustină. În revolta sa, apozirul este din minciună și intră în viață. El respinge ritualul și încalcă regulile jocului. El îst redescoperă identitatea și demnitatea, pînă atunci înjoită. El dozează libertatea sa, cu o semnificație concreta. Revolta sa e o tentativă de a trăi în ade-

Plata nu se întârziă mult asteptată. El va fi eliberat din postul său de gestionar al magazinului și transferat la depozit.

VÁCLAV HAVEL

PUTEREA CELOR FĂRĂ PUTERE

să se petreze vacanță în Bulgaria se vor volatiliza. Posibilitățile de acces ale copiilor săi la instituții de învățămînt superior vor fi puse sub semnul întrebării. Superiorii îl vor persecuta, iar colegii își vor manifesta nedumerirea față de comportamentul lui. Mulți dinire cel care îl vor aplica sancțiuni nu-i vor face, însă, din reală convingere, ci sub presunția condițiilor, aceleasi condiții care îl obligau odinioară pe aprogarist să expună lozinci oficiale. El îl vor persecuta pe aprogarist pentru că asta se așteptă de la el, pentru a-și demonstra loialitatea, sau, pur și simplu, ca parte a spectacolului general, în care e inclusă credința că astfel se reacționează la atari situații, astăzi se fac într-o deosebită lucru. Mai ales dacă vrea să evite să devină suspect în față. Execitorii se comportă deci, mai mulți sau mai puțin, ca toată lumea: ca elemente ale sistemului post-totalitar, ca agenți ai automatismului acestuia, ca mărunte instrumente ale auto-totalității sociale.

în acel fel, structura puterii, prin intermediul celor care execută sancțiunile, acei agenți anonimi ai sistemului, îl va scuina afară pe aprozarișt. Sistemul, prin prezența sa alienată în omieni, îl va pedepsi pentru revola sa. El trebuie să procedeze astfel pentru că logica automatismului și auto-apărării î-i dictionează. Aprozariștul nu-a comis o ofensă obisnuită, individuală, izotată în unicitatea ei, ci ceva incomparabil mai serios. Încălcând regulile jocului ei a derugat jocul îninusi. El îi zguduit lumea aparentelor, stilul de susținere al sistemului. El a elăstăit structura puterii, introducind o breșă în ceea ce o menține integră. El a demonstrat că și trăi în minciună înseamnă să trăi în minciună. El a străbunzat fațada a sistemului și a dezvăluit fundamentele reale, Jósémcse să putechi. El îi spus că împăratul e gol. Să permit că împăratul e într-adevăr gol, ceva foarte premejdios e să intămpini pein acțiunea să încercă să-l sărăcă îninu. El a permis or că să arunce o privire în snutelul coliselor. El a arătat tuturor că este posibil să trăiești într-adevăr. Vîsta în minciună poate să înțele sistemul numai dacă e universală. Principalul trăbou să rănească și împregne tot. Nu există nici un lucru pe care el să poată coexista cu viața în adevar și astăzi înseamnă că erăcine lese din rînd neagă principiul și ameninția în întregimea lui.

Acest lucru e de înțeles: că vremea apărătoare nu e confruntată cu reziliile sale nu e percepția sa apărătoare. Că vremea a trăi în minciună nu e coacurtația sa a trăi în adevar, perspectiva noastră pentru a-i expune falsitățile împreste. Dar de fapt e ce altorulva nu e, ca amenință înseși existența apărătoare și a vieții în minciună, atât în esență lor, ei și în auto-cuprinderea lor. În secolul timp este abia să fie relevant că de ambiții aișilor no caro arează alternativă îl ocupă, fără ei nu rostă în atribuțiole și fizice, ci în lumina pe care o aruncă asupra edificiului sistemului și fondajilor lui precare. La urmă urmel, aprozariștul e devenit o amenințare pentru sistemul numai pricină că e detinătorul unei puteri fizice, sau în vreun mod oarecare reală, și pentru că acțiunile lui reprezintă moartea deosebită, moartea că o flămândă

mult deicit esu, pentru că ea a iluminat
vecinătatele și, desigur, din pricina încalculabilelor
consecințe ale acestor ilumi-
nări. În sistemul post-totalitar a trăi în
adevăr are, deci, mai mult deicit o dimen-
ziune pur existențială (a redusesc umaniza-
reia la natură ei inherentă), o dimenziune
noetică (a revizui realitatea drept ceea ce
există, sau o dimensiune megală (a da un
exemplu altora). A trăi în adevăr are, de
asemenea, o închivocă dimensiune po-
litică. Dacă atipul central de susținere a
sistemului este a trăi în minciună, nu
de mirare că principala amenințare la
adresa lui e și a trăi în adevăr. Iată de ce
adevărul trebuie suprimit mai sever deci-
orice altceva.

In sistemul post-totalitar adeveritul, în
cel mai larg sens al acestui cuvint, are
un impact în total special, necunoscut în
alte contexte. În acest sistem adeverul
joacă un rol cu mult mai important (și
mai ales diferit) ca factor de putere, sau
ca efectivă forță politică. Cum operează
puterea adeverului? Cum acționează ade-
verul ca factor de putere? Cum punteaza
acest lucru, cum poate fi realizat?

Indivizi pot fi alienati de propria lo-
ființă numai pentru că există la ei ex-
tentă de alienabilitate. Termenul acestor violări este exis-
tența lor autentică. A trai în adevar este
astfel inextricabil întreținut cu a trai în
minciună. E alternativa reprimată la care
a trăi în minciună e răspunsul inauthentic.
Doar pe acest fundal capătă sens viața în
minciună: ea există datorită arestă-
rești. În înrădăcinarea sa justificativă
himerică în ordinea umană, ea nu este
altceva decât un răspuns la predispoziții

Sigură de ceea ce spuneam. Încolțindu-și fortă

a vieții în adevară rezidă din faptul că străi deschis în adevară are un aliat, invizibil, o adevarată dur omniprezent: accusă sfără ascunsă. Viața trăită deschis în adevară crește din accusă sfără; ea vorbește accusiei sfără și în ea își găsește întrelegerea. Aici se află potențialul de comunicare. Dar acest loc e ascuns și doar din perspectiva puterii, foarte primejdioasă. Complexul ferment care se manifestă aici lucrează în semîntinerie și cind, în fine, ieșe la suprafață, la lumină zilei, sub forma unor surprize socante pentru sistem, e de obicei pres tituză pentru ca ele să fie suprimate în felul obisnuit. Ele creează astfel o situație în care regimul e domoscăt, provocând invariabil panică și obligindu-l să reacționeze inadequat.

S-ar părea că solul hrănitor prim pentru ceea ce ar putea fi înțeles, în sensul cel mai larg al termenului, ca opoziție în sistemul post-totalitar, este viața în adăvăr. Confruntarea între forțele de opoziție și puterea oficială va dobândi, firește, forme esențialmente diferite de cele caracteristice pentru o societate deschisă sau o dictatură clasică. Inițial, această confruntare nu are loc la nivelul puterii reale, instituționalizate, cunoscibile, care se bazează pe variatile instrumentelor ale puterii, ci într-o zonă cu totul diferită, cea a constiinței umane, zona existențială. Raza de eficiență a acestei puteri speciale nu poate fi măsurată prin numărul de discipoli, voturi sau soldați, pentru că ea e răspîndită în coloana a cincia a conștiinței sociale, în telurile ascunse ale vieții, în nostalgii reprimate ale ființelor umane pentru demnitate și drepturi fundamentale, pentru realizarea intereselor lor sociale și politice reale. Forța să nu rezidă, deci, în cea a unor grupuri politice și sociale identificabile, ci este, în principal, forța unui potențial a cunoscutei formoză, întregă societate, inclusiv structurile puterii oficiale ale societății. Această forță nu se bazează pe propriii săi soldați, ci, ca și spuneam azi, pe cei ai înaintașilor — cu ai învățațile, pe tot ce care trăiesc în minciuna și care pută loviti în grădiniță, după teorie, cel puțin de forță adezivă (care care ducă o doctrină instinctivă de a se proteja pasifă).

cumpă instigătoare și a provocării psihice
care pot să aducă slăbit la menșia forță.
E o situație bacteriologicală, deasă nu pot ex-
pune astfel, utilizând, astfel cind condi-
tia este să coapje, de un angajur civil prin-
tru a descuraja o învecinare divizată. Această
pozitie nu participă la păcătoarea săracă
pentru putere; ea își face mal durabil
cimită influența în arena obiectivă a fizicii
nașilor. Miserabilă ascunsă pe care l-a
generat acesta pot înțelege producția (când
unde, în ce circumstanțe și în ce măsură)
a deficitelor precum visibilitatea unor se-
seni un eveniment politic real, a migrației
sociali, o subdă extinderea a structuri civile,
sau pur și simplu o iracundă transformare a
climatului social și intelectual.
Să înțelegem teza problemei antrenorilor
că chestiunile de importanță vitală sunt mas-
cate de o densă cruxă de minciuni, nu
niciodată absolut clar cînd va cădea pro-
verbista ultimă necătușă, sau ce va re-
prezenta ea. Iată un alt motiv pentru
care regimul persecuției urmărește ca un ac-
reflex, preventiv, chiar și călă mal mo-
ratoriu, să se impună o cîteva măsuri
de control și de cenzură.

De ce a făci Soljenitîn legioni din jura sa? Desigur, nu pentru că reprezentarea unității de putere rea, "adică reprezentarea unui reprezentant al regimului în seama sa" ca Soljenitîn ar putea aduce cu succes la locul lui în guvern. Expulzarea lui a fost altceva: o tentativă nășterată de astupă încrucișătorul izvor de adevar, un adevar care putea provoca ineluctabilă transformare în conștiința socială care, în rindul lor, ar putea intra-o bună și produsă deregleră politică imprevizibilă în cosințele lor. Întrucât sistemul poate totalitatea a comporțat în mod caracteristic: el apără integritatea tutuia apărătorilor, gentru și se apără pe sine. Căci crusa din minciuna care acoperă viața are o compoziție ciudată. Cât vrem ca asperă, închisind-o economic, întreaga societate, să pare de piatră. Dar de înălță ce cince produce o breșă într-un loc, de îndată că un om exclamă: „Imperialul e gol!” cind o singură persoană încearcă regulajoului, expunindu-l, astfel, ca joc, totuși apare subit într-o altă lumină și întregă crucea se dovedește compusă dintr-o testatură pe care să se rupă și desfășume în

că controlabil.
Cind vorbesc despre a trăi în adovație nu mă gîndesc, desigur, doar la produsul gîndirii conceptuale, cum ar fi un protest sau o serisoare a unui grup de intelectuali. Poate să vorba de orice mijloc prin care o persoană sau un grup se revolte împotriva manipулării: de la scrierile uneorui intelectual pînă la o grevă a muncitorilor, de la un concert de rock pînă la o demonstrație a studentilor, de la refuzul de a vota în alegeri măștuite la un discurs onest la un congres oficial sau chiar la o grevă a foamei, de exemplu. Dacă suntem încrezători telereflexi și în-

procés complex, bazat pe manipularea, în moduri diverse, a oricăror expresii ale vieții, atunci, prin aceeași mișcare, o icoană exprimă liberă a vieții umenită direcția sistemului post-totalitar din punct de vedere politic și a vorbe, inclusiv, de forme de expresie cărora în alte sisteme sociopolitice nimeni nu le-are atribuit vreo stigmatizare politică potențială, cu atât mai puțin o formă explozivă.

Primăvara de la Praga e de obicei înțeleasă ca o căciuire între două grupuri: la nivelul puterii reale: cel care doreau să mențină sistemul așa cum era și coloare vroiau reforme. Se uită adesea, înțelesă că această căciuire n-a fost decât actual final și consecința inevitabilă a unei lungi drame jucate la origine în special în teatrul spiritului și în conștiința societății. Si că uideau la începuturile dramei au existat indivizi domeni că trăiesc în adevar, într-un moment când lucrurile stăteau cum nu se poate mai rău. Acești oameni nu aveau acces la puterea reală și nu aspirau la ea. Sfera în care ei trăineau în adevar nu era, în mod necesar, cea a gindirilor politice. El puteau fi la fel de bine poești, muzicieni, sau pur și simplu cetățenii obișnuiți, domeni că și prezevere demnitatea umană. Astăzi e, firește, dificil de sărat cind și prin ce canale alcătuită prin exagerare, o amintire același a influențat un moment dat, și de urmat felul în care virulul idearului să răspândită prin tescutul vieții în sinea lui, provocându-i dezintegrarea progresivă. Un lucru pare însă clar: tentativa de reformă politică nu a fost enigă tocmai societății ci mai dragă rezultatul final al acestor

Cred că prezentul poate fi și, el, mai bine încoperit în lumina noastră experienței Confraternicei încrește 1000 de urmăriști a Cartii și sistemului post-totalitar și în punctele politice și morale în care se confruntă. Astăzi și atunci, deoarece, dacă nu vă încurajăm pe lumele tradițională și în domeniul politic deschis în ceea ce nu este ordine, forța politică e născută la primul rînd prin numărul de persoane pe care le definesc la nivelul publicu române. Dacă nu avem perspectivă și măștării care să ne sprijine, Cartea nu va avea nici o sansă. Dacă însă avem să continăre și vizualizare pe lumea publică a ceea ce stim despre puterea în calea lui post-capitalist, ca apărare împotriva luminițelor totaliștilor. Pentru moment e imposibil de evaluat cu precisie întrucât apărarea existenței și activității Cartei și asupra sa de către ei arunca și felul în crux și nevindecolă tentativa Cartiei de a incuraja afirmația constituțională și încercările civice. Înțeleg că și mai difficil de prevăzut dacă în ce fel și cu cînd urmează invazia și producția dividendelor sub forma unei schimbări politice specifice. Dar toate acestea sunt desigur parte a vieții în advariat. Cu săjul existențial acest mod de viață reducă înțelegi înțelegi, pe sau în formă a provocării lor identității; sau amoci politici și îl aruncă într-un loc de nerice la chimeră și totul sau nimic. Din acest motiv astăzi acțiuni sunt întreprinse numai de cel puțin care evenimentul există merită acest risc, sau care nu ajunsă la concluzie că nici o altă cale de acțiune politică în Cehoslovacia de azi nu e reală. Cea ce se le fond, e neclădită lucru și la recasării concurse nu poate ajunge decât cincva curăță și dispune să-și sacrifice identitatea umană poliției, sau, mai degrabă, cinsuirea nu crede într-o politică care cere

Cu cît mai complet frustrarea sistemului post-totalitar orice alternativă rivală poate fi realizată și de formă de politică independentă și legele propriu-
său nu sunt însă, cu atât mai doar să se
plasă în centrul de gravitație al oricărui
amenințător potențială către zone existen-
ția lui și pre-politică lui; fără ca acest
lucru să fie, de regulă, rezultatul unor
eforturi consistenți și trăti în adâvăr deviză
unor judecăți. Îi este de pur și simplu orice
fel de activitate orientată împotriva
automatismului sistemului. Se chiază dacă
astfel de activități dispăresc finalmente
într-o simplă viață în adâvăr (aceea ce în
seama că ele să se transforme în viață
într-o structură paralelă, miscări, instituții
că ele încep să fie privite ca reprezentanți po-
litici, că el își ajung să exercite o cumilitivă
influență la nivelul puterii reale), el
continuă să păstreze pecetea originilă la
incit îmi pare că nici una dintre miscări
ale disidenților nu pot fi înjelosite fără
referință constantă la acest fundal specia-

ANCA GROUVEANU

卷之三

Psihologia la ora scrutinului sau refuzul compromisului

— Ion Ciofu —

Experiența pe care o trăim cu toți de cîteva săptămâni are, de bună seamă, ceva din particularitatea unică: de vreme ce nu orice generație poate beneficiua de ea. Avem o foame de libertate și democrație, de aducere și drepturi, dar neîndrăgoste de a le dobândi, prin încărcarea echipelor abușuit necesare unei decanări purificatoare, ne poartă trimite în gresela de a prezintă că toți avem doar drepturi, dar nici unul dintre noi obligații. Aceasta descurgind din capătana perfidă doar a crede că dictatura a personalității doar raul, iar noi, cîntali, doar binele oprișit și că revoluția care s-a intors făță către oameni, creându-le platforma bunării perspective ar acționa, suficient, numai prin semnificația momentului sublim și nu prin acel, dur, pe alcătuiri, proces îndelungat de redresare.

O luptă, în fapt, o spasmadică chemare la viață autentică, în care trebuie să ne amestecăm fliccare. Rezultatul ei va depinde, în largă măsură, de calitatea acestor lupte, de sinceritatea autentică în numele căreia aceasta este purtată.

Omenie, putem începe și cu dreptul personal (multiplicat în zeci și zeci de variante) la o reziliere. Cînd instituția în care lucrăm cu ani în urmă se extremeră din temeli sub acuza de a-și fi trădat statul, acceptînd sarcina de a organiza expertiza privind o anumită tehnică de relaxare neuropsihică, necunoscută nouă, cercetătorilor, instituție care-să trăiască în penibil ultimul zile de tensiune, în presunții teribile, parte din conducerea psihologiei românești dezbatute, în gedinte, pentru a înainta forul coordonator planul de perspectivă pe următorii 5 ani. Nu am suțit, atunci, ca factorii de conducere să se fi interesat îndeaproape în legătură cu ceea ce se întâmplă — și ceea ce se pregătește să se întâmplă! — în ideea unui demers la forurile superioare (fie el sorțit eșecul din start), pentru a încerca ocratiile și demnitățile noastre — dacă nu și a noastră personal. Orientându-se rapid de direcția currentului se încercă, pe loc, chiar o epurare din planurile de perspectivă a unor directii de cercetare. Termenii — cum ar fi acela de biofeedback — devin brusc incoazi, se căută rătăci (suflent) pentru a respinge teoretice, tematici de cercetare ca, de exemplu, acela a bioritmurilor — problematică aflată în stadiu de clarificare — prin aceea că „acesta nu ar fi oportunitate din moment ca subiectul nu a fost predat la facultate” (?).

Aceea stare de capitulare anticipată instituțială la acel nivel de dezbatere își dădea mină cu încercarea disperată a unor cercetători timoriști, alături de incidența de a fi pedepsiți sever, fie pentru faptul de a fi fost inclusi în comisia de organizare a expertizei, fie pentru aceea de a fi acceptați, benevol, rolul de suținător de experimentare (vinovății care ulterior s-au dovedit a fi pure naivități, de vreme ce ajunseseră să fi assimilate unor tendințe fasciste care ar fi urmărit — nici mai mult nici mai puțin — decât destrămarea pactului de la Varsavia). Si frica de viitor, ce a cuprins pe unii, a început să capete: „vouă, celor din comisie, ar trebui să vă se administreze la spate, în Piața Palatului, cele cuvenite” — cîci noi, subiectii de experimentare, am fost „naivi”. Sau „pentru ce, tov. C., ați fost de părere că tema expertizei poate fi analizată? De ce ar mai fi nevoie de încă o tehnică de relaxare cînd toți suntem foarte bine — încă de pe vremea lui Pavlov — că oboscoala se recuperează prin odihnă activă”?

Din ierfăci, au fost și astfel de vocii, care s-au făcut audite atât înainte ca mare

parte dintr-o săfim „bubulii”, cit și după aceea. „Dacă psihologii incriminați sunt declarati vinovați și pedepsiți, atunci suntem vinovați și noi, deoarece și noi gindim ca ei” — replicau, în ședință așezătoare, pe institut, documentaristi care nu făceau parte din structura instituției, dar își aveau locul de muncă în spațiul acestora și, din acest motiv, puteau foarte bine să nu se implice. Si ce să mai spunem despre persoane din nomenclatură care ne-au păstrat, la adăpost, documente ale nevinovăției, care au făcut legătura între noi pe timpul prigoanei sau care s-au deplasat chiar la factorii de conducere din întreprinderile în care urmam să ne rezabilităm, ca muncitori neacalfiati, încercind să prevină excesele „eductive”, în condiții unei dezinformări dirijate la adresa noastră, devenită publică. În cele mai multe cazuri, simplu și omenește au reacționat muncitorii în accele colective de recalificare, înțelegind că nețeza intelectualului pe care-l aveau alături nu este altceva decât proba unei oprești generale „Jigodille” — imi spuneau, la vestiri, informindu-mă despre ceea ce mai aflașă pe calea undelor, „de afară”. În legătură cu motivul prezenței mele printre ei.

Îată reacții care confirmă o intuire, o justă apreciere, privind adevăratele scopuri ale loviturii ce ni se administră — nivel de înțelegere la care nu s-a ridicat, între altele alte cazuri — un delegat român la un congres internațional care s-a opus, eficient (din patriotism?), votării unei moțiuni de protest împotriva reacțorilor, pe atunci, anihilari ale oamenilor, ca și a instituției desființată, a statutului și disciplinelor psihologiei românești, a unor sectoare și direcții de cercetare specifică acesteia.

Va trebui să treacă timp pentru a selecta, oportun, avalanșa de idei privind redresarea domeniului psihologiei, privit ca studiu, cercetare și aplicabilitate. Sunt unele grupuri de psihologi care și-au putut continua activitatea, deși, cele mai multe dintre ele în condiții precare, tolerate, menținute „acoperit” sau „utilate” pur și simplu, fie în laboratoarele de testare a aptitudinilor sau selecției profesionale (C.F.R., mari întreprinderi, aviație, conducători auto), fie în unități medico-sanitare. Colective de psihologi au mai rămas pe lîngă unele catodre în Invățămîntul superior sau, mixate în cadrul unor filiale ale Academiei. Problema reinnoirii la cursul normal de pregătire temeinici-

că, teoretică sau practică, se pune pentru totă lumea.

Cine a-o făca, și în amumite cazuri, cu ce instrumente? Cîțu dintr-o noi nu am fost rugăti de informația la zi (nu mai vorbim de tehnica la zi, pentru acela profitări pe activitățile de laborator)? Să ne amintim de fostul statut îdeovenit subversiv al testelor psihoneurologice din anii '49-'50, și de timpul necesar pentru a-i restabili autoritățile, cit de cît decentă, profesional. Să nu uităm că unii dintre noi, în dorință legitimă de a mai face cîte ceva, din ceea ce se mai poate, au cedat comandamentului mentinerii psihologiei într-un cadru profesional, demn (chiar dacă aceasta avea loc pe o linie de plătire vecină cu scufundarea), difuzând în aerul public tehnici de lucru cum sănătatea. În ultimii ani, mai ales, se ajunsește la un fel de joc de-a testește, la care era invitat să participe oricine.

Unele laboratoare, care au costat o avere, și care erau moderne în anii '60, își ducuseră activitatea mai mult printre compenșare a plusului de idei, valorificându-i eforturi ceea ce se mai puteau, cu un utilaj și o aparatură uzate moral. Dar

pînă și acestora au fost împrăștiate care-n-coto, cabinete experimentale au fost distruse, cum este cazul cu fostul institut desființat, casă în care pînă și edificiul împărătesc același destin cu acela al cercetătorilor.

Asadar, aparent singurul lucru care ne rămîne de făcut este să reparăm, să ne recociam.

Dar nu putem rămîne la stadiul repăratului capitale. Ar fi o nepermisă generală, care nu ar depăși obiectul satisfăcerii unor interese personale. De aceea, migrația de sănătatea de pe care o putem face sărăcimine, din chiar toamna care vine, și care, în perspectivă, poate rezolva net problemele domeniului, va fi reintroducerea studiului psihologiei pe lîngă școlile pedagogice și în licee, în Invățămîntul superior (ca facultăți sau secții), în ideea scăzută unei noi generații de vizitatori profesioniști, pe umerii căreia va sta sarcina de a rezabilita, în totalitate, disciplina psihologiei.

Încă o dată, tineretul poate reprezenta o soluție. Nu ne gindim că aceasta ar putea fi posibil doar prin pregătirea studenților în universitățile proprii. Trebuie prevăzut, de acum, ca din prima promovare de absolvenți (dacă nu chiar din serie de studenți care vor împlini cca 2 ani de pregătire și beneficiază de cunoașterea unei limbi de circulație internațională) să fie trimisi, ca bursieri, la perfecționare peste hotare. Să nu oriunde, ci în centrele universitare și de cercetare recunoscute pentru ca, modelindu-se la preștițiul instituționalizat de care se bucură acestora, să și-l însușească, implantindu-i apoi în țară, la un nivel de profesionalizare fără cusrură.

Dacă o să ne gindim la perspectivile psihologiei, aici, în această idee o putem vedea, spălindu-ne jena că doar prin noi, cei mai în vîrstă, ea nu va fi posibilă.

Puteam înțelege că prigoana împotriva psihologiei nu venea doar din motivul dificultății pronunțării denumirii pentru potențialii demolatori, ci și, ne-am gîndit mereu la aceasta în ultimul deceniu, din refuzul de a lăsa personalitatea, patricul, „sufletul” individului, ca obiect de studiu pentru știință. Iar dacă înainte vrem această „suflet” reprezinta, firesc, un teren competitiv pentru știință și religie în acești nefericiți ani ai noștri apăruse competitorul unic, școlular, amoral și opresiv pînă la anihilare, care nu putea permite cedarea obiectivului preferat: proprietatea pe constanță, pe cugetul și pe sufletul oamenilor.

Codul etic și echitații socialiste, ca și sloganul dezvoltării multilaterale a personalității în sedințele de proslăvire și la coziile pentru distribuirea rației de supraviețuire erau suficiente.

Ne putem regăsi în rîndurile slujitorilor acestui pasionant domeniu al cunoașterii umane și de sine care este psihologia, numai printre-o seruată a conștiinței fliccăruia, a competențelor individuale, uneori deteriorate și îngrijorătoare de ingăstare — vizavi de competența de dobită a celor care ne vor urma, în mod neceasă. Iar dacă repararea edificiului disciplinar nu o putem privi ca pe un moment, suficient, apelind, firesc, la ajutorul din afară, apelind la aportul unei noi generații — putem aprecia că însăși repararea pe care ne-o datorăm trebuie privită ca fiind obligatorie și că — pentru a ne plasa în inevitabilul just intelese — ea, repararea, trebuie neapărat urmată de dorință generală de a trece stațeta acelei generații. Să le pregătim drumul.

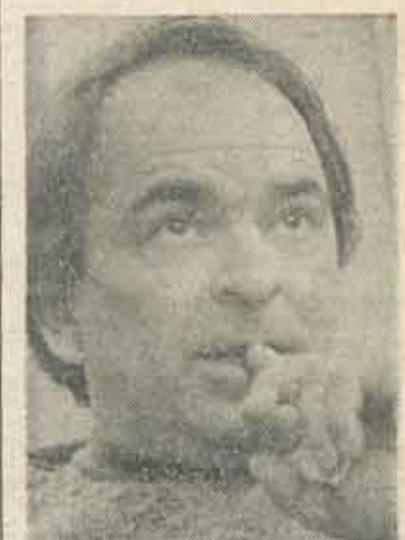
MEMENTO: O societate care nu garantează existența forței opozitionale este o societate care evoluează inevitabil către dictatură.

Grupul pentru dialog social este o instanță critică și de opoziție care se exercează împotriva oricărui formă de abuz și de derapare a puterii de la valoare democratice de tip clasic-european. Grupul nu este împotriva nici unui partid și nu este pentru nici un partid. El este doar o instanță care veghează asupra felului în care se manifestă puterea, indiferent de partid sau mișcare care intră pe oacăstă putere.

Grupul pentru dialog social cere din partea puterii nu vorbe frumoase, ci garanții pentru vorbele frumoase. Altminteri, vorbele frumoase risca să devină un paravon pentru totalitarismul viitor și să rămână simole vorbe goale. Grupul pentru dialog social cere ca oamenii cind se spune „televiziune liberă” să existe probă că televiziunea este liberă; cind se spune „sindicatul liber” să existe dovadă

Gabriel Liiceanu

**Ce este
Grupul
pentru
Dialog
Social?**

că sindicatele sunt libere. Grupul pentru dialog social cere, pentru întregul popor, certitudini în privința exersării democrației și a posibilității pierderii ei.

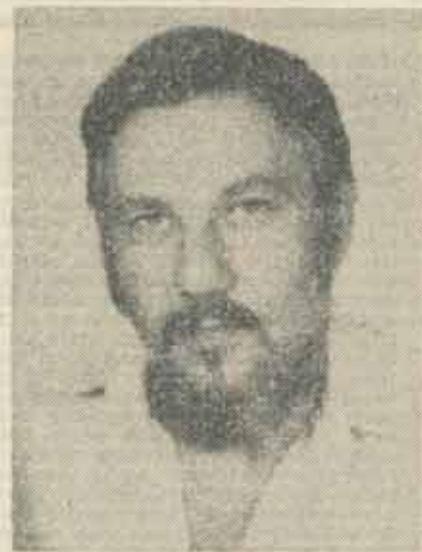
Grupul pentru dialog social nu crede decât în democrația care garantează în mod infailabil drepturile individului în fața statului și existența mijloacelor de preventire a posibilelor abuzuri din partea puterii. Democrația nu poate avea culori diferite și nu poate fi promovată cu jumătăți de măsură. Democrația este unică și, de aceea, nu poate fi „originală”. Iar „democrația socialistă” este o contradicție în termen, o fantasmă în numele căreia au fost omorâți în acest secol zece de milioane de oameni.

Orice tip de comunism, indiferent de lata sa și indiferent de colectiv pe care ar propune-o, este privat de Grupul pentru dialog social ca un nou experiment făcut pe trupul unui popor, ca propunere politică irresponsabilă și ca perspectivă a unui nou masacr. Comunismul nu a adus în acest secol, pe nici un metru de pămînt al planetelor, altceva decât minciuna, teroarea, moarte, multiora spiritului și tristețea infinită.

In România se dă acum o luptă între aspirația către democrație totală și democrația ipocrită sau a jumătății de măsură.

Memoria unui memoriu

MIHAI C. BOTEZ

In primăvara anului 1982, un prieten i-a odos lui MIHAI C. BOTEZ un fasciclu suficient de sters al memoriorii intelectualilor români adresat, spre sărbătorul ultimului război mondial, generalului Antonescu. Textul memoriorii îl era cunoscut dar toate semnăturile - nu. Ele au fost deschise unei cite unei. Așa a apărut idesa unui nou memoriu care ar fi trebuit să reunească în jurul unei evaluări generale a stării de criză prin care trecea România și o unei chenare la dialog, semnături prestigioase ale literelor și științei - și în primul rind al ocerala încă în viață ce, cu 37 de ani în urmă, semnătura acel remarcabil document de conștiință și responsabilitate al intelectualității românești.

Memoriul a fost redactat în două variante - o variantă destinată pre-

sei și una adresată președintelui Jărlă, identice, cu o singură diferență. În ultima variantă a fost inserat un paragraf care începea prin cuvintele „Ne adresăm văzor Dumneavoastră, Excelență” și în care se propuneau, într-o preventivitate momentului dramatic în care dialogul i-ar putea fi impus de o situație limitată, ca președintele insu să le deschida, printre un răspuns public.

Ambele variante se încheiau cu o subscriere conținând cuvintele „Un grup de intelectuali români (urmăzu paginile cu semnătură)”. La ambele variante este atașată o singură pagină, cu o singură semnătură - cea a lui MIHAI C. BOTEZ. În 1982, cu totă energia și elocina desfășurată de inițiatorul său, „Memoriul intelectualilor români” nu a găsit semnatari și nu a fost dat publicității.

Memoriul intelectualilor români

După aproape 40 de ani de la terminarea războiului, societatea românească se găsește din nou confruntată cu probleme ce amintește acela de vremuri.

Situatia economică a ţării este alarmantă - și în sprijinul acestui afirmații, menționăm numai penuria devine cronică a produse, alimentare pe plan intern, punind în pericol instanța vîntului prin amenințarea sănătății tinerelor generații, și speciaza plină la cote periculoase a rădăcini externe a ţării. Este acum evident că strategia de dezvoltare planificată a

României, intensă pe stimularea artificiului și a unor ramuri ale industriei total dependente de importurile de materie primă și de piețele externe de desfacere în domeniul agriculturii, a dus la rezultate cu totul diferite de cele scoțătoare. Mai mult decât atât, în lipsa unei drastice reorientări a acestei strategii, agricultura noastră, neglijată și lovită și în trecut, rămâne mai departe să supere o industrie incapabilă să-și acopere nevoile proprii, apăsând greu pe muncile ţării.

Situația socială a ţării este de excep-

ție, grea; industrializarea primită și prost orientată a dus la depopularea satelor, slabind trăinimea - factorul de contumaciat al civilizației românești - dar fără să crească și să întărească cu adevarat o clasă muncitoare cu profit propriu, apăsă și apere interesele sale și ale întregii societăți în cadrul unui dialog organizat cu puterea politică.

Starea școlii, științei și culturii românești este astăzi mai grea ca oricând în ultimile decenii, experimente dijhante și niciodată terminate cu slabă școală, știință este din ce în ce mai mult redusă la rolul de rezolvator de probleme greșit formulate de o conducere economică incompetenta, iar cultura și știa sunt înțelepte aproape exclusiv drept medie - de educație și de propagandă - și nu, aşa cum s-ar cunosc, cu scopuri în sine, înțindu-se știința de faptul bine cunoscut că ceea ce a dat și să măsura adesea prezențe și valoarea contribuției sale la știința și cultură universala.

În sfârșit, viața politică a ţării este transformată într-un monolog al puterii politice, ce cere mai departe - în pofta situației ţării de care ar trebui să se simță responsabilitate - obediene, slăjăiesc și chiar entuziasmat în vînderea continuării unei linii politice ale cărei rezultate sunt atât de puțin încurajatoare. Căci faptul că mai mulți intelectuali se pare a fi acela că ceea ce se întâmplă acum nu pare să fie rezultatul omului accident, ci și aplicația unei strategii despre care nu s-a spus că ar fi elaborată și înțeleasă și pe care poporul și urmat-o cu deplină încredere în conducea cu a conceput-o și pus-o în aplicare.

Crisa societății românești este astfel evidentă, iar nemulțumirea populară abăgo că se pot devine nericordabile pentru pacea socială. O primă formă a nemulțumirii este apăsa și descurajarea ce caracterizează actuația socialistă românească. O a doua formă a acestei nemulțumiri este erăstărea - nefiabilitatea în istoria noastră - a numărului românilor ce, desemnați și să răsprengle de mai bine, își parăscă pământul strămoșilor.

Și chiar cu mai strânsă analiză și tendințelor se arată că fenomenul de criză nu să accidente, ci amenință să se stabilizeze pe termen lung.

Vîrful însoțit al astăzi este astfel primejdiu.

Noi, semnatarii acestui memoriu, suntem cu precădere oameni de cultură, nu de acțiune, și nu avem atenția și nici naivitatea să credem că situația în poseda soților miraculoase apie să redea poporul român încrezător în competența celor ce îl conduce și în viitorul său mai bun.

Stim băsă că, mai mult de a răsuia adulții, trebuie ridicate cu sinecăritate problemele reale ale societății noastre de acum, așa cum sunt.

Nu vom puțea ascunde nascut eroile industriștilor prin statistică discutabilă și invocarea declarărilor de circumstanță ale unor oameni străini.

Problemele esențiale ale alimentării populației nu pot fi rezolvate prin însecnări televizate privind boalații mietelor.

Nu de noi indicării loc lipsă școală, știință și cultură românească, ci de o a-

devărată înțelegere a rosturilor intelectualității și creației spirituale.

Stilul triunfalistic al conferințelor cu discursuri prefabricate nu va putea acoperi nemulțumirea poporului și lipsa sa de participare reală în viața ţării.

Încercarea continuă de a face întreaga responsabilitate pentru greșătările recunoscute în cunțul „crizii mondiale” este parte de a fi satisfăcătoare; în fond, aceasta sugeră că toți faptele că planificarea dezvoltării României nu a înțintă seama de contextul mondial, ridicând neînțităre semne de întrebare asupra competenței inspiratorilor și autorilor proiectării viitorului național nostru.

Az mal trobilor care aducă că discursurile și chiar psihopatia celor ce încercă să-și exprime individual și să-și facă cunoștințe nemulțumirile nu pot doca nimic, și nicidcum anula, momentul inevitabil al adevărului.

Problemele reale cu care este astăzi confruntată societatea românească nu pot fi înălță stabilitatea numai prin doceare ale puterii, nici numai prin petiții ale nemulțumitorilor; aceste probleme trebuie să fie descooperate și formulate printr-un adevărat dialog public, sincer și constructiv, deschis tuturor celor ce vor să ia parte la el. Este probabil că mulți dintre noi am greșit dacă am ajuns aici: și că ce ne conduce și noi, că ce am făcut conduce. Recunoașterea eroilor nu este rușinoasă. Ea este prima condiție a unei adevărate roaderi, de care România are atât nevoie.

Poporul român, greu încercat de-a lungul timpurilor, are dreptul la cunoașterea adevăratei stări de lucru din ţară și a războinilor securor, spre a putea întrăvăria participație, conșient și atât, la renasterea națională noastră. Să numai într-o anel de amosferă de sinceritate, conduceam ţără și poate, sănătatea adevărată participare a poporului la viața ţării.

Toți omul de buna credință, implicați în destinul dramatic al acestui pământ, trebuie chemați să-și spună deschis părere asupra stării în care se află ţara noastră și asupra acesa ce credem că trebuie făcut spre a da o seară mai bună patriei noastre.

Orice fel de susținere a discuției este binevenită și sperăm ca presa noastră, maijar în zidul de moment, să-și deschidă paginile tuturor opiniei celor ce vor întră într-o să vădă propriul poporul nostru.

Acum aproape 40 de ani, într-un moment de răsturnare, un grup de intelectuali să-și aducă conștiința românească așezării, cercinând și acționând spre a evita dezastruul național. Abia înăuntrul lor nu a fost înțeles. Este designă departe de noi săndul de a pune semnul egalității între ceea ce se petrece launci și ceea ce se sepetrează acum, sub ochii noștri; acum și tara este altă, și conduceră este evident altă și, din fericeira, și vremurile sunt altă.

Perioade mari amenință încă acum, ea și astăzi, pământul nostru strămoșesc. Să nu îl fericiți dacă astăzi, spre deosebire de ceea ce se petrece launci, găsim noi în cîndit și bine intenționat ar fi suzit.

UN GRUP DE INTELECTUALI ROMANI

Tia Șerbănescu

Era suspiciunilor

terea. Tot felul de alianțe, uniuni, ligi, asociații (ca să nu mai vorbim de partide) au fărmătit că au putut mai bine întrebuința în sită de interese de grup care se înconștează și se exclude, pe rind, la neînțeles. Nici măcar în „bresle” nu putem conta pe o unitate. Fiecare dintre ele e deja împărțită, fie pe direcție - principala - F.S.N.-iști - Nefeseniști, fie pe cea a statutului (profesionali, amatori, liber profesioniști), fie pe sexe, și de ce nu? poartă, ca să nu mai vorbim de naționalitate, religie etc. În principiu n-ar fi nimic rău în asta: săta doar că ele au ajuns să uite telul principal al luptei.

In felul acesta, strinsă fărămitat în jurul F.S.N.-ului, poporul nostru refusează să stea, sau fără să vrea, dar amplificând de bunăvoie, un traseu încă mai întortocheat decât pînă acum, dar care are la fel de dispută. Să campania electorală nici nu a început. Pînă la 20 mai cînd sperăm să ajungem întregi la „pupat Piata Victoriei” mai sunt trei luni. Pînă atunci doamnele și domnilor își aruncă în față în totă vulgăritate despăgușită timp de patruzeci de ani în cuptoarele „democratice” noastre, acuzații care mai de care mai ingenioase. Se pare că avem parte de o libertate „bună pentru Orient” și că, dacă înținem conținut de opțiuni majorității, facem tot ce depinde de noi pentru a o păstra. Ne-am obisnuit cu ea, suntem deosebit de săraci și nu mai putem vorbi decât în cor: vorbim în cor, aplaudăm în cor, contestăm - pe ceilalți - în cor. Cine vorbește singur face figură de suspect. Nu pot să spună o părere și aproape că nu pot să gîndesc ceva pînă la capăt fără ca îngă urechi să nu îl se înșinuie strigătul mereu majoritar: „noi suntem poporul”.

De-aihă democrație (și ca numai a noastră, după rețelele noastre, căci celelalte exemple nu ne interesează înălțându-ni unici în toate privințele, după cum să-și văzută am ajuns să vorbim ca voievodii

din secolul al XVII-lea, numai la plurul maiestății. Noi! și avem mai mulți „Noi” ca niciodată. Aproape că nu mai există „eu”. În numele acestui plural vehement și agresiv nu mai ai voie să gîndesc cu propriul cap. Noi am decis odată pentru totdeauna că vrem numai și numai Frontul. Ce trumăță unitate! Să plăciuți amintiri ne trezesc... Să atunci de ce am aplaudat pluralismul politic? Doar așa, ca idee? Ca să nu se zică vreodată că n-avem facut-o și pe asta? Să, dacă nu pot să nu observă inconvenientele de care a dat dovadă Frontul față de propriele sale declarări și principii (inconveniente care constituie un preludiu destul de alarmant, săvin în vedere că ele să-și manifestă pînă și în cursul luni de miercure), să creștemă ca vrea hoasul, sau că, și mai rău, este un trădător. Așa decide „Noi”. Astă și că cum î-i alătură unui părinte care să ceră să fiu cind îl prind cu o mincună că, i-a trădat. Că vrea scandal în familie.

Să cine consolidă această eră a suspiciunilor? Se pare că cineva are tot interesul să-o facă. Spre veșnică noastră neliniste. De aceea tare mă tem că, după o viață petrecută exclusiv în carantina sferelor de adevară, nu putem sădăjdul nici de acum încolo mară fieru. Așa vrea poporul, deși să prea bine ce înseamnă lipsa de opozitie și unde duce ea: ca, în noi, ceilalți noi, refugiați sub pluralul modestiei, noi, minoritatea care nu vrea decât loialitate, noi nu vom să îi totuji nici măcar despre această revoluție care să-a petrecut sub ochii noștri. Nenumărate „eu”-i vor rămâne în continuare frustrate în dorința lor de a rosti adevară și de a auzi adevară. Închel, de aceea, eu versuri unul poet pe care-mi permit să-l citez tomai pentru că era destul de compromis la vremea lui (adică în prima domulă a domnului Brucan): „Nimeni nu mai știe pînă milenii ce să-mi alege și să dă noi”.

Un Robespierre?

Ora unsprezece și puțin, Dan Iosif poartă o discuție amicală despre partide (cu glasul lui puternic și gros): „Dacă nu vor să participe la guvern nu vor participa nici la alegeri. Le-o fac! Cu popularitatea de care mi bucur printre mulțime să văd „ce le fac eu!”. Aceeași, tot agresiv și superior, comentează limbajul doamnei Doina Cornes - ca poste cîteva clipe să vorbească despre tinerii „declanșați în totalitate” (9).

Dominul Dan Iosif este un erou al revoluției. Este cel care a pus automatul în coasta lui Dăncăescu și-i-a dictat ce să scrie în momentul abdicării. Dar tot Dan Iosif îndemna pe Ieveniști, în scara de 28 Ianuarie, la un program împotriva demonstranților. Acești personaj care, în orice grup ar fi, atrage atenția, nu doar cu gîndul la cel ce neagă clasicitatea revoluției noastre. Revoluția noastră este o revoluție tipică. Au fost assauchi și au fost baricade; au fost gloană, tortură, au fost jertfe. Să acum, îță, să apară și un Robespierre.

GABRIEL ANDREESCU

Penitențial simbolice la însoțirea rostite publică de poet Ana Blandiana și-a adăugat una cu total profană. Transmitind într-o interviu procesul său "celor patru" TVR ne confundă, și eu, la nevoie. Ca și pe ceilalți, curiozitatea mă întindește în formă mult dușă mică. Dar curiozitatea sociologului este fatală limitată în ascensiunea esură. Având motivele specifice, să le alcătuie profesional, ea nu poate fi doar foarte selectivă. Nu urmărește prea stenți nici administrația probelor, nici listele bine garnizoane de numuri personale ale inculpaților. Nădăduiese însă că în noulul de lață se bazează experiența personală a fostor demnitari și pot discerne — sau încă deduce — informații vitale despre funcționarea sistemului pe care el-l-a personalizat. Pentru sociologii ext-euro-peni intelectualiștilor care au an-

ținut în același parte a lucru să transformă dintr-o minimă obligație profesională într-o adeverătoare obesie, nu zice dramatică. Si astăzi nu atât pentru faptul că tentativile de a le descură și exalteau sau făceau sistematic descurajate sau interzise, formării și discursului. Statutul apără și debilitatea funcțională a cunoașterii sociologice în cadrul acestor sisteme sociale deriva dintr-o esențială trăsătură ontologică a lor. Avem de-a face cu societăți care se ascund, dramatice sub faluri unei ideologii iluzorii și ploto-rici sau acoperite stungaci de zidurile minciunii. Dar acestă draconică pu-
doare, impună cu obstinație de o cișnă conduceatoare despre care cineva zonnea că „a pierdut spre utopie și a trăit în absurd” este doar un efect. Modul în care se funcționează al acestor societăți este o adesea cabală dictată de legi secrete, fixe, de emanatie voluntară. Sunt în prezent unii ontologi sociali de tip premodern, marcată de subiectivism și arbitrarul voinei. De regulă funcționarea vechilor sisteme sociale să sub semnul unor acte aleatorie și voluntară. Ea este greu redusabilită la un proces necesar și legie, deși în mod evident are o logică proprie. Abia sistemele sociale moderne au permis structurația și autonomizarea unei societăți civile în care, pe baza interacțiunii dintre voluntate și acțiuni individuale, iau naștere mecanisme și funcții sociale cu caracter necesar, legie. Ele sunt obiective și obiectivabile, deci pot deveni cunoaștile și mijloacele stîntei. De aceea sociologia nu a spărat nici în antichitate, nici în Evul Mediu, ci doar în perioada modernă.

Pătine nu fosta, în acest secol, societățile europene care s-au reîntors la basenii cu deosebi și ontologie și funcționalitate de tip premodern. Societățile blocajului sovietic ilustrează pregnant acestă duruire istorică, iar regimuri precum celele instaurate în Uniunea Sovietică sub Stalin, în Albania sub Enver Hoxha sau în România sub Ceaușescu sunt cauză tipică. Relativa suspendare a resur-
sorilor funcționale obiective și denso-
perdesă ideologică le-a lăsat gresi intel-
ligibile pentru cei aflați în afara nucleu-
lui central de visină și putere. Nu este deci de mirare că aproape singurele contribuitori notabili la dezvoltarea evenimentelor și funcționalității acestor sisteme aparțin unei categorii speciale de disidenți. Sunt foști nomenklaturiști, persoane care au funcționat în dispozitivul unic de comandă și pe care, dintr-un motiv sau altul, l-au părăsit la un moment dat. Sunt participanți direcți, din interiorul structurilor de putere, poziție privilegiată în aceste societăți inclusiv sub aspectul posibilităților de înțelegere și exprimare. Nici nu dispunem în ceea ce privește societatea românească, de conceptualizari precum cele oferite de M. Djilas, E. Kardoll, O. Šik, R. Babro, M. Vodănescu și, asupra societăților în care ei au funcționat ca emisari ai puterii. Demnitarii noștri s-au mulțumit să slujească puterea și să profite de ea.

Nu ne rămâne decit posibilitatea unei analize secundare aplicată comportamen-
tului, faptelor și discursului — de cele mai multe ori inconsciente, cum s-a văzut — ale fostilor servanți din elita puterii.

Intr-adevăr, ceea ce frapăza în atitudinea lor este umilitatea și servilismul. Ele sunt atât de bine lipite de gesturile și limboajul acestor înalti funcționari încât exprimă un adeverătoare mod de a fi, cu siguranță instalat nu de azi sau de ieri. Ne dăm seama că aceasta era condiția indispensabilă pentru a putea supraviețui instalării în roata mare a puterii. Este condiția tipică schizoidă a mandarinului, reprodusă de casta birocratică pe care o secreta înconțință sistemul totalitar comunist: scălav al celor aflat deasupra sa și despot cu puteri discreționale asupra celor de dedesubt (și în general asupra întregii populații). Mandarinul generic de tip comunist sărăcia minile despăgubitorii suprem (Minescu), și nu se desparte niciodată de revolte și cătușe cind are de-a face cu suniști (Ion Telegă). Dar ce degradare făcă de condiția mandarinului clasic! Îmi amintesc o povestire a lui Borges despre *Neuviniensul maestrul de ceremonii Kotoku no Sute*, în care un mandarin jignit de insolenta trimisului imperial își apără domniașia cu subă. Ca un mare tribunul militar îl oferă onoarea de a-și lăsa singur viața, nedecipătoare va fi razbunată, mai târziu de călătorii săi excedincioi. A existat deci o demnitate a sclavului. *O tempora...!*

Multe disimilități vor fi apărute între mandarinii pur și simplu de demult și spectrele lor degradate de astăzi. Una este certă: pe cei din urmă nu-i va răzbuna nimic.

● ACCENTE

Cătălin Mamali • Dobindirea competenței

Timiditatea omilor, fluiditatea acestora și reversibilitatea unor decizii și atitudini sunt totale semne ale provizoriatului. Se pare că provizoriul este o stare necesară pe care trebuie să o parcurgă revoluția în drumul ei spre schimbare. Această stare nu exclude însă existența valorilor personale „stările polare” care sunt recunoscute ca rupe sau criterii relativ șert. Existente valorilor durabile ne ajută să ne asumăm cu luciditate riscurile provizoriatului. Unele dintre aceste valori-ghid reunesc atropose automate consensul individual și grupurilor. Într-o astfel de situație privilegiată se află și cuplul conșientă-moralitate. Doar într-o asemenea situație să se ascundă oameni competenți și morali este legitimă. Cine poate obiecția impostația unor criterii de competență cu cel al moralității în selecția oamenilor? Cine nu vrea ca onerul să fie realizată de cel mai talentat chirurg care să fie în același timp și un suferit altrui, zata să-si facă meseria în ciuda orificelor dificultăților externe și costurii personale? Cine nu vrea ca taximetristul care urmează să-l ducă urgent la o gară într-un oraș să cunoască să fie un astor incisiv care dorește în acelasi timp să aleagă drumul cel mai scurt și mai ieftin pentru clientul său? Cine nu dorește ca profesorii să-și invadă propriul capăt să fie în același timp niște azi în materie, niște talentati pedagogi capabili să transmită cu metoda corectă ce stiu ei, și niște oameni drepti care trătesc cu același dragoste pe toti comuni indiferent de cine sunt părinții acestora? Indiscutabil, mariajul conșientă-moralitate este recunoscut ca beneficiu neutră orice activitate socială. Dar consensul nuva necesită să se agregă și ambele trăsături în comportamentul uneia și același persoane nu trebuie să ne orenască de a întreba și de a ne întreba: cum a fost dobândită și cum este dobândită competență? Cine a avut sansa să devină competent pentru, mai ales pentru funcțiile de conducere? Care a fost

și care este morala dobândirii competenței pentru posturile de conducere și pentru statuturile de prezente publice? Cind formulăz aceste întrebări mă gîndesc la faptul că datoria de a ne întreba și de a întreba nelincetă este o altă valoare ghid mai ales în momentele de schimbare.

Cei competenți, din cele mai diferite profesii, fiind medici, brătrari, matematicieni, pianisti, critici, timpiari, strugari, sportivi, profesori, dactilografe, apicultori sau piloți și-au dobândit competența în primul rînd datorită propriului efort, muncii neîncetate prin care și-au cultivat talentul, și-au dezvoltat prioritățile deosebite pe care le-au întreținut în ei însiși ajutăți fiind, mai mult sau mai puțin, de alții. În multe cazuri însă competența nu a putut fi dobândită, iar în cazurile în care ea a fost totușă dobândită, atunci multor indivizi le-a fost interzisă practicarea propriilor competențe. Astfel s-au îrosit multe din sursele transformării normale a competențelor în performante. Înainte de a-și muta da măsură prin realizarea unor performante de excepție multe competențe de excepție au fost trecute în hibernare, transformate ușor în surse anonime de inspirație sau în simuli „no-gri” care erau folosite în lucrările altora. Să nu uităm că alte competențe reale au fost numai unul proces sistematic de degradare printre subutilizare intentio-nată a resurselor lor sau prin obligație legală de a face „alte munci” cît mai deosebite de preșătirea persoanei.

În raport cu lărgirile posturilor stim că cu un status ociană o poziție mai ridicată în structura puterii (politică, tehnica, cultură), cu astăzi ocupările locurilor în perioada dictaturii erau mai puternică condiționată de criterii arbitrale, extra-profesionale. Chiar și în aceste cazuri vi-tuite s-au format unele competențe de regulă, competența rezultând din ocuparea indisolubilă a unor posturi de conducere. Competența a fost dobândită de unii tecniști după ocuparea unei poziții și prin menținerea lor îndelungată în acele poziții. Competența a fost dobândită prin încercare și eroare, adică prin căsătări mai primitive formă de învățare. Numai că spre deosebire de tinerii insectelor astăzi eroare pentru învățătură dobândită de unii nu erau plătită de ei ei. Întotdeauna, erau plătită de alții. Desigur că astăzi s-a putut dobândi o experiență utilă și un anumit grad de competență. Dar cu ce pret? Cine a suportat prețul? Mai mult în acest proces de învățare a competențelor prin încercare și eroare și anărăt și o nouă formă de competență, o pseudocompență. Competența de a lucra ne principiul morale și fără teamă de conurență. Competența de a te adapta principiilor „maticei”. Competența de a te descurca prin relații, prin trafic de influență, prin servicii și contraservicii. Competența utilizării trucurilor pentru a menține o poziție de la compromisă.

Dobândirea competențelor, printre-o practică îndelungată marcată de încercări multiple și eroi repetate care mereu au fost supușe de alții, a constituit o cale frecvent utilizată în timpul îndelungatelor dictaturi și cu a deformat nu numai noileturi de la virtuile terenului economic, culturale ocupate de miniștri, directori generali sau de directori. Această dobândire a competențelor a deteriorat grav și functionalitatea unor posturi de conducere relativ mari, precum cele de șefi de secție, șefi de ateliere sau colective. Această practică a cuprinză și noile virtuuri permanente și radioului și televiziunii care au devenit competențe printre un aplișionament realizat în public. Într-o perioadă în care mobilitatea socială era aproape o vîrstă, stabilitatea în anumite posturi a constituit o cale ineficientă de dobândire a competențelor.

Nu neg faptul că uneori asemenea competențe au putut salva prin strategie ingenuitatea oameni, idei și produse de valoare. Este adevarat că s-au salvat citeva mii de valori dar, s-a pierdut o interesantă mentalitate și s-au redus în grozitor masele de dobândire normală a competențelor.

Ce valoare practică are o astfel de discuție mai ales cind nu există nici o intenție vindecătoare? Ea nu interesează din perspectiva sanselor de intrare în rol de formare și dezvoltare a celor anti-de a fi competenți. Desigur, a înlocui pe cei incompetenți și imorali cu persoane competente, sau a înlocui persoanele competente, dar compromisul moral cu persoanele la fel de competente și în plus morale și alegeri indiscutabile. Ce este de făcut atunci cind persoane care să dobândesc competență într-un post de conducere, dar care este compromisul moral nu își se poate opune, pentru moment, nici un concurență cu un nivel relativ egal de competență și cu o titulă morală superioară? Ce este de făcut cind din rațiuni strict funktionale utilizarea competențelor celor compromis moral este inevitabilă pentru o perioadă oricare de timp? Se poate vedea că ea menține în anumite posturi unii persoane cu adeverătoare competențe dar vinovate să fie condiționată de gradul în care acestea vor facilita procesul dobândirii competențelor de conducere cerută de postul respectiv de persoane oneste și capabile? Poate fi un astfel de proces utilizat? Care este eficiența lui practică? Dar valoarea lui într-o eventuală terapie morală? În orice caz un astfel de proces are o probă eliminatoare, o „punte a măgarului” care să-l ia în dezmână bunului său: intentiile și acțiunile practice ale celor recuperabili de dizolvă el insuși structurile ascunse și perverzite ale relațiilor de influență, de

a neutraliza autonomia funcțională a trucurilor biocratice și de a stimula pe cei capabili să preia eficient rolul de conducere. Cei care vor trece această probă vor avea numai de cîștigat.

Cineva ar putea să întrebe: care accesează modalitatea de alegere nu înseamnă și credință proa multă nîște persoane care să-și compromeze indelung? nu este care o naționalizare cu rău? nu exprimă o astfel de idee doar inertă multor oameni enabili care rămân retrăsi în propria lor timiditate? de ce să lăsăm ca timiditatea celor serioși să fie exploatață în continuare? care cei compromisi moral sint valori de excepție în domeniul lor profesional? sunt ei în domeniul lor ceea ce au fost Louis Ferdinand Céline pentru literatură și Werner von Braun pentru construcția rachetelor spațiale? Anoi Céline și von Braun nici nu au ocupat posturi de ministri sau directori generali din cel de-al doilea război mondial. Le-a ajuns super-compoziție și talentul lor. Oare celor compromisi moralmente nu le este suficiență doar pregătirea lor profesională, de ce mai vor și posturi de con-

20 ianuarie 1990

● ACCENTE

Thomas Kleininger • Nevoia de slujire

S-a vorbit mult în zilele acestea de apariția unui vid de pulbere. Pentru evitarea lui, C.F.S.N. și-a aruncat, cu o grabă doar în prima instanță justificată, toate prerogativele puterii, dar probabil că fenomenul se perpetuează pînă în celele ultime ale societății. În uzine, în L.A.S.-uri, în scoli, în birouri, ba poate chiar la nivelul familiilor abuzație întențivă și a vechii autorități crește și dificultăți și cără amplioare nici măcar nu pot fi bănuite.

Dar, pe lîngă acestea, un alt vid, cu mult mai primejdios, se cascadă în mintile oamenilor. Ideologia marxistă nu a împus doar un anume mod de a organiza societatea (sistemu unipartid) și economia (proprietența colectivă asupra mijloacelor de producție), ci a fost și putătoreala unei anumite vizioni, aspirații lumii. Această vizionă introduce, abuziv sau nu, o vectorialitate în mersul societății.

Nu are sens să relau aici prea bine cunoașutele poncice ale acestor vectorialități, contrazise din ce în ce mai flagrant de realitate, dar vreau să rețin totușă ideea unei teologii care să se substituă cu timpul celei promovate de creștinism. Ideologia marxistă poate astfel să suplineză abdicarea religiei de la rosturile ei esențiale pentru edificarea unei vieți cu adeverătoare umane. Într-o lume în care lipsesc teologii, cu alte cuvinte acolo unde lipsesc o anumită direcționare ascendentă, total. Bucurie fenomen în parte devine rezultatul hazardului pur. Vom trăi deci de acum încolo într-o lume a contingenței și alitudinilor absolute a vieții omului. Eram prinși pînă acum într-un an-

naj ce — chiar dacă nu ne putea mintea ca existența individuale — ne conferă totuși un rost în scenariul unei deveniri collective. Acum, în locul acestui minim sens se deschide un hâr care îmi dă flori. De ce? Pentru că este exact locul în care va trebui să punem bazele societății noastre viitoare. Acolo, și nu în alta parte, va trebui să înjgebăm edificiul fragil al unei noi moralități. Ah, mi se va răspunde, Occidental se descurcă excelent și fără creștinism și fără ideologie marxistă. Dar în realitate, acolo, eu totuși bogăția lor materială, mulți oameni sunt nefericiti și cauță tot felul de surrogate de religie. Chiar consumul de droguri s-a transformat într-un asemenea surrogat. În zadar, blochează Bush pe cale militară căile de acces ale traficanților. Râul se ascunde bine. El se află în capetele oamenilor și acolo patrulele cu elini nu au cum să patrundă. Un narcisism atoțedevorat se întinde peste societate, o societate a coacelor ascuțite, în care cel mai tare il matură fără milă pe cel care îl este inferior.

Acesta să fie ore tot sensul vieții: să mincăm mai bine, să avem cu foii mașini particulare, să călătorim nestin-gherit! Avem poate nevoie să slujim și pe alte altare decât doar pe cele ale biciului nostru stomac.

Studentii nostri cer concursuri, cer instaurarea unei meritocratie. Dar care sunt valorile pe care vrem să le punem la baza unei asemenea meritocrații? Oare să-pînseamă perfectă a unor abilități tehnice, științifice sau automat ca omul care le posedă să fie într-adevăr și omul mai bun? Societates îl validează îndeobște pe cel care sănăt mal adaptabil. Cum vom prelua potențialul ce zace în nonconfor-miști și în dizidență societății noastre de mine?

Mă uitam la Mitropolitul Banatului care la slujba pentru pomenearea morților din Timișoara tot repetă „Vom merge înainte”, „Vom merge înainte”. Dar în-cotro să mergem, Inalt Prea Sfintă Ta?

• ACCENTE

Dan Oprescu

• Marele Inchizitor

Esența comportamentului dictatorial o constituie un anumit complex de superioritate (de multe ori îndreptățit), care se manifestă sub forma paternalismului: oamenii, în marea lor majoritate, ar fi niște copii, niște săpături nevoișnice și slabănoase, pentru care libertatea este inaccesibilă. În primul rînd pentru că le-ar fi însuportabile. Copilul nu-i omul deplin, eiaci nu și-a actualizat încă potențialitățile: copilul este o mare promisiune, el poate deveni orice (mare savant, mare om politic, mare criminál, dar și modest funcționar sau simplu imbecil), dar nu este încă un om ade-vărat, încă nu și-a dat același grăniță care, toate loialitate, delimitarea și personalitate. Fără limite cum este, copilul e foarte impor-tant pentru ceea ce va să vină, dar nu este încă de-adevăratate.

Omului îl este proprie libertatea, cu alte cuvinte capacitatea de a face alegeri în cunoștință de cauză, asumindu-si responsabilitatea acelor sale; desigur, nu orice individ social, posessor al unui certificat de naștere, al unui buletin de identitate sau al unui pașaport, este capabil să fie liber, este în stare să-și susțină nesubordonarea față de un altul (care întotdeauna va fi gata să-i prezinte probleme, să-i "upereze" de ele și, astfel, să-i elibereze de responsabilități).

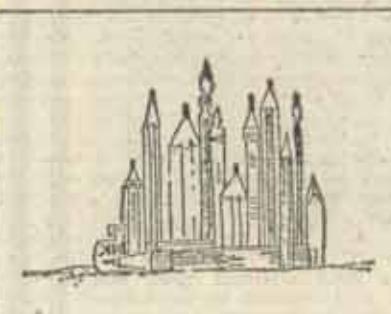
La Dostoevski, în *Frații Karamazov*, Marele Inchizitor apare ca un bătrân de aproape nouăzeci de ani, însingurat, îmbrăcat într-o aspira rasă călugărească; el nu este, aşadar, un dictator ordinar, de tip sud-american (do felul lui Conșeptu), avid de glorie, cu pieptul blindat de decoruri și neconoscind nimic din ceea ce se petrece în lume. Marele Inchizitor e alt de bătrân, incit nu și mai poate face desartă speranțe cu privire la durata puterii sale; apoi, el este un om intelligent, iar asemănă inteligență superioară (ce poate apărea, în an-

multe momente, drept ceva malefic) vădesește o exactă aplicare la realitate. Marele Inchizitor stie prea bine cite parale fac cei din jurul său; de asemenea, îl cunoaște pe bieții oameni cărora le este dictator. În al treilea rînd, el nu este un om râu, și nici un conducător râu (și, fapt important, are o teorie, articulată și validată); chiar cînd trebuie să fie sever, nu este crud, aspira-mea să fiind cea a unui tată care, spre binele copiilor, mai trebuie să-i și depõsească unor. Marele Inchizitor asigură oamenilor simpli cele donă lucruri prin care aceștia au fost întotdeauna cîştigați de putere: pline și circ; pe de o parte, le dă mincine (și, probabil, căldură în locuințe) îndestul, la fel îmbărcămintele etc., iar de altă parte nu uită să organizeze procesioni, spectacole palpitante plăcute multimii (astăzi, el ar fi trebuit să controleze televiziunea și să asigure programe variate, atractive și oarecum îndobitochiore, din care n-ar putea lipsi meciurile de fotbal, filmele polițiste, clip-urile cu soliste sexy de muzică ușoară, precum și vehicile „transmisione”, de felul slujbelor religioase, concursurilor de patinaj artistic sau desenelor animațiate). Marele Inchizitor este, cu siguranță, un elitist: pentru el, cei mai mulți oameni sunt niște proști, condamnați de însăși prețarea lor structură să fie și să rămînă niște copii. Dacă această mare majoritate, printre-o aproape miraculoasă înțiplare, accede la libertate, ea va fi re-pede însăși împărtășită de responsabilitățile pe care această libertate le presupune asumate, și va căuta, prin toate mijloacele să scape de însuportabilitatea grija a conducerii propriului destin. De aceea (pentru că cel mai mulți oameni sunt niște copii și se simt ca atare), vor răsufla întotdeauna ugurali cînd altcineva, un Mare Inchizitor, de pildă, va lua decizii în locul lor (și în numele lor).

Spre deosebire de dictatori ordinari, Marele Inchizitor nu-i un privilegiat la nivelul consumului (nu nu uită rasa călugărească...), și nici nu poate fi fericit; el stie că-i trăta pe oameni ca pe niște obiecte, n-i „protejează” de necazurile democrației (și, într-deosebi, n-i ferit de reală și majoră responsabilitate), nu poate însemna decât neliberitate și minciună. Marele Inchizitor suferă din pricina păcatului cu care își încarcă sufletul, dar își continuă treaba, pe care o socotește ca o misiune pe care a primit-o în virul său făptuitor ca este mult mai deștept și mai capabil decât ceilalți. Într-un fel, ceea ce face el este o fără de sfîrșit luptă a lui Iacob cu îngerul. Dacă poporul e realmente unul de copii, atunci nu se poate dori decât să apară, cît mai degrabă, un tată, cît mai bun cu puțină, care să-și asume responsabilitățile conducerii politice, și să le dea „copilloar” cesa și ei își doresc mai prea de libertate (cu alte cuvinte, pline și circ, dar și multumire de sine, liniste ișam-trică, împăcare cu realitatea, constanță fericită).

E însă de crezut ca un popor care a dat doavăda de suficiență maturitatea politică și de destul spirul de sacrificiu (inerție și romantică, spre din urmă) spre a răsurna, cu un preț foarte ridicat, o dictatură de ferociitatea celei cenușe, să poată reveni într-un timp foarte scurt la condiția „scopilărescă” inițială? Numerose exemple istorice, mai vechi sau mai noi, pledează în favoarea unei asemenea nenorocite posibilități, mai cu seamă dacă poporul a fost sistematic reprimat vreme de decenii, dacă asupra celor mai mulți s-a practicat cu succes o grosolană spălare a creierelor; după momentul revoluționar initial, declarând și menținând un timp de împotrívirea disperată la mirisibile unui dictator paranoid, s-ar putea prealesse revenire la starea inițială, mai ales dacă lipsesc nu doar cele mai elementare cunoștințe de teorie și practică democratică, dar și disponibilitățile pentru asumarea unui sistem politic neîntuită. Dinspre Marele Inchizitor nu sunt de astfelă inițiativa privind ridicarea generală a nivelului cultural-politic detinute de mareea majoritate; cu cit oamenii sunt mai bine mobiliati intelectualmente, cu cit mai mulți sunt ei detinătorii unei reale constanțe politice, cu atit vor fi ei mai greu manipulați de către detinătorii puterii. Desigur, această inaltă constanță individuală și de grup poate fi subliniată, în unele căzuri, de forța tradiției democratice, devenind îndelungat în care poporul a cunoscut democrația (ceea ce nu mi se pare a fi valabilă pentru România).

La Dostoevski, Marele Inchizitor avea dreptate: acel popor era unul sclădit din copii de toate vîrstele, iar o asemenea mulțime se numește, de fapt, goatoare. Ea nu mai poate spera altceva decât să intre sub autoritatea unui „tată” cumescade. În istoria adevărată, lăruurile sunt, uneori, mai complicate; jalmic arată că cind mai mulți potențiali „tată” se luptă spre a deveni Marele Inchizitor. Cei care sănătăția, precum și cei care pot vorbi, sunt datoci să o facă.

• ACCENTE

Florin Iaru

• Ciupercile în ploaie

Lucrul cel mai hazardat al actualității politice românești este apariția partidelor sau grupările paragăuile. Răsăritul din ploaie revoluționară precum ciupercile, partidele-fantomă se caracterizează prin lipsă de identitate. Ele debutează cu o fierbere adezivă, prin programe de circumstanță și prin încărcire de capital. Nu este posibil să nu de admis că principalul candidat al unui partid să fie îlderul altuia. Astăzi înseamnă că idealul politic este nul, alternativa este unipartiță și lipsa de personalitate — funcționă. În cazul unui adversar redutibil, existența unui bloc bazat pe o strategie comună și o comunione de interese devine explicable și pardonabilă. Poți să te faci frate cu dracul pînă trece puncte. Dar să declari, subire, vesnică același îndrăgită, îndrăgită persoană însemnată de fapt, să-ți aduci alegători mascați. Indivizi ce să-ți voie independență și manipulații (desigur de grosolan, dar ce nu e posibil într-un început timid și confuz de democrație) și pugi să voteze cu stinge cu mina dreaptă-nar și vrut să bage-n-urnă. În condiții normale, această practică este ușor de denunțat. Este comentată, desfașură ca un basm în buchete, astfel încât electorul, în funcție de interese diverse, în o altitudine. Din păcate, în România, în '46, Blocul Partidelor Democrație nu era decât un deșert parazitat în care instructorii și pilo-tilii aparținători lui Stalin, numai săritori erau bătăinăși (în parte). Aparența unei democrații „de largă reprezentare” a indus în eroare numai pînă la dizolvarea ciupercilor politicești. Adevaratul patron initial, declarând și menținând un timp de împotrívirea disperată la mirisibile unui dictator paranoid, s-ar putea prealessa revenire la starea inițială, mai ales dacă lipsesc nu doar cele mai elementare cunoștințe de teorie și practică democratică, dar și disponibilitățile pentru asumarea unui sistem politic neîntuită. În Polonia, comuniștii și-au schimbat părul numelui, dar răspăruul naționalului rămine pentru altădată. La rîndul său, lăruurile sunt și mai complicate din cauza „parasuturii” individuale pe teritoriul „strain”. Secretarul d-lui Coposu este un comunist-securist notoriu care, dacă lăruurile său cum cred eu, poate informa întocmai și la timp despre intenții P.N.T.-iste. Nu mai puțin tulburi sunt lăruurile în ceea ce privește Frontul Comunist; lui este acuzația cu multă grija, dedesubtură făcători din 22 decembrie 1969 sănătății, dejă, de domeniu fabulosul. Informații, nu încă îndesăjuns confirmante, dezvăluie prezența odișoasă Al. Drăghici sef securității, sub Dej, în prima ședință a noii puteri.

Componența diferitelor redacții ale cotidiinelor (excepție facind, poate, România liberă) este rezultatul unui loc politic destul de inabil. Rudeleni, intervenții, deținători de fonduri acoperă faptele multor indivizi pățători. Agitatori îmbrăcați ca oameni ai muncii, cadre de conducere pozând în victime și fraternizând cu „talpa” răsar peste tot în virtutea același principiu al ciupercelor plouătoare.

Dacă luăm în considerație că prima revoluție românească reușită a cerut nu numai înălțarea lui Ceaușescu dar și îngroparea definitivă a comunismului, lăruurile derin cu atit mai obscură.

Părerea mea este că „schimbul de milie” al puterii comunist-conușoare era pregătit din timp și hrănit cu biberonul „pre-rostokă”, numai că evenimentele și crizile confruntării au dejucat planurile unei „revoluții de palat”. În fața unui fapt imprevizibil, schimbul dol a trebuit în acest vid de putere și a încercat, după cum este cunoscut, să păstreze, pe o durată nedeterminată, contractul de munca

al vechilor structuri. De nici și suspiciunea crescindă a intelectualilor. Această situație a obligat puterea să apeleze la lectiile „revoluționare” și, pe de o parte, să reactiveze vechi sloganul ceaușistesc xenofob, pe de altă parte să încearcă tehnică de obținere a unei majorități parlamentare provizorii, prin partii politice. În fapt, proporția actuală nu este echilibrată, avind în vedere că dialogul nu se face decit în mică proporție de pe poziții independente.

Este absolut necesar ca o organizație civică, fără velești politice (în sensul claselor și cuvintului), adică îndreptată către domineație să se constituise în observator independent și să descifreze aceste criptogramme.

• ACCENTE

Victor Bârsan

• Cei din linia întii

Acum cîteva timp, a apărut la Televiziune un grup din conducerea unui partid de tradiție antebelică. În grabă de a critica Frontul, unul dintre vorbitori (sau mai curind, dintr-o cîtitor) a declarat, referindu-se la reprezentanții fostei disidențe care, în acel moment se aflau în Consiliul Frontului, că autoritatea lor, morală nu poate fi invocată, întrucât suferința indurată de ei este infimă față de cea indurată de membrii fostelor partide istorice, în inchisorile lui Dej.

Există, în această declarație, pe care o citez din memorie, fără a deforma — sper — în conținut, o intenție explicită de a folosi suferința umană drept capital politic, intenție care, personal, mă deceptionează. Puterea nu trebuie acordată pentru a oferi repăratii celor care au suferit într-un trecut mai mult sau mai puțin îndepărtat, ci pentru a realiza binele public actual. Dar, mult mai supărător decât atât, există, cred, o intenție incorreță a disidenței din ultimii ani. Această chestiune este prea importantă pentru a rămâne neclarificată.

Stim bine, noi, cei născuți după război, că există o persecuție extrem de dură, adesea săbatică și criminală, suferită de milii, poata a milioane de oameni, care nu au avut nicăi o vină decât aceea de a fi trăti într-o țară neocomunistă — România antebelică — tară care, în 1938, avea nivelul de trai al Danemarcei. Aceștia au fost, în general, victime involuntare ale unei terifiantă catastrofe istorice, care a distrus o lume, spre a impune, cu o criză pe care nimeni nu ar fi bănuit-o. În poporul român, o utopie ce avea să se nărurea după 4 decenii. A fost seufurarea unei Atlantide în care victimele nu și-au sănătățea condiția de victimă: ca a intervenit cu un băstem exterior.

In ultimii 25 de ani, situația a fost cu totul alta. Nimeni nu și-a simțit viața amenințată din motive independente de conducta lui Dej. Desigur, a existat o gravă inechitate socială, dar aceasta nu-a mers niciodată pînă la riscul supremului fizic. În lume tot mai alienată și mai asfocantă în care am trăit pînă mai încă, a existat posibilitatea supraviețuirii — desigur, cu riscuri marginalizări și al săraciei. În această lume, înfricoșată de prezența ubicană a Securității — cît de justificată a fost acest sentiment, am văzut de curind — au existat cîțiva oameni care, în mod liber, și-au asumat un risc mortal, costind, explicit și public, adevărul, Gabriel Andreescu, Doina Cornea, Mircea Dinescu, Radu Filipescu, Dumitru Iuga, Dan Petrescu — disidenți noștri din linia întii, pe care nu-i vom putea niciodată lăuda destul, din simplul motiv că lauda este un gest impur, care nu se poate asocia unei atitudini de absoluță puritate, cum a fost atitudinea lor. Acești oameni — membri ai unui partid inexistent, Partidul Timișoarei — au făcut un lucru cu adevărul istoric: au salvat enoria României. Iar noi, ceilalți, aproape de toți ceilalți, nu ne vom putea lăsa niciodată vină de a-i fi ocrotit atât de puțin.

GÁLL ERNŐ

Societatea spoliată

Momentul istoric prezent aparține mai cu seamă relațiilor cutremurătoare despre cele trăite, mărturilor despre resurse, suferință, victime și eroism revoluționar. În cîrpele sublimi ale libertății cucerite încă din primul pian, deocamdată, lăuriile de poziții. Totodată, prezentul pretinde și se însoțește cu o severă auto-examinare de sine. Dar, viitorul nu se poate lipi de acele demersuri — examinări care ne pot fi de folos, pentru că, într-adevăr, trebuința să nu mai poată reveni niciiodată. E adevarat, indutorile pe tărîm practic — cele de făcut — săturate arăzătoare, trebuind, neîndoiose, să li se acorde înțelept; dar nu mi se pare să superflu să contribu, prin așezarea lor la temelii eficiente cu bătăile lungă, spre viitor, aducind cîteva invățăminte ce decurg din analiza retrospectivă.

Cu luni de zile în urmă, încercind să opereze o analiză a dementiei din jurul nostru, a irationalității ce coplesesc totușii — îmi formulasem concluzia potrivit căreia vom cobori și vom deceda la studiul de instrumente pe vechie depersonalizate și asupra ale unei societăți expropriate, dacă nu izbutim să decopertăm resursele de energie identică-morală indispensabilă necesare supraviețuirii, autoconservării, la părțile individuale și ai obștii, doapotriva. Puterea expropriatoare apartinea, evident, lui Ceausescu, celul care reușise să producă un aliaj, un amalgam compus din formele specifice hitleriste și staliniste ale totalitarismului, cu un soi de tiranie personală și aferentă clanului pe care-l conducea. Firește, cunoasteam părțile componente ale acestui aliaj, pe fiecare în parte. Generații în sir fusese să condamne să inițieze efectul lor destrucțiv. Toamna din acest motiv, se cîntăză din ce în ce mai des poemul lui Illyés Gyula, *Enuntul tiraniei*, poem scris ca o distilă impotriva regimului lui Hákosi, care detine semnificații paralele, cîntăzătoare, și pentru noi: „pentru că acolo unde tirania-i la cîrmă / fiecare și o verigă în lant / și din tine exaltă să sădurește / tiranii ei și tu înzuci”. Si totuși din întîmplare, doar acum purcesem să înțelegem amplă, întreaga lor profunzime, revelațiile sale vizionare despre nefasta înrudire dintre fascism și comunismul de sorginte stalinistă.

Firește, orice soi de stabilitate partinică ce instaurăsă autoritatea devine incompatibilă cu existența societății civile, cu orice soi de manifestare suverană aferentă acestuia. Dictatura descăunată acum, — în ipostaza ei de alternativă a modelului stalinist — a lechidat, cu o consecvență necrutătoare, ultimele rămășite ale autonomiei societății și a însărcinărilor, toate instituțiile, tradițiile, formele de manifestare creativă ale națiunii, ale poporului. S-a străduit să le întrebuinteze într-o consolidare legitimită propria și, drept consecință, tot ceea ce fusese valoros și sacru, a fost degradat, înjosit și colmatat. Molohul culturii deosebită ai personalității a înghitit cu lacrimi fără pereche, de-a valma, evenimente și personalități ale istoriei, poeti permanenti, ginditori, monumente și teatre ale culturii.

Societatea expropriată s-a perimat, devenind un falanster al lipsei de identitate, al mediocrului unanim: ceremoniile aniversăriilor de tot soiul ce se peringeau în stare de fatală perimare; se făcea de parcă înseși existența și activitatea societății nu au altă menire, numai decât de a menține și perpetua — spre eternitate — cultul personalității lor.

Viața, existența tărilor emasculate, condamnate să trăiască de pe azi pe mîna era ascunsă sub obucul parăzilor, festivităților și raportelor triumfătoare despre izbișni nemulțumite. Raportul dintr-o apărare și adevarat fusese ajustat în mod

fatal: adevarul dispăruse complet, după paravanul aparentei, al universului artiștilor într-o turbătură surabandă aveau rostul exclusiv de a potenta gloria pierdută de uzurpa puterii. Notiuni, adjective, expresii — un noian — s-au demonetizat, au devenit inutilizabile în acest mediu spiritual-moral poluat, instrumentul de propagandă fără de pudore. Sub jugul cenzorilor și în cincința străurilor neconveniente de imnuri de slava, culturi întregi veșnicioși, produs de manipulările desăturate. Prin orga filmelor și fotografialilor refuzate, a înmormântării panegirice, a catoruirilor și declaratiilor de fidelizează făcutele ostracizate făptele cotidianului, vîltaura de minciună cu care ne probotău milișoanele mass-medicii ne coplesise pe de-a întregul. În vreme ce de juriu împrejurul nostru, în tările vecine au intervenit mișcări tectonice, transformări invatașante, la noi „tehnica” iluzionistă a repurtat noi recorduri în materie. Samavolnicia și complicitatea își faceau mendrele, detracțiile speciale ale terorismului de stat se antrenau cu sîrba pentru „noaptea cu titlul lungi”. Se parea că puterea Răului este infinită și că nădejdelor noastre le va veni rîndul de-abia peste generații.

In situatia specifică a colectivităților minoritare, expropriație se identifică cu îlichidarea obștii. Aici, expropriație se manifestă prin assimilare, prin omogenizarea proclamată drept program, care să-și înfăptuiască prin practica de demolare și alterație. Această campanie de nîngăire — efectuată după un tânăr plan strategic —, executată cu tenacitate, prin acțiuni de popularare și despărțire, prin interzicerea folosirii denumirilor maghiare și germane ale așezărilor, prin raderarea de pe fata Pămîntului a așezărilor, a satelor — năruia să alunge colectivitățile etnice maghiare din mediul lor strămoșesc. Ar fi rezultat o expropriație absolvită.

Exercarea, jefuirea, spolierea societății nu cunoște un proces mai indelungat. Începuturile sale au fost rezisibile încă din epoca anterioră stăpînirii tiranice ceaușiste, în perioada formării statului monologic al partidelui-stat, statului-partid. Sînt simptome antecedente ce se pot repeta în degradolada instituțiilor democratice. În îlichidarea oricărui formă de autoadministrare, în amhilacarea sistemului tradițional de valori și a constelațiilor de identitate corespunzătoare. Tărîu a trecut în stare de mobilizare permanentă. Din vreme în vreme, variile campanii și cutremururi, al căror efect imediat constă în dezarmarea oricărui initiativă pornită de jos; în schimb, conducătorii de instituții, care să-și înrolă, devinând servi ai puterii; mai mulți conduceri nu și-au dorit să-și facă publică prezența în zona „culturii primare”. Interferențele, însă, și-au făcut cîmp de afirmare, chiar în cazul celor care și-au usurat marea risipă și samizdatul. Aceeași concluziî sint valabile și în cazul confesiunilor, unde bisericile au devenit ultimele fortărețe ale limbii matere. Este mediu în care s-a realizat o sumă numerosă de cooperări și interferențe, dar, firește, tot aici au dobândit o arie largă de afirmație și diferențe soiuri de compromis. Se cuvine să acordăm o însemnatate apărătoare relațiilor stabile cu intelectualitatea democratică română care are interesul ambele culturi. Funcționarea acestor două culturi a fost alimentată — vorbind de trăsăturile generale — de energiile etnologului salvătorilor rezistenței, a mintuirii valorilor, ele au dobândit expresie și acentele critice, combătind instituțiile și reprezentanții acestora ce au recurs din nou la instrumentele politicii tradiționale permanente, de concesii și oportunități. Se pare că o metaforă a unui poet de-al noastră, despre copacul ce se învoltă mai abît sub greul poverii rămîne la fel de nimereită.

Revoluția a dovedit amplea, a demonstrat cantitatea uriașă de insatisfacție, tensiunea supraexplozivă adunată în foarcările societății secundare. Libertatea, cucerită cu pretul unor mari jertfe de singe, a adus „expropriația spoliatorului”. Societatea s-a îepădit de căusele tiraniei, iar acum, are prilejul de a redobândi toate cele de care a fost frustrată de puterea totalitară. Poate redobândi dreptul său la autodeterminare și autoguvernare; în acest proces de emancipare, aptitudinile membrilor și colectivităților ce o compun, condamnate pînă acum la vegetație, se pot afirma și implica. Culturii maghiare din România îi este prilejuită renasterea plină de nădejde, ea unei paseri phoenix, renăscută din cenuch.

Cu bucuria autentică a întîlnirii pe aceeași lungime de undă, pagina dedicată miscărîi de idei din afara minoritatelor naționale și purtătorilor ei de cîuvînt sănătății naționale, în cîrpele publicației *Punctul*, foaie informativă a Uniunii Maghiarilor Democrați-Chișinău. O sumă de seminături prestigioase, apărând unor intelectuali de marcă și autoritate (testeticianul Lîviu Petrescu, criticul literar Kántor Lajos, conf. univ. Cs. Gyimesi Eva, prof. univ. Balázsi Sándor, prof. dr. doc. Barbu Cupareanu, între alii) sunt prezente în cele 8 pagini, adevarată piedooră pentru idealul reconciliierii, al risipirii ignoranței și prejudecăților, scrise pentru a se face lumină, prin informare corectă asupra acelor probleme „care, pînă de curînd, erau sub giuglul tăcerii, fie rufundate cu sovinis-

predispoziția și capacitatea societății de autoapărare nu au putut fi eradicat. Au fost întemeiate și în România, celulele și vasele comunicante ale „societății secundare” — analizate deși în literatura de specialitate ce se ocupă cu Europa de Răsărit. Bun-ințeles, în circumstanțele statului polițiesc centralizat ce și-a adjuat controlul recrutător al tuturor segmentelor, nici economia secundă, nici arta, nici secunda cultură nu s-au putut dezfașura în voie, așa cum s-a întîmplat, de pildă, în Polonia sau Ungaria. Eficiența activității grupurilor de opozitie, a simbolizatorilor a fost zadăfărnicită de agentii securității prezenti pretilor. Extindererea sferelor secundare a înrăuririlor social-politice reciproce, a cadrelor organizatorice ale autoapărării a fost frințată de temere generalizată, de neincredereasă străvoare, culburile în constanță și cuge.

Fîind în aceasta situație, am putut semnală și prezența unor forme specifice ale aşa-numitei constituente deducibile. Adaptația slăvînă la ideologia dominantă și la exigentele politice era prezentă în proporție amenințătoare, exercitându-să corupția. Duplicitatea, automanipularea, acel „dublu gînd” orwellian infesta peste tot, în cîmp legătură interpersonale, dezavuind spiritele. Da, sub cruxa suprafetei, concomitent cu participarea la ritualurile riguroase stabilite de canoanele cultului, aproape făcăre „sfîntă altimîntă”. Cei interesați de politică ascultați în exclusivitate aproape, stîrile mass-mediei din strainătate, raspindindu-le atât în literatură, cât și în presă — în baza principiului „atât și cum se poate” — răzbeană la lumina tiparului, într-un limbaj esopic, ginduri cretice; prin intermediul legăturilor informative, se puteau rugăsi cei care se întoresceră împotriva tiraniei.

In viața publică, în cultura maghiară din România, tendința examinată s-a afirmat în circumstanțele degradării dramatici a destinului de minoritate, în forme complexe, multiplu alcătuite. Caracteristica devine, probabil, înținătoare, tangentă dintre cultura „primară” și cea „secundă”, în chingi politici de deznaționalizare acolo unde se coroborau eforturile pentru subzistență și supraviețuire. Au existat — din pacate — conducători de instituții, care să-și înrolă, devinând servi ai puterii; mai mulți conduceri nu și-au dorit să-și facă publică prezența în zona „culturii primare”. Interferențele, însă, și-au făcut cîmp de afirmare, chiar în cazul celor care și-au usurat marea risipă și samizdatul. Aceeași concluziî sint valabile și în cazul confesiunilor, unde bisericile au devenit ultimele fortărețe ale limbii matere. Este mediu în care s-a realizat o sumă numerosă de cooperări și interferențe, dar, firește, tot aici au dobândit o arie largă de afirmație și diferențe soiuri de compromis. Se cuvine să acordăm o însemnatate apărătoare relațiilor stabile cu intelectualitatea democratică română care are interesul ambele culturi. Funcționarea acestor două culturi a fost alimentată — vorbind de trăsăturile generale — de energiile etnologului salvătorilor rezistenței, a mintuirii valorilor, ele au dobândit expresie și acentele critice, combătind instituțiile și reprezentanții acestora ce au recurs din nou la instrumentele politicii tradiționale permanente, de concesii și oportunități. Se pare că o metaforă a unui poet de-al noastră, despre copacul ce se învoltă mai abît sub greul poverii rămîne la fel de nimereită.

Revoluția a dovedit amplea, a demonstrat cantitatea uriașă de insatisfacție, tensiunea supraexplozivă adunată în foarcările societății secundare. Libertatea, cucerită cu pretul unor mari jertfe de singe, a adus „expropriația spoliatorului”. Societatea s-a îepădit de căusele tiraniei, iar acum, are prilejul de a redobândi toate cele de care a fost frustrată de puterea totalitară. Poate redobândi dreptul său la autodeterminare și autoguvernare; în acest proces de emancipare, aptitudinile membrilor și colectivităților ce o compun, condamnate pînă acum la vegetație, se pot afirma și implica. Culturii maghiare din România îi este prilejuită renasterea plină de nădejde, ea unei paseri phoenix, renăscută din cenuch.

Din carnetul unui om cu identitate

UNICA mea replică, unicul meu răspuns la toate conflictele, fricțiunile, neînțelegările întîmpinate, sfidarea la intoleranță reciprocă sau univocă, la infestarea cu otravă, care, val, este atât de trădătoră de amihilat, la etnocentrismul exacerbat, la amorul național de sine, leacul meu pe care-l recomand spre tămaduirea rănilor mai vechi ori mai proaspate, pentru neacuzuri, trăsici sau suferințe: unicul meu răspuns poate fi numai adevarul. Care adevar se anunță astfel: „...Vreau să muncești. Răzbunul e-îi ducem nu-i ușor / Cind trebuie treutul să-l mărturisim. / Al Dunării etern trecut, prezent, viitor / Le poartă la oasă la adinca-mi apă, lin. / Cumplită luptă, dusă de umbrele străbune / Aducere-amintire și sferge azi, blajină. / Să rinduim și timpul durerilor comune — / Aceasta-i muneca noastră de azi, și nu-i puțină”. (József Attila: „La Dunăre”, traducere Eugen Jebeleanu). Adevarata golgoță a poetului József Attila începea, însă, după ce și-a pus capăt zilelor, în 1937; pînă și astăzi, poemul din care am citat captivă suflare și înimă cîtitorului, urmă, nu numai datorită emanării sale estetice, ci mai ales pentru nestirbita sa viitoră, actualitatea nepercasibila a mesajului continut.

IN ARTICOLUL „Incoito, Harghita?” (România Liberă 28.01.1981, a.c.) citesc: „Separarea arbitrară a copiilor de școală, învățărirea lor pe direcție căi, ca și tratamentul incalificabil față de discalii de școală română, nu constituie gesturi revoluționare, ci mai ales neconstituționale”. Arbitrără mi se pare taxarea procesului de reconstituire a învățămîntului în limba maternă drept separare, acțiune de învățărire etc., nelucidindu-se nici sensul, nici scopul, nici esența, nici caracterul euro-umanist ai procesului, inițiat de-altele, de Ministerul Învățămîntului. Nu sunt jurist, dar cred că întrebarea e justificată: care constituie și întîmpină? Avind în vedere că decamătă, datorită revoltei populare și revoluției democratice nu dispunem de Legea Legilor? „Constituția” ceaușistă, sau cea de la 1948? **ODATA** cu anul 1980, am intrat în ultimul deceniu al veacului al XX-lea, al mileniumului al II-lea, percepția noastră temporală, afișată sub semnul sistemului socializat nu este de sorăginte nouă; sistemul acesta de măsură a fost fundamentat, definitivat mai degrabă, de către revoluția franceză, cu aproximativ două secole în urmă. Talleyrand gîndea pe vremea acela că obisnuința „această inimică, curbă și neindupăcată a tot ceea ce este nou” își va păstra încă multă vreme neclintitul imperiu; totuși, noui sistem se va răspinde (relativ) rapid, fără folosit, de-a lungul, la scară universală. De-aici ne provine dispozitia de a ne percepe aniversările astăzi „rotunde” drept sărbători. A toa bucuria de sporul numărului, de umflarea ghemului înscămosat al anilor călătoritori — iată o înășire umană care te pune pe ginduri, din moment ce stim că vremea îmbătrîneste deopotrivă, se înmulțește în noi: să presupunem și e de dorit să nu se îiroste în zadar. Intrucât, se contează, spre exemplu, cei douăzeci de ani care au trecut de la înființarea editurii Kriterion, aniversă recent, raportați la scară mondială? Dar, orice evaluare se cere făcută cu instrumente pe măsură, cu rigoare, cu adevar și echitate. O editură, potrivit menirii sale, pune la dispoziția cititorilor săi „bunuri” spirituale, care sunt perene și implicit, cu răsturnare de a-i bucură și pe urmăriți. Însemnatatea acestor două decenii în acest tărîm, imposibil de delimitat cu precizie, se află mai presus de orice dispută dintre absolut și relativ.

CUNOASTEM OARE ce amume se petrecea cu o mie de ani în urmă? Probabil, fără să fie că, potrivit credințelor chilastică răspindite, zeii de mil de moratori așteptați, în Europa vremii, ca în seara ce precedea debutul anului 1000 să se producă sfîrșitul lumii, apocalipsă. Multă și-au irosit agonisala, aversea, alii său pitit în cîine-stie ce văgăuni, iarăsi alii „întîmpinău” catastrofa finală chefiind, cîntind, topând, bind în nește. Se întromășe domnia temerii și a spălării, esecilor, tilharii, assassinatelor și faceau mendiile. Dar, spectacolul se amînase, iar Europa fu nevoită să învețe, în răstimpul mileniumului ce urmă, că apocalipsa își are obînsa în cururi, ci se trage din izvoare foarte pămîntene.

SFÎRȘITUL DE VEAC este o expresie care, fără indoială, provine din idioul francez. Sub acest titlu, „Fin du siècle”, domnii Jouvenel și Micard scriseră o comedie, reprezentată în 1888. Subsemnatul deține oarecare informații despre cum va fi arătat acel al nouăsprezecelea sfîrșit de veac, dar preferă să nu intre în amănunte. În schimb poate proba cu doveri că acest „fin du siècle” al veacului al XX-lea, nu se arată să fi, deloc chiar, o comedie.

SZASZ JÁNOS

Pe aceeași lungime de undă

punctul

Sapiens nihil affirmat quod non probet. (Ce înțelegeți își dovedește indeobște cele afirmate?) Urâm „Punctul” trăinicie, tenacitate și să se bucură, asiduarea, de roadele trudelor sale. (T.S.)

ULTIMELE PAGINI DE JURNAL

— Gabriel Andreeșcu —

Maramureș. O echipă de topografi săsești aici pentru măsurători. Printre săteni, care aușteră și ei cum, prin alte părți, se intrase cu boldozerul în casele oamenilor, apariția lor provocață tensiune; amestecată cu o sarecare curiozitate. La un moment dat, cîtiva topografi vor să intre în curtea unui gospodar. Omul vine la poartă și îl opreste. Ferm. Alungatii merg la primărie și cer ajutorul: trebuie să facă măsurătorile. Orgolios, primarul îl trimite înapoi. În numele său. Sîi totuși, poarta rămîne închisă. Gospodarul nu le dă nici o atenție. Echipa de topografi, de altfel nevinovată, fără zel, se întorce la primărie explicând că nu are de gînd să se lupte cu populația. Primarul, atînă în amorul său propriu, se repezde în fruntea lucrătorilor și bate zigomotul în frumosă poartă a Maramureșului. Acesta, masiv, calm, se apropiște de gard și-i cere primarului să facă, în pace, codice întorsă. Dar reprezentantul puterii locale a învățat să respecte numai ierarhia, nu și proprietatea. Desude răzvad, deschide poarta de stejar și dă să-i treacă primarul. „Dacă intri, te tu!” îl amenință, la fel de potoliști și de hotărît omul. Primarul intră. Cela îl scoate fulgerator: un cutit și-l împinge în piept.

La proces, gospodarul se explică: îi pare rau că a facut moarte de om. Dar nu avea altă cale. El î-a zis primarului să nu intre. I-a spus ce-l așteaptă. Va merge acum la închisoare, își va îspravi pedepsa, poate va ieși. Dar tine să prevină judecătorul: mai are trei feori ecasă. Toti ca bradul. Toti vor face ce a facut că dacă statul vrea să-i calce gospodăria are nevoie de mai mult de trei primari. Să se stie.

Cu această istorică venise cineva din Maramureș. Adevarată? Între atîțea zvonuri, cu o asemenea foame de fabulație, pot să stii? Cel în cauză o povestea cu o incomparabilă satisfacție. Aspectul singeros al întimplărilor era complet uitat. Rămase doar glandul, visul atrăgător — ah!, astăzi astăzi doar atrăgător — al semetiei. Întimplinări cu ascendență mentală și mai fi putut. Într-adevăr, acesti homunculusi zingăvi și sterpi, nu cît de ticălosi, pe atî de lași, să intre în casele oamenilor? Să le prindă ogâzile, și grădiniile? Să le spurce mințile și sufletul?

Octombrie '89. În alimentările din București salamul nu se mai vinde decât col mult 200 gr. Unii vor bucura să intreagă. Nu se poate. Ordinul său sonă: tăiat felii. Civilizat, nu? Este ultima idee, după ce Nicolae Ceaușescu a venit din vizită: R.D.G., jara brânză, curată, unde totuși cetățenii fug peste graniță — tocmai de univerșare! — sau, rămasi ecasă, demonstrează și huiule. Să se scoată pordelele din locuințe! Se scot. Oamenii lău masa cu în vîtruri, sub privirea însășioase ale vecinilor. Să se scoată programul! (un alt ordin). Se demonstrează scenele, dar peste puțin timp, se revocă. Locuințele ar rămîne goale. Scenele se monteză din nou.

Ordinul curzii. Prostia se revărsă. Oamenii se repetă să duca totul la îndeplinire.

Schîul a fost închiș politic în anii '50. Fiul, oacă negră și el. Bătrînica nu vîta frica și toată mizeria cu care s-a luptat. În casă, bărbătii tună și fulgează. Nu este prostie la televizor sau comentariu. În presă care să nu fie taxat. Sint gîrlă. Toată ziua se face politică. Închipuindu-să că umilită aduce indurare, bătrînica încearcă să contrabaleze blasfemile din jur. „Tăciți din gîră că vă audie cineva! Ce, nu e bine? E foarte bine” se plinge ea. „Lasă, să-i doa sănătate Dumnezeu” face bătrînica, cînd totul îl înjură pe El îi. Zilele trec, cu atât continuă, cu umor sau irițări. Dar, uneori, bătrînica descooperă cu spaimă că vorbele-i își din gîră alurea. „Să vezi cum așteaptă prostii!” rîde singură cînd, în râs, pălaț face o promisiune ridicolă. „Ca să vezi cum ajungi să te bucuri de 1 kg de fasole”, se amuză, după ce totul se întorce vesel de la o conadă cu pașnicu în mină.

Bătrînica a dus-o greu, de cînd era mică. Crescută de mama ei — vîdova —, alături de alti șapte copii. Totuși, pe vremea aceea, își amintește ea, strîngea ouăle cu tîrza. Fără număr. Nucile le aducea cu carul. Tot cu carul veneau și peșteri, la beci. Lanțele și brînza: gîrlă, iar peștele era pentru cel foarte sărac.

„Uite, să te bucuri pentru un kg de fasole”, se amuză atunci.

Schimbul de cuvinte pare mai degrabă un joc. Dar așa se mai află cîte ceea. Sau se dă o sugestie. Nu este clar că nu

am nici o sansă? Uite o ocazie: emigrarea. Cît mai e timp.

Securitatea care mă însoțește în vagon are o voce domolită, vag amicală. De data astă, ceea ce spune devine într-adevăr interesant. Corupția este generală. Toti încearcă să supraviețuiască. Sîi se compromit. Cum vă închipuitti să apară, în astfel de condiții, o solidaritate? Rezistența populară?

Corupția! Degradarea omului devine, întîmplător, și efectul unui voimă perverz. Dar am gîndit-o mai ales ca efect al forțelor scăpate de sub control. Al negăștelui, al orbirii. Sîi, uite, Securitatea are prea bine în vedere un astfel de mecanism de descurajare a rezistenței. Este posibil ca în luptă să conjugură, puterea să erodeze, cu toată luciditate, cu cel mai elovent cinism, consistența morală a unui întreg popor? Cîtiva ani în plus de trufie personală contra secole de război națională? Sîi dacă este posibil?

Pe o stradă, după-amiază, în Buzău-nal. Dîntr-o curte apare o figură uinocată: tatăl unui coleg de școală primă. Salutări, cîtva pasă împreună. O reinînluire la mal binde de douăzeci de ani. Colțul unde drumurile noastre se despart este aproape. Acolo astăzi militanță care face zilnic de plantă lungă casa părintilor mei, de cînd am revenit în oraș. Cind spun „la revedere”, aruncă și o privire înapoi. Securistul ne urmărește la mal binde de douăzeci de ani. Colțul unde drumurile noastre se despart este aproape. Acolo astăzi militanță care face zilnic de plantă lungă casa părintilor mei, de cînd am revenit în oraș. Cind spun „la revedere”, aruncă și o privire înapoi. Securistul ne urmărește la mal binde de douăzeci de ani. Colțul unde drumurile noastre se despart este aproape. Acolo astăzi militanță care face zilnic de plantă lungă casa părintilor mei, de cînd am revenit în oraș. Cind spun „la revedere”, aruncă și o privire înapoi. Securistul ne urmărește la mal binde de douăzeci de ani. Colțul unde drumurile noastre se despart este aproape. Acolo astăzi militanță care face zilnic de plantă lungă casa părintilor mei, de cînd am revenit în oraș. Cind spun „la revedere”, aruncă și o privire înapoi. Securistul ne urmărește la mal binde de douăzeci de ani. Colțul unde drumurile noastre se despart este aproape. Acolo astăzi militanță care face zilnic de plantă lungă casa părintilor mei, de cînd am revenit în oraș. Cind spun „la revedere”, aruncă și o privire înapoi. Securistul ne urmărește la mal binde de douăzeci de ani. Colțul unde drumurile noastre se despart este aproape. Acolo astăzi militanță care face zilnic de plantă lungă casa părintilor mei, de cînd am revenit în oraș. Cind spun „la revedere”, aruncă și o privire înapoi. Securistul ne urmărește la mal binde de douăzeci de ani. Colțul unde drumurile noastre se despart este aproape. Acolo astăzi militanță care face zilnic de plantă lungă casa părintilor mei, de cînd am revenit în oraș. Cind spun „la revedere”, aruncă și o privire înapoi. Securistul ne urmărește la mal binde de douăzeci de ani. Colțul unde drumurile noastre se despart este aproape. Acolo astăzi militanță care face zilnic de plantă lungă casa părintilor mei, de cînd am revenit în oraș. Cind spun „la revedere”, aruncă și o privire înapoi. Securistul ne urmărește la mal binde de douăzeci de ani. Colțul unde drumurile noastre se despart este aproape. Acolo astăzi militanță care face zilnic de plantă lungă casa părintilor mei, de cînd am revenit în oraș. Cind spun „la revedere”, aruncă și o privire înapoi. Securistul ne urmărește la mal binde de douăzeci de ani. Colțul unde drumurile noastre se despart este aproape. Acolo astăzi militanță care face zilnic de plantă lungă casa părintilor mei, de cînd am revenit în oraș. Cind spun „la revedere”, aruncă și o privire înapoi. Securistul ne urmărește la mal binde de douăzeci de ani. Colțul unde drumurile noastre se despart este aproape. Acolo astăzi militanță care face zilnic de plantă lungă casa părintilor mei, de cînd am revenit în oraș. Cind spun „la revedere”, aruncă și o privire înapoi. Securistul ne urmărește la mal binde de douăzeci de ani. Colțul unde drumurile noastre se despart este aproape. Acolo astăzi militanță care face zilnic de plantă lungă casa părintilor mei, de cînd am revenit în oraș. Cind spun „la revedere”, aruncă și o privire înapoi. Securistul ne urmărește la mal binde de douăzeci de ani. Colțul unde drumurile noastre se despart este aproape. Acolo astăzi militanță care face zilnic de plantă lungă casa părintilor mei, de cînd am revenit în oraș. Cind spun „la revedere”, aruncă și o privire înapoi. Securistul ne urmărește la mal binde de douăzeci de ani. Colțul unde drumurile noastre se despart este aproape. Acolo astăzi militanță care face zilnic de plantă lungă casa părintilor mei, de cînd am revenit în oraș. Cind spun „la revedere”, aruncă și o privire înapoi. Securistul ne urmărește la mal binde de douăzeci de ani. Colțul unde drumurile noastre se despart este aproape. Acolo astăzi militanță care face zilnic de plantă lungă casa părintilor mei, de cînd am revenit în oraș. Cind spun „la revedere”, aruncă și o privire înapoi. Securistul ne urmărește la mal binde de douăzeci de ani. Colțul unde drumurile noastre se despart este aproape. Acolo astăzi militanță care face zilnic de plantă lungă casa părintilor mei, de cînd am revenit în oraș. Cind spun „la revedere”, aruncă și o privire înapoi. Securistul ne urmărește la mal binde de douăzeci de ani. Colțul unde drumurile noastre se despart este aproape. Acolo astăzi militanță care face zilnic de plantă lungă casa părintilor mei, de cînd am revenit în oraș. Cind spun „la revedere”, aruncă și o privire înapoi. Securistul ne urmărește la mal binde de douăzeci de ani. Colțul unde drumurile noastre se despart este aproape. Acolo astăzi militanță care face zilnic de plantă lungă casa părintilor mei, de cînd am revenit în oraș. Cind spun „la revedere”, aruncă și o privire înapoi. Securistul ne urmărește la mal binde de douăzeci de ani. Colțul unde drumurile noastre se despart este aproape. Acolo astăzi militanță care face zilnic de plantă lungă casa părintilor mei, de cînd am revenit în oraș. Cind spun „la revedere”, aruncă și o privire înapoi. Securistul ne urmărește la mal binde de douăzeci de ani. Colțul unde drumurile noastre se despart este aproape. Acolo astăzi militanță care face zilnic de plantă lungă casa părintilor mei, de cînd am revenit în oraș. Cind spun „la revedere”, aruncă și o privire înapoi. Securistul ne urmărește la mal binde de douăzeci de ani. Colțul unde drumurile noastre se despart este aproape. Acolo astăzi militanță care face zilnic de plantă lungă casa părintilor mei, de cînd am revenit în oraș. Cind spun „la revedere”, aruncă și o privire înapoi. Securistul ne urmărește la mal binde de douăzeci de ani. Colțul unde drumurile noastre se despart este aproape. Acolo astăzi militanță care face zilnic de plantă lungă casa părintilor mei, de cînd am revenit în oraș. Cind spun „la revedere”, aruncă și o privire înapoi. Securistul ne urmărește la mal binde de douăzeci de ani. Colțul unde drumurile noastre se despart este aproape. Acolo astăzi militanță care face zilnic de plantă lungă casa părintilor mei, de cînd am revenit în oraș. Cind spun „la revedere”, aruncă și o privire înapoi. Securistul ne urmărește la mal binde de douăzeci de ani. Colțul unde drumurile noastre se despart este aproape. Acolo astăzi militanță care face zilnic de plantă lungă casa părintilor mei, de cînd am revenit în oraș. Cind spun „la revedere”, aruncă și o privire înapoi. Securistul ne urmărește la mal binde de douăzeci de ani. Colțul unde drumurile noastre se despart este aproape. Acolo astăzi militanță care face zilnic de plantă lungă casa părintilor mei, de cînd am revenit în oraș. Cind spun „la revedere”, aruncă și o privire înapoi. Securistul ne urmărește la mal binde de douăzeci de ani. Colțul unde drumurile noastre se despart este aproape. Acolo astăzi militanță care face zilnic de plantă lungă casa părintilor mei, de cînd am revenit în oraș. Cind spun „la revedere”, aruncă și o privire înapoi. Securistul ne urmărește la mal binde de douăzeci de ani. Colțul unde drumurile noastre se despart este aproape. Acolo astăzi militanță care face zilnic de plantă lungă casa părintilor mei, de cînd am revenit în oraș. Cind spun „la revedere”, aruncă și o privire înapoi. Securistul ne urmărește la mal binde de douăzeci de ani. Colțul unde drumurile noastre se despart este aproape. Acolo astăzi militanță care face zilnic de plantă lungă casa părintilor mei, de cînd am revenit în oraș. Cind spun „la revedere”, aruncă și o privire înapoi. Securistul ne urmărește la mal binde de douăzeci de ani. Colțul unde drumurile noastre se despart este aproape. Acolo astăzi militanță care face zilnic de plantă lungă casa părintilor mei, de cînd am revenit în oraș. Cind spun „la revedere”, aruncă și o privire înapoi. Securistul ne urmărește la mal binde de douăzeci de ani. Colțul unde drumurile noastre se despart este aproape. Acolo astăzi militanță care face zilnic de plantă lungă casa părintilor mei, de cînd am revenit în oraș. Cind spun „la revedere”, aruncă și o privire înapoi. Securistul ne urmărește la mal binde de douăzeci de ani. Colțul unde drumurile noastre se despart este aproape. Acolo astăzi militanță care face zilnic de plantă lungă casa părintilor mei, de cînd am revenit în oraș. Cind spun „la revedere”, aruncă și o privire înapoi. Securistul ne urmărește la mal binde de douăzeci de ani. Colțul unde drumurile noastre se despart este aproape. Acolo astăzi militanță care face zilnic de plantă lungă casa părintilor mei, de cînd am revenit în oraș. Cind spun „la revedere”, aruncă și o privire înapoi. Securistul ne urmărește la mal binde de douăzeci de ani. Colțul unde drumurile noastre se despart este aproape. Acolo astăzi militanță care face zilnic de plantă lungă casa părintilor mei, de cînd am revenit în oraș. Cind spun „la revedere”, aruncă și o privire înapoi. Securistul ne urmărește la mal binde de douăzeci de ani. Colțul unde drumurile noastre se despart este aproape. Acolo astăzi militanță care face zilnic de plantă lungă casa părintilor mei, de cînd am revenit în oraș. Cind spun „la revedere”, aruncă și o privire înapoi. Securistul ne urmărește la mal binde de douăzeci de ani. Colțul unde drumurile noastre se despart este aproape. Acolo astăzi militanță care face zilnic de plantă lungă casa părintilor mei, de cînd am revenit în oraș. Cind spun „la revedere”, aruncă și o privire înapoi. Securistul ne urmărește la mal binde de douăzeci de ani. Colțul unde drumurile noastre se despart este aproape. Acolo astăzi militanță care face zilnic de plantă lungă casa părintilor mei, de cînd am revenit în oraș. Cind spun „la revedere”, aruncă și o privire înapoi. Securistul ne urmărește la mal binde de douăzeci de ani. Colțul unde drumurile noastre se despart este aproape. Acolo astăzi militanță care face zilnic de plantă lungă casa părintilor mei, de cînd am revenit în oraș. Cind spun „la revedere”, aruncă și o privire înapoi. Securistul ne urmărește la mal binde de douăzeci de ani. Colțul unde drumurile noastre se despart este aproape. Acolo astăzi militanță care face zilnic de plantă lungă casa părintilor mei, de cînd am revenit în oraș. Cind spun „la revedere”, aruncă și o privire înapoi. Securistul ne urmărește la mal binde de douăzeci de ani. Colțul unde drumurile noastre se despart este aproape. Acolo astăzi militanță care face zilnic de plantă lungă casa părintilor mei, de cînd am revenit în oraș. Cind spun „la revedere”, aruncă și o privire înapoi. Securistul ne urmărește la mal binde de douăzeci de ani. Colțul unde drumurile noastre se despart este aproape. Acolo astăzi militanță care face zilnic de plantă lungă casa părintilor mei, de cînd am revenit în oraș. Cind spun „la revedere”, aruncă și o privire înapoi. Securistul ne urmărește la mal binde de douăzeci de ani. Colțul unde drumurile noastre se despart este aproape. Acolo astăzi militanță care face zilnic de plantă lungă casa părintilor mei, de cînd am revenit în oraș. Cind spun „la revedere”, aruncă și o privire înapoi. Securistul ne urmărește la mal binde de douăzeci de ani. Colțul unde drumurile noastre se despart este aproape. Acolo astăzi militanță care face zilnic de plantă lungă casa părintilor mei, de cînd am revenit în oraș. Cind spun „la revedere”, aruncă și o privire înapoi. Securistul ne urmărește la mal binde de douăzeci de ani. Colțul unde drumurile noastre se despart este aproape. Acolo astăzi militanță care face zilnic de plantă lungă casa părintilor mei, de cînd am revenit în oraș. Cind spun „la revedere”, aruncă și o privire înapoi. Securistul ne urmărește la mal binde de douăzeci de ani. Colțul unde drumurile noastre se despart este aproape. Acolo astăzi militanță care face zilnic de plantă lungă casa părintilor mei, de cînd am revenit în oraș. Cind spun „la revedere”, aruncă și o privire înapoi. Securistul ne urmărește la mal binde de douăzeci de ani. Colțul unde drumurile noastre se despart este aproape. Acolo astăzi militanță care face zilnic de plantă lungă casa părintilor mei, de cînd am revenit în oraș. Cind spun „la revedere”, aruncă și o privire înapoi. Securistul ne urmărește la mal binde de douăzeci de ani. Colțul unde drumurile noastre se despart este aproape. Acolo astăzi militanță care face zilnic de plantă lungă casa părintilor mei, de cînd am revenit în oraș. Cind spun „la revedere”, aruncă și o privire înapoi. Securistul ne urmărește la mal binde de douăzeci de ani. Colțul unde drumurile noastre se despart este aproape. Acolo astăzi militanță care face zilnic de plantă lungă casa părintilor mei, de cînd am revenit în oraș. Cind spun „la revedere”, aruncă și o privire înapoi. Securistul ne urmărește la mal binde de douăzeci de ani. Colțul unde drumurile noastre se despart este aproape. Acolo astăzi militanță care face zilnic de plantă lungă casa părintilor mei, de cînd am revenit în oraș. Cind spun „la revedere”, aruncă și o privire înapoi. Securistul ne urmărește la mal binde de douăzeci de ani. Colțul unde drumurile noastre se despart este aproape. Acolo astăzi militanță care face zilnic de plantă lungă casa părintilor mei, de cînd am revenit în oraș. Cind spun „la revedere”, aruncă și o privire înapoi. Securistul ne urmărește la mal binde de douăzeci de ani. Colțul unde drumurile noastre se despart este aproape. Acolo astăzi militanță care face zilnic de plantă lungă casa părintilor mei, de cînd am revenit în oraș. Cind spun „la revedere”, aruncă și o privire înapoi. Securistul ne urmărește la mal binde de douăzeci de ani. Colțul unde drumurile noastre se despart este aproape. Acolo astăzi militanță care face zilnic de plantă lungă casa părintilor mei, de cînd am revenit în oraș. Cind spun „la revedere”, aruncă și o privire înapoi. Securistul ne urmărește la mal binde de douăzeci de ani. Colțul unde drumurile noastre se despart este aproape. Acolo astăzi militanță care face zilnic de plantă lungă casa părintilor mei, de cînd am revenit în oraș. Cind spun „la revedere”, aruncă și o privire înapoi. Securistul ne urmărește la mal binde de douăzeci de ani. Colțul unde drumurile noast

Psihologia conștiinței politice

DE LA CULTUL PUTERII LA PUTEREA OAMENILOR

L. GOZMAN, A. ETKIND^{*)}

(Urmare din numărul trecut)

■ Credința într-o lume simplă

O caracteristică centrală a conștiinței totalitare e credința în simplitatea lumii, în faptul că orice fenomen poate fi redus la combinația citorva fenomene primare evidente, ușor de descris. În psihologia personalității există conceptual de complexitate cognitivă. Aceasta este dimensiunea aceluiași sistem de coordonate în care omul îl descrie pe ceilalți oameni și tot ce-i înconjoară. Cu cit are mai multe axe acest sistem, cu atât mai complexă, mai contradictorie (și deci mai realistă) este imaginea lumii pe care să-o poată forma subiectul. Modelul simplu, unu sau bi-dimensional duce la o înghetare arbitrară a legăturilor aleatorii și multiple dintre fenomene, o variantă a lor fiind declarată corectă și toate celelalte — deviantă. O conștiință clasată a credinței într-o lume simplă sănătatea prejudecățile naționaliste, forțate caracteristice de altfel pentru conștiința totalitară. Stereotipurile pot fi positive sau negative, dar întotdeauna implică o fatală săracire a lumii reale multiforme, inclusiv și oricărui stări. Credința în lumea simplă nu-i permite să-i simți nici propria individualitate, nici individualitatea omului de alături, înseamnă relațiile dintre oameni reducându-se la realizarea unor scheme simple. Dar simplificarea lumii nu are numai consecințe morale evidente și și consecințe politice, posite mai puțin evidente.

Responsabil pentru luarea de către conducere a unor hotăriri catastrofale prin rezultatele la care duc este tocmai credința într-o lume simplă. Purtătorii acestei credințe sunt incapabili să vadă fenomenul în unitatea trăsăturilor sale pozitive (favorabile omului, de exemplu) și negative și sănd sprijini valorizări univoce, de ceea ce mai multe ori inadecvate. Dacă ceva e râu — e intru totul râu, dacă e bun — e intru totul bun și ca urmare orice eveniment social sau fenomen natural trebuie să fie sau obiectul unei aduziuni depline, sau al unei lumi fără compromisuri. Astfel, partizanii digului leninismului nu vor să vadă într-un fenomen astăzi de complex ca creșterea periodică a apelor Nevez, nimic pozitiv, iar în stăvilele ei — nimic negativ. De aici și concluzia că trebuie să luptăm cu imundatia cu orice pret iar lupta aceasta, ca în multe alte situații, nu este posibilă în sensul căușării unui compromis sui generis, a posibilității de a compensa consecințele negative cu unele pozitive (de pildă, inundatiile leningrădeni ar putea deveni un spectacol turistic unic, care ar aduce cistiguri imense), ci în sensul distrugerii fenomenului în sine.

Dacă lumea e simplă, acțiunile îndepărtate spre imbinătățire ei trebuie să fie și ele simple, dacă nu din punct de vedere tehnic, măcar ca idee. Insuficiența apel se rezolvă prin devierea riurilor, insuficiența banilor — prin tipărirea altor bani, problemele demografice — prin interzicerea avorturilor, răspândirea concepților ne-standard — umplind cu bolnavi spitalele psihiatrice.

Din toate hotărîrile posibile, puterea totalitară alege, cu o staternicie de invadat, pe cele mai proaste. În toate acestea nu este, firește, vreă intenție — criteriu alături de tendința de a dovedi incă o dată grandioasă puterii, era orientarea spre varianta simplă, care nu întrecesea ca grad de complexitatea complicității imaginii lumii celor ce luate hotărîrile. În spatele hotărîrilor simple se ascunde o imagine primitivă, atât a cauzelor problemelor cit și a consecințelor acțiunilor puterii. Interconectarea și interdependența lumii — prezente în toate manifestările naturale și sociale — sunt practic ignorante.

Huzur simplității creează și iluzia omnipotenței — orice problemă poate fi rezolvată, și de ajuns să dai directivele corecte. Imaginea simplă a lumii priveste nu numai natură, ci și societatea. Ea înțează un anumit mod de rezolvare a problemelor sociale, care imparte în mod consecvent societatea în „ai noștri” și „cozașii”, în buni și răi. La lupta continuă dintre ei se reduce practica totală dezvoltarea istorică. „Cine nu e cu noi e împotriva noastră” nu e doar o frază de tristă amintire, ci este expresia naționalistică a ideologiei lumii simple. Dacă în lume nu există nimic în afara binelui și răului personalizat, care nu admite semitonuri, atunci experimentele sociale care au îngrădit secolul XX sunt inevitabile.

Credința în faptul că lumea este, în esență ei, simplă duce la răspândirea atitudinilor negative, caracteristică pentru toate regimurile totalitare, față de cu-

noastre în genere și față de reprezentanții ei, inteligențialitatea, în particular. Dacă lumea e simplă și clară, atunci totuștunca savanților înseamnă cheltuirea fără cost a banilor poporului, iar descoperirile și concluziile lor — o încercare de a zăpăci mintile oamenilor. Spre deosebire de știință rationalistă, care nu este în cognoscibilitatea, conștiința totalitară nu admite nici măcar necunoscutul. Lumea nu e numai simplă, ci și cunoscută de către. Orice necunoscut este o complicare rău intenționată a lumii armonioase, care nu mai înținește nici un fel de taine esențiale. Astăzi nu e numai o tendință către un control totalitar, ci și o estetică sui generis. Să ne amintim de repetarea obsoletă a cuvintului „luminos” în descrierea locurilor de muncă, a orașelor s.a.m.d. (de parcă omul nu ar avea nevoie, pe lângă lumină, și de penumbra, ba chiar și de întuneric complet). În trecut fie zis, și eroul din „Invitație la tortură” a fost condamnat pentru infracțiunea teribilă de a nu fi transparent.

Savantul, ba chiar orice om cultivat, contrarizează, prin însăși existența lui, „acostătormă primăvara a „victoriei rationului”. Chiar dacă el nu e un oponzant politic al regimului, și privit de către un dusman, ca un străin — e oponzant în lucruri mai serioase decât discuțiile politice de moment. Desi e necesar să colaborezi cu el, trebuie să-l faci cu băgare de spălat și niciodată nu trebuie să ai o încredere totală în el. Chiar și colaborarea e posibilă numai cu cei care se ocupă de amănunte mărunte ale imaginii lumii (sau și se păreau dictatorului reprezentanții științelor tehnice), dar niciodată cu cel care ajunge la problemele globale ale vieții omului și societății. El nu stătă doar dusmanul potential, ci real, actual. Nu degeaba Stalin, vorbind cu Iskander, îl numește pe Buharin, disperatul și energet, „invățătul nostru”. Pentru toate regimurile totalitare și caracteristică apologetică obsoletă a „omului simplu”, care nu are studii superioare și este, tocmai de aceea, reprezentantul veritabilei moralități și bunătății.

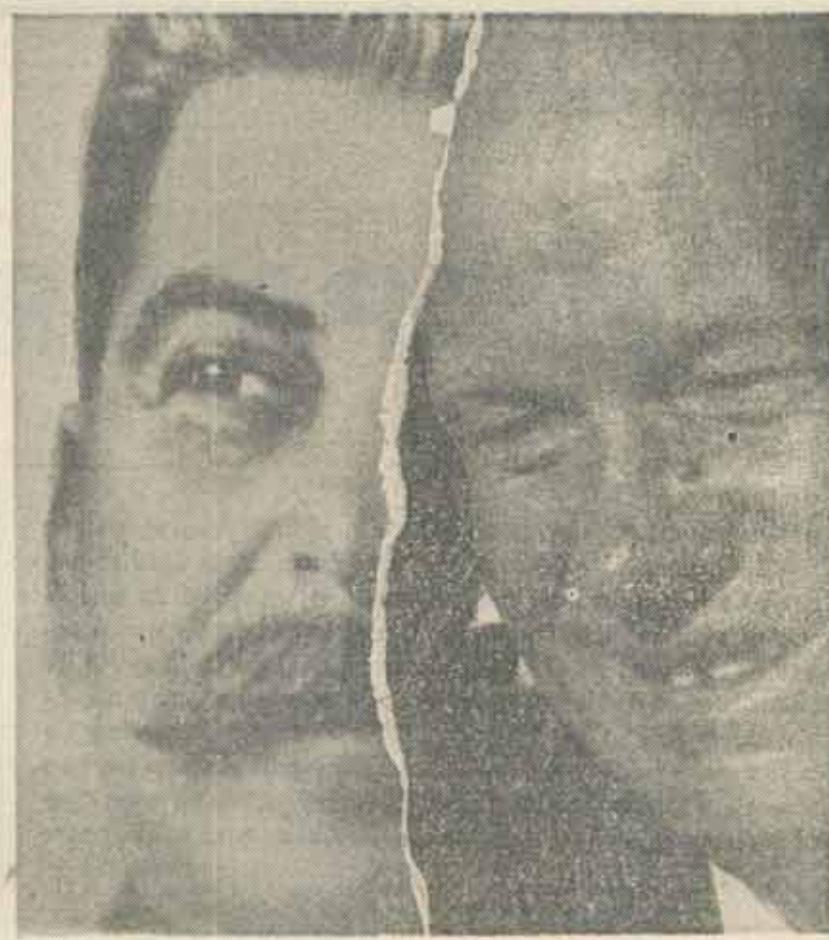
Să sperăm că toate acestea aparțin trecutului. Să astăzi însă, tendința de a vedea lumea că se poate de simplu influențează distructiv societatea. În locul unei adevărate analize a cauzelor dificultăților noastre sunt căutări insistente dusmanil. Birocratii și constructorii de hidrocentrale, șoionii și cooperatori, francmasonii și te miri cine. Nu vrem nicidecum să spunem că perestroika nu-a avut oponzanti sau că ei nu ar fi periculoș. Dar întoarcerea la explicația de tip roman-politic a proceselor sociale nu dă nici un alt rezultat decât repetarea istoriei, în cel mai bun caz sub formă de farsă...

Credința în lumea simplă se manifestă și în relația oamenilor cu sistemul politic, în preferința pentru un mod sau altul de organizare a societății. Dacă lumea e simplă, nu e nevoie de proceduri democratice inevitabil complicate și eventual greașe. Democrația — alegerile, votul, discuțiile — e necesară atunci când lumea e complicată și, deci, soluția nu e univocă. Autorii utopilor politice din toate vremurile au propus cele mai simple sisteme de conducere a societății. Chiar arhitectura orașelor imaginată de ei înținde să formeze simple: în centru — casa conductorului, celelalte case dispuse simetric în cercuri concentrice tăiate de străzi radiale s.a.m.d. Estetica este în mod clar supusă aici politicii — un asemenea oraș e mai ușor de condus, e accesibil controlului total și a mal frumos văzut de sus.

Simplitatea puterii înseamnă și unitatea ei. Cliseul propagandistic care proclama unitatea poporului cu puterea este în același măsură obligatoriu în sistemul totalitar ca portretul dictatorului. Prințipul împărțirii puterii și altă asemenea complicități sunt străine reprezentanților conștiinței totalitariste: în mod similar, pentru copilul de grădiniță educatoare cea bună e garantată că va fi fericit de orice neplăceri. Unificarea a tot și a toate nații să fie lemnul universal al oricărui boli. Toate mișcările sociale trebuie să se unească. Scriitorii, prin definitie oamenii ai muncii individuale, trebuie să devină „toti ca unul”. Se poate oare contopi în conștiința oamenilor autorul acestui termen astăzi, în spațiu semantic, undeva foarte aproape de „bun la tonic” cu cel care a spus: „Vreau să merg în toate pările la esența lucrurilor”?

■ Credința într-o lume imuabilă

In sistemul totalitar, atât poporul cit și puterea se schimbă, ca tot restul lu-

mii. Dezvoltarea socială, culturală, tehnică poate fi frinată sau accelerată, dar în genere evoluază de la sine. Orice își face. Se pare că ideologia oficială a tuturor societăților totalitare e orientată spre dezvoltarea impecabilă a economiei, științei și tehnicii. Si totuși, viața cotidiană a societății totalitare urmărește prin conservatorismul ei. Această lucru e cunoscut din exemplul societății sovietice din ultimi ani. Toate elemențele vieții sociale — conducători, instituții, norme, stiluri — au rămas încremenite în loc. Înțăcind nu se importă în canități atât de mari incit să fie percepute ca demult cunoscute, înnoiriile în viață și în cultură sunt ignorante. Invenții nu sunt folosite, descoperirile sunt tinute la secret. Sistemul de evidență a populației largă oamenii de domiciliu, iar codul muncii îl avantajează pe cel care nu petrecut o viață întreagă în același loc de muncă. Stabilitatea prețurilor și a veniturilor erau prezentate, în pofta bunului său, ca un merit al puterii. E greu de înțeles cum se potrăvese toate acestea cu economia plină planificată și cu teoria revoluției sociale a „transformării lumii”. Contradicția evidentă între lupta continuă pentru frinarea progresului și telurile de dezvoltare multilaterale proclamate ne convinge că această luptă e pusă în misere de un sistem profund inconștient, irational, de credințe, speranțe și preferințe. Credința că puterea și societatea sunt imuabile, că ele au fost create, odată pentru totdeauna, în punctul zero al marilor revoluții, duce în mod firesc la epurarea sistematică a istoriei. Schimbările reale pe care le-a suferit societatea sunt tagăduite sau explicate, ca NEP-ul, printr-o deviere temporară de la linia generală, care a fost întotdeauna una și asează. În românul lui Orwell, ministerul adevărului și foarte ocupat să modifice toate exemplarele ziarului „Times” al conductorului, din toti anii apariției lui, conform fiecărei schimbări nouă apărute în cursul politicii. Cind Estasia a devenit din dusmană aliată, iar Eurasia inversă, zilele anilor precedenți au început să arate că întotdeauna una și asează. În românul lui Orwell, ministerul adevărului și foarte ocupat să modifice toate exemplarele ziarului „Times” al conductorului, conform fiecărei schimbări nouă apărute în cursul politicii. Cind Estasia a devenit din dusmană aliată, iar Eurasia inversă, zilele anilor precedenți au început să arate că întotdeauna una și asează.

Regimul se simte săptămânal absolut chiar asupra timpului, păstrând adevărul conductorilor conform dorințelor conductorilor. Timpul pare iluzoriu, trenant, severabil și ciclic. Totul se repetă, toate fiind au prototipul. E bun ceea ce a fost de bun. Stalin — și Leninul de azi. „Pamiat”-ul de astăzi constituie un vestigiu înțicăzit al acestor atitudini medievale fată de timp, atât de diferit de timpul dinamic și bine organizat, a toate schimbării dar nu grăbit, al societății postindustriale.

In conștiința totalitară, trecutul are un început precis, marcat de venirea la putere a regimului în vigoare. Vîtorul, dimpotrivă, e nedescris și nefinisit de departe. Datorită transpunerea în vîtor, tururile îndepărtate și planurile realizabile îmbină idealurile de progres social cu o realitate osificată. Viața de azi e declarată neșantă în comparație cu fericele generații vîtoare.

In 1983 sociologul leningrăden A.M. Alekseev a fost exclus din partid din cauza prezentării muncitorilor chestionare pe tema „Așteptări care schimbări”? Înăștă întrebarea privind eventuale schimbări constituia o încărcare a înțelegerii tacite dintr-o putere și societatea care se obisnuiseră una cu alta. Toate cele existente sunt rezonabile: cum a fost, aşa va fi; cea mai bună nouitate și lipsa nouățăilor... Multă din noi aveam tocmai o asemenea atitudine fată de schimbări, timp, istorie. Nici măcar gindul firesc că și dictoarelor longevi și muritori nu se

legă cu ideea unor posibile schimbări. Dar există oare acest gind?

Dictatorii îmbătrâneau, firește, dar portretul lor nu se schimbă. Povestea fantastica a lui Dorian Gray s-a petrecut de sine de oř în realitate, dar într-o formă răsturnată. Acolo portretul, îmbătrâneind, plăcea păcatele omului care nu se schimbă; la noi însă simbolul se dovedește a fi cu mult mai important și se petrece un nou mirsor — simbolul rămâne vesnic și fără vîrstă. Cu Brejnev acest lucru n-a rezult, televiziunea a stricat total; dar pe Stalin oamenii l-au văzut decenii de-a rindul cu același chip, cu vîrstă, maturitatea și înțelepciunea unui om de 50 de ani.

Tot ce afișam despre dictatori avea da-ru, dacă nu să ne însufle credința în imortalitatea lor, atunci măcar să amine că mai mult în conștiința noastră neconștientă regretabilă sursei de instabilitate — singura, se pare, pe care sistemul nu a putut-o biru. E Ginzburg își amintește că, auxiliind la radio comunicatul despre starea sănătății lui Stalin, a avut un sentiment cădut: ia uită, are și El urină... Social pe care l-a suferit atunci tara (cum demografi, vorbesc foarte serios de fapul că scădere naturală din anul 1954 se explică, punct, ca o reacție la moartea părintelui tuturor națiunilor) e legat de surpriza totală provocată de această moarte, după o conducere de decenii care părușează și fi vesnică. În conștiința totalitară, imortalitatea lumii poate fi asigurată numai de imortalitatea dictatorului. Această credință absurdă e doar o continuare a cultului puterii, ducind, pînă la limita logică, ideea caracterului excepțional și a atotputerniciei conductorului suprem. Nu e exlus ca înșisi conductorii să fi împărtășit aceste idei, desigur, nu va fi în ce măsură le-au conștientizat. Nu e întîrâtă, poate, că doar puțini dintre conductorii totalitari sunt gindit la un succesor.

Credința în imortalitatea lumii insuflă neincrederea în schimbări. Acum observăm acest fenomen la tot pasul. Pentru unii reformele sunt iluzii, părelnică, cosmetică, totul rămnind de fapt așa cum a fost. Pentru alții schimbările sunt înțelepte de la acea biserică cunoscută linie și, mai devreme sau mai tîrziu, totul va continua ca mai înainte. Psihologii studiază o conștiință comună și în genere inclinată să suprasemneze invariante și previzibilitatea acțiilor umane, subestimând totodată influența situației exterioare și capacitatea internă de dezvoltare. Asemenea mecanisme funcționează și în politică. Din partea unui om care nu va fi decît funcționar în aparatul regimului și, poate, participant la netrebuințele vechii puteri, se aşteaptă să repeste același acte. Asemenea așteptării, conștiințe directe ale credințelor în lumea imortală, atîrnă ca niște ghilimele grele de picioarele celor ce înțesă și o schimbă și pot deveni arme în minile dusmanilor lui. Proaste servicii îi au adus ele lui Hrușcov, ale cărui demasuri au mers, vrind-nevrind, doar pînă la propria sa participare la terorare.

Orice om are dreptul la căinătă, la schimbările propriilor lui convingeri fundamentale, la dezvoltare. Nerefuzind acest drept înfractorilor, societatea nu poate, cu atât mai mult, să-l reduze oamenilor politici. Drumul spre transformările sociale trece prin eliberarea de trecut.

^{*) NEVA, 1/83, revista a Uniunii Sindicilor din Leningrad}

(Traducere de SUZANA HOLAN și OANA VLAD)

(Va urma)

Dialog in dialog

ETAPA KRENZ

● Această mișcare a nemților din răsărit care se numea Grupul de inițiativă „Solidaritatea” cu România. ● Cind se auzise că Ceaușescu a fost prins, cei de la Ambasadă și-au modificat și ei atitudinea, adică au făcut o gaură în drapel ca să semene cu toată lumea ● La noi demonstrațiile au fost impuse de demonstranți ● Totul indică faptul că era vorba de centrale de ascultare ● Dacă s-ar fi cerut autorizații pentru demonstrațiile din Timișoara și din București, Ceaușescu ar fi și ocum pe tron ● Krenz era întrebat cine i-a acordat toate funcțiile pe care începea să le cumuleze, ca și Honecker ● În orice țară există canații și proști.

■ Această mișcare a nemților din răsărit care se numea Grupul de inițiativă „Solidaritatea cu România”

22 : Cind am trecut prin Berlin la sfîrșitul lui septembrie se adunau semințări pentru Neues Forum. Erau cîteva mil. ai venit să îi sărbătorească venirea.

R.: Sylvia era prietenă cu mulți din grupul de inițiativă al lui **Neues Forum** și a semnat inițiativa mea. Eu, cetățean român, m-am simțit să mă urmecte „în treburile statei tări”, dar pînă la urmă mi-am zis că trăiesc în țara acesta de peste 16 ani, muncesc în ei pentru ea, soția mea este nemționică, copilul meu pe jumătate neamț, și atunci mi-am simțit esfărata morală să mă alătur **Noului Forum**. Am semnat listele care cercau recunoașterea acestei mișcări ca organizație legală. Mai multe, tot în septembrie, se depusese o cerere la Consiliul de Stat, **Neues Deutschland**, pe stință cotidianul Comitetului Central al partidului, a publicat o notiță de două rînduri, relatînd că doi oameni au cerut aprobare pentru o organizație care nu răspunde însă în nici un fel unei necesități sociale. Nu erau doi oameni, ci un grup de inițiativă de cel puțin 15 oameni, și răspundes unei mari cerințe sociale, după cum z-a răzut în liniile cure sau urmat cînd, doar era periculos să-o faci, sute de milii au semnat cererile, vehiculată în secret, de cei care erau în contact cu **Neues Forum**.

22.: În noiembrie. În zilele acelăia de tensiune și rugine ale congresului XIV. am auzit la Europa liberă despre manifestații făcute în R. D. Germană în sprijinul României. Într-o timp Honecker demisionase, la voi se petrecuse accelerat lucruri uluitoare, am auzit atunci despre seama de sprijinire a României, am auzit și numele tău, al vorbit despre situația din România, în timpul unei demonstrații. Această societate România a precezut Neues Forum ori s-a creat odată cu el.

R.: In Nume Forum sunt mulți oameni care vizităsează România, simpatizează foarte mult tara și își potrăvesc aici. În presă din R.D.G. s-a mai scris înălăturiabil despre vechiul regim din România pînă în octombrie; după Congresul partidului, ziarile au început să ironizeze realitatea lui Ceaușescu. Seroză surprinderea și spre emoția mea, de la începutul demonstrațiilor din Berlin, au apărut

nosc între ei. E altfel în Berlinul de vest sau în Germania occidentală unde există organizații, lumina se cunoaște și se organizenă. Miceara nemților din Berlinul de est a pus-o pe picioare. **Grupul de inițiativă „Solidaritatea cu România”** compus din patru doamne din Berlinul de est: Sylvia Albu Stănescu, neavând mesaj, Sylvia Müller, Meline Poldavian și Gisela — nu mai stiu cum. Ele au muncit mult ca să organizeze demonstrații la fiecare 15 ale lunii, în amintirea revoltelelor din Brescov. Deci la fiecare 15 ale lunii se or-

ganiza o demonstrație pentru România. S-a inițiat și strângerea de fonduri.

R.: Da ; de pildă, în ziua cind s-a deschis poarta Brandenburg în Berlin, un eveniment de mare însemnatate pentru poporul german din Est și din Vest, transmis la televiziune și salutat cu tam-tam de ambele părți, la poarta Brandenburg se afla o grupă a acestiei „Solidarități cu România”, care a colectat chiar în aceeași sumă imensă în monedă est și vest pentru România, din care au facut apoi comodării pe care leau trimis niște

22 - End?

R.: În zilele în care nu se stia exact ce se întimpla la vest. Se dădeau demonstrații din ora în ora la buletinul de știri: boala era prinsă, ba nu era prins Ceausescu. Vineri 22 decembrie s-a deschis poarta Brandenburg, în inimă Berlinului. Simbătă, pe 23 era anunțată o mare demonstrație în favoarea României, în Alexanderplatz. La toate demonstrațiile care se făceau și pînă atunci în favoarea României, pe 15, se striga „Veniti cu noi, veniti pe stradă să demonstrați pentru România". Deci după demonstrația din 15, o altă grupă — nu „Solidaritatea cu România" — a înființat un priveghie în fața Ambasadei române din Berlin. Privighiul este însemnată săt și să noapte, indiferent de vreme, a plouat, a fost noapte, a fost frig, zi și noapte au stat oameni cu luminișuri, cu pancarte. În fața Ambasadei române din Berlin, ca să demonstreze pentru căderea lui Ceausescu. Personalul Ambasadei s-a arătat foarte sigur, Ion Lupu, unul dintre funcționarii Ambasadei, l-a amenințat pe cel prezent. La manifestația de pe 15 se organizează și o coloță de pachete penitru un cămin de copii din România. Sylvia s-a dus cu pachetele, au plecat de la biserică din Pankow spre Ambasada română, care se află în același cartier, pe Parkstrasse. A trecut Ion Lupu care l-a întrebat arogant cine le-a cerut pachetele, para că are nevoie de ele, ca la sfîrșit să-l și amenințe, le-a spus că prietenii și rudele vor avea de suferit, în urmă, din cauza lor. Poate mai și acum ambasadorul noii Românilor, la

■ Cind se quise că Ceaușescu a fost prins, cei de la Ambasădă și-au modificat și ei atitudinea, adică au făcut o gaură în drapel ca să semene cu toată lumea.

R.: Deci, acțiunile cu pachetele a fost
cu puține zile înainte de căderea lui Ceaușescu. Pe 23, cind se anunță că Comitetul
a fost prins, cel de la Ambasada și-a mo-
dificat și el atitudinea, adică au făcut o
gaură în drapel ca să semneze cu boala
lumea, au venit la marșa demonstra-
ție din Alexanderplatz, din centrul
orasului, ambasadorul Gh. Caranfil —
acum ministru al Chimiei — Ion Lupu
și cu alți indivizi care își schimbaseră
la luceafările vestile, s-au seuzat față

A black and white portrait of a man with dark, wavy hair and a prominent mustache. He is looking slightly to his left. The background is dark and textured.

Gabriela Adamescanu 1

„Neuas Forum este un partid politic care are un program, intenționarea să participe la alegeri.”

de soția mea și făță de doamnele din **Grupul de inițiativă „Solidaritatea”** pentru atitudinea lor arrogată și amenințătoare de cu cîteva zile înainte s-au purtat ca niste micioșni spăsiti. Au vrut să îi cînvînt și chiar l-au luat (nemînișint forte judecătorii) și făcă heidului din toate puterile de multime, cel mai mult dintr-o manifestație fuseseră de priveghetă la Ambasada, își amintesc că fuseseră amenințăți — am uitat să spun că atunci au sfrenit zidurile Ambasadei cu vopsirea roșie, au scris lozine „Conșește și topoare”, au scris pe toate masinile Nicolae Drăculescu (el stătu de Dracula) și în sfîrșit au făcut un tărâmb în totă regula. Acumă s-au mirat foarte tare să-i vadă pe ambasador, pe Ion Lupu și pe alții din ambasadă, probabil secrerii cu crădușă mai mici, după cum îl arătau „sabia lor și armura”.

22. De cei activi principali și figuranți erau în aceeași roluri...

R.: S-au declarat cu Frontul, au prezentat programul Frontului, dumă care manifestația s-a întreprins din Alexanderplatz spre Ambasada României, ceea ce însemna un drum pe los de o oră. Cine cunoscătă intînderea Berliștilor stie că întrădevară trebuia să fie un nucleu de oameni foarte hotărîti ca să facă un evenimente mare. Erau înădrăstii de poliție, poliția simpatizând cu manifestanții, și nu cu partea română, le cunoșteau arăgăduite. Dusă aceste evenimente, în seara de Crăciun, în biserică din Pankow, înruinat din Pankow a fost de asemenea foarte angajat, s-au colectat bunuri pentru România și s-a răspândit o listă în care erau propuși pentru premiul Nobel Dolina Cornea și rostitorul László Tókés. La slujba de Crăciun au fost de față, cu același număr măsări, ambasadorul și Lunu: probabil intrau pentru prima oară în biserică: răspundean și la întrebările celor de față, le mulțumescu pentru solidaritatea cu poporul nostru, dintr-odată devenind **poporul noastră**. Lumea le-a trezit totuși cu vedere în hucuria generală de a fi

22.: La voi există reglementările în legătură cu o demonstrație? Se vor aproba? Cu cît timp înainte?

R.: La noi demonstratiile au fost impuse de democrațieni. Adică au fost înconjurătorii democraților spontani în Lehnitz în Dresda și, în sfîrșit în Berlin. Aceasta nu a fost făcută cu scop de la noastră. Poliția a încercat să le evite proteste, le-a ascunsă de nevoie. Si poliția și noii guvernatori, în frunte cu Egon Krenz, au pretins că o demonstrație să fie amintită și anordonată dincolo. Unulcei Artiștilor Plastici, de exemplu, a cerut o aprobație de la poliție pentru 4 noiembrie. Poliția a reacțiat că tinerul este scurt pentru urmărirea sau că nu se poate verifica într-o masă de 100 pînă la 500 de mii de oameni și că o astfelă demonstrație trebuie dată de 19. Atunci artiștii plastici au cîștignit „fără bine, vom face și pe 19” manifestație, dar și pe 4". Astă a propusă a arătat foarte cunoscută și lumea a aprobat-o cu urele. S-a făcut deci demonstrație pe 4 împotriva lui Krenz, președintele secției generală al Partidului Socialist Unit din Germania, toți stinđ că domnia lui va fi secură. A fost destul de secură.

etapa Krenz, 50 de zile, după care prin demonstrații și încasări prin demonstrații, s-a căzut de la putere. Acuma experiența noastră ne-a făcut sceptici.

■ Totul indica faptul că era vorba de centrale de ascultare

22.: În ce privință v-a făcut scepticii?

R.: Scepticii în privința promisiunilor făcute de autorități. La fiecare demonstrație, fie că era în Leipzig, în Dresden sau Berlin, s-a cerut de către participanți desființarea securității, silindu-se foarte bine ce rol nefast a jucat arensia instituției al cărei scop era întotdeauna cestățenilor. Deci activitatea ei se îndrepta nu către în afara, ci către înăuntrul. Deci nu că să ne angajăm de niste posibili disensiuni, ci că să preintâmne ceea ce nu mai putem, de fapt, să preintâmplăm. Acum, atât guvernul Krenz, care a căzut din cauza de repele, cit și guvernul lui Hans Modrow, de altfel un tip cumescade, un om cinsit și sincer, desă membru de partid și zicean de totă lumea. E un om cinsit și cumescade care nu s-a compromis cu majoritatea condurătorilor partidului în nici un fel de afaceri sau fapt de plăști, afaceri carantinești sau descoperit că R.D.G.-ul vinde arme în străinătate, în Iran, de pildă. A fost un scandal monstru, - s-au mai descoperit numeroase afaceri de coruptie, toti membrii biroului politic aveau vile și cabane, terenuri de vinătoare imprejmuite în care nu intra nimic și care trebuiau deținut rezervării naturale. Cind s-au dezvaluit astfel de lucruri, au intrat toti la închisoare, cu niste borși. Ceea ce s-a întâmplat? Deci, atât guvernul Krenz, cit și guvernul Modrow au promis desființarea securității. Ce s-a întâmplat? Dîn Ministerul securității statului s-a transformat într-un Oficiu al securității statului, deoarece s-a schimbat numărul muncitorilor. O prietenă miscare. Lumea a neobișnuit în ceea ce urmărește, s-au organizat din partea **Noului Forum**, de pildă, grupe pe cartier, comisiuni care auveni acasă să ceră: să se dără să cerceteze ce este în casiole goale unde vecinii stau foarte bine și intră și leșă întrori bine îmbrăcați și că nu se stie ce se întâmplă acolo. De fapt, se viață foarte bine, există uneori chiar și oportunități speciale de esculație.

există agențură specială de recrutare.
 22 - Casele consoanteive despre care și
 le noi să-și vorbi. Indeosebi cind să-și trăsă
 și despre care a încetat să se mai vorbească după ce nu să-și mai trăsă. Dar ce
 este cu casela asta? Ce este cu struc-
 tura de acuzare? Ce este cu ancheta-
 torii care încă au rămas pe locurile lor?
 Despre asta, în România a încetat să se
 mai vorbească. Am văzut de curind la te-
 levizor o mișcă sovietică de la celebri
 imobile din Bălăoani, unde anchetatorii din
 solemnitate erau să să fie locurile lor vecini.
 Din pacate, însă nu există la noi un
Neues Forum care să urmărească sist-
 ematic acest lucru. și de aceea, cu ochiul
 liber, noi vedem tot timpul persoanele pe
 care le stim că aparțin acestor organiza-
 ri să fie în locuri vizibile în conduceri și
 în națiunile nou înființate. Se înțelesă
 că locuri unde nu se mai dă normal-
 și se.

R.: La noi, de pildă, în cartier, o comisie care se ocupă special de controlul securității a pornit diminuarea la adresa le noastre în prestatibl., ne o foarte de hirzie și n-am interesat de fiecare casă unde bănuiam că ar fi avut loc întîmpliri sau de unde s-ar fi poenit acțiuni ale securității. În toate aceste cazuri inciulate nu se află nimic care să dea relatări, nimic nu stă ce se petrece, vecinii spuneau doar că se intra și se ieșe. În puținete locuințe conspicative în care am putut să intrăm, în care se află un administrator care nu se supune ecorelui noastră în calitate de comitet rețințănește de inițiativă (da sitele a trebuit să venim cu procurorul ca să putem intra) mobilă era numără, un mobilier care indică faptul că cel care locuiau nolo locuiau pentru foarte scurt timp. Folosesc de fapt o camere de hotel. Astăzi am descoperit și existența unor

JGIM 2000; 91: 200-203

R.: Nu mi s-a dat voie sa intram decat 20 de pasi in interiorul casarmit. Ni s-a spus, de mihai, ca intr-un se repară echipamente de telecomunicatii. Ce fel de telecomunicatii? — am intrebat noi, se găseau antene pe clădiri; totul indica faptul că era vorba de centrale de ascultare. Iliecielis, mi s-a spus că nimeni nu se ocupă de ascultarea cetețenilor, sănt doar pentru contraspionaj! Cum așa, pe cine contraspionati in cartierul Karlshorst? E un cartier marginis. Nu cumva, printre altele, pe cetățenii străini care locuiesc la Berlin? Dar ce faceti oracelie. I-am intrebat nu un general de securitate. Ne-a privit cu zimboul pe buze, si părea spusă și spusă totul... Ne-a dat următoarea replică: dacă se produce un incident la frontieră, comisia de frontieră, deși grănicerii, sau telefon la acostă cazarma de securitate, vine securitatea. II la pe individul în cauză și îl arează poliției. Dar de ce așa de comolicat? De ce este nevoie de trei organisme cînd ar putea să fie numai poliția care să se occupe de la început omă la sfîrșit de el? De ce trebuie să retină grănicerii, să anunțe securitatea și securitatea să servescă

drept intermediar între grupele de grăniceri și politie? Nu-a putut să ne răspundă, după cum ni s-a spus că numai cu un procuror militar putem pătrunde în interiorul casărmii ca să vedem dină și vorba de arme sau nu. Vecinii observă să miscări foarte vîl în apropierea acestor casărmă, mulini care intrau și ieșeau, cu documente, cu lăzi, se spunea că s-au trimis lăzi cu documente secrete și în România. Noi, fără să fi procuror, nici civil, nici militar, n-am avut cum să le controlăm. Dar la un moment dat, lumea să a saturat de astăzi metexte și texte din partea autorităților și a cerut, cu și mai multă hotărâre, desfășurarea acestui oficiu de securitate în care se transformase, chipurile, ministerul. Ca să afli abia acum, de cind să în România să înstrăin să fie desfășurat.

22.: Nu-i exclus deci că în tot acest timp și ale noastre să funcționeze...

R.: Cu siguranță funcționează și ale voastre. Au funcționat în tot acest timp în care lumea nu să mai feră deloc să spună că sindacă și cum sindacă. La Timișoara de măldă, cind am intrat în teră, pe data de 5. mi s-a spus că în subsolul hotelului Continental în Timișoara erau mări centre de ascultare. De ce n-ar fi vîna, de pildă, și în hotelul Dorsalini unde ne aflăm în momentul de față, grame de la radio și cu mine, care să continue să asculte converzările străinilor sau ale românilor? Întrebarea care se pună este unde se înșiră acum aceste raporturi? Cât, dacă nu Frontul său unic conține și în Frontul să transmisi raporturi? E o întrebare tulburătoare pentru mine care sănă că astăzi în momentul de față la Berlin se pună problema desfășurării reale a trupelor de securitate. Deci, pînă acum populația a fost pur și simplu mintită, doar de noi în continuare, lumea care va duce, după informația mea, la căderea guvernului Modrow. La noi, în Berlin, s-a scris pe o pancartă „Cine minte o dată, acela nu mai este crezut nici cînd

Horst Hirt, corespondent special al Radiodifuziunilor din R.D.G., căruia satele demolate de lîngă București (Buda, Cornetu) i-au amintit de Cambodgia.

spune adevarul”. Deci cel care s-au compromis prin minciunile lor, nu vor mai fi în nici un caz crezuti chiar dacă, în mod exceptionál, s-au hotărî să spună adevarul. Să este drept să fie asta.

Dacă s-ar fi cerut autorizații pentru demonstrațiile din Timișoara și din București, Ceaușescu ar fi și acum pe tron

22.: În incident se cere autorizație pentru demonstrație?

R.: În incident, cind este vorba de o demonstrație, cel care provoacă evenuale date, aceia sunt trasi la răspundere. Deci nici organizatorii, nici ei de pe marginea, ci cel care sănă prinț asupra faptului: că au spart ferestre, că au spart mașini sau maj și eu eu. E adevarat, dacă s-ar fi cerut autorizații pentru demonstrațiile din Timișoara și din București, Ceaușescu ar fi și acum pe tron. Să măcar pentru a se respecta memoria celor care au murit în timpul acestor demonstrații, nu trebuie să se dea un decret cu anunțarea demonstraților. Mai ales că termenul de 48 de ore și cu vîrte de la politie.

22.: Ti se pare un termen mult prea lung de 48 de ore.

R.: Mult prea lung. Demonstrația împotriva lui Ceaușescu a fost spontană. Dacă ar fi fost anunțată, securitatea ar fi avut timp să-si ia măsurile necesare și ar fi murit încă și mai mulți oameni. Guvernul de față este un guvern provi-

citor care nu are căderea să dea nici un fel de acte normative. Tot ceea ce pot face ei pentru acest popor, cum spun el însîi greu încercat, este să desfășoare decretele absurdă ale lui Ceaușescu, dar nu să dea altceva în locul lor. Pe de altă parte, cerindu-li-se organizatorilor să garanteze desfășurarea fără incidente a demonstrațiilor, în primul rînd se cere un lucru imposibil, nimeni nu poate garanta că o demonstrație organizată de un partid să zicem sau de o asociație de artiști, de scriitori, de studenți, că acestă demonstrație nu va fi infiltrată de provocatori. De pildă, în cursul unei demonstrații în Berlin, cineva să-trezit chiar lîngă mine, strigând lozinei naziste. Pur și simplu lozinei naziste. Toată lumea l-a pus în punct și îndividiul a fost redus la tăcere. Fără bătălie, fără punini: i s-a spus că și cauză să strice asociație lozincă, că nu pentru asta am iesit în stradă. Fiind sinistră, a înțeles să-i fieță. Întrebarea pe care mi-am pus-o este că s-ar fi înținut dacă ar fi fost însoțit de o grupă întreagă de bădămași. Ar fi iesit cu unul altfel. Si atunci se pună problema asigurării ordinii la aceste demonstrații. În felul următor: o grupă de ordine a poliției este a căzut a organiză demonstrația, de pildă a artiștilor plastici, cu băsăriile nemînă, sau cu banderoile pe can, pe care scriu „Fără violență”, a colaborat cu poliția să populare pentru asigurarea ordinii și pentru a se asigura că nimeni nu-să dă în pete.

22.: Mi se pare o idee frumoasă.

R.: Este o idee practicabilă și s-a văzut că și poliția a colaborat cu mulțimea plătită, pentru că și ei au fost scufită de scene în atenei vizante în Leipzig în începutul lui octombrie.

22.: Adică?

R.: Scene de violență. Poliția a fost monțată împotriva demonstraților, au existat orgătite corouri sociale de poliție, cum vizusem numai în filmele din vest, cu sculpturi...

22.: Am văzut și noi astăzi. Ti se pare că trăiesc un film...

R.: Un film de groază. Erau pregătiți să intervină împotriva demonstraților, și au și intervenit. Nericord căldor din Germania sănă-zisă democrație este că sunt mult prea aproape de vest, de Germania de Vest, și în mijlocul Europei care, în rînd să-l citez pe Caragiale „stă cu ochii înținții asupra noastră”; Europa să întră-adevăr cu ochii înținții noștri lor și abia astăzi să facă o greșeală ca să le atrice chefii. Deci nu înțeau să intervină cu brutalitatea cu care s-a intervenit în România. Totuși, s-a înțeles în primele zile din octombrie, pe 7-8-9 octombrie, că nu există nimănii din cîte se știe, oameni care au fost însă dezbrăcati, nu și sănătatea în față de ore la perete, sănătatea în etapa Krenz.

22.: Astăzi după ce au fost arestați...

R.: Bineînțele. Arestați, dusi în casermele poliției și securității, puși cu fata la porțe, să nu se miste, cu brâtele în sus, amenințări neconstată familiile, adică niste lucruri cum se bănuia că făcea SS sau poliția nazistă și care au urmat pe toți oamenii din R.D.G., inclusiv pe membrii de partid. El credeam că fraudeau în cel mai bun stat din lume...

22.: Noi nu...

Krenz era întrebat, cine i-a acordat toate funcțiile pe care începea să le cumuleze ca și Honecker

22.: Sunt foarte multe lucruri care sunt sănă, de exemplu casările, casele conspirative...

R.: Nici nu-i de mirare. Sistemele sănă, în fond, echivalente. Numai că în România este, după cum s-a văzut, mai violent, mai rătăci, mai — să zic — fără perechi. Deci s-a convenit ca organizatorii să colaboreze cu poliția pentru a avea acte de violență. Măsura a fost foarte bună și nu s-a petrecut, dină, stîntă moașă, nici un fel de acte notabile de violență, chiar dacă s-a strigat unsor lozinel care sănă olăciți poliției; de altfel nici nu se strigă ca să nască poliție. Nici celor de sus. Chiar împotriva lui Krenz s-a strigat încă din prima seară lozincă, evident împotriva, era întrebat cine i-a acordat toate funcțiile pe care începea să le cumuleze, ca și Erich Honecker. Acum, e altă consecință a acestor decreti din România... Dacă se cere ca organizatorii să-și asigure, numai el, exclusiv buna desfășurare a demonstrației, astăzi înseamnă, în fapt, că el pot să-și organizeze o poliție privată, și în final, cel care sănă dotat mai bine din punct de vedere material și pot să-și plătească oamenii sănă și mai mulți aderanți, vor fi mai puternici. Deci, eline-l mai puternici,

că au fost mulți oameni de bine care au așteptat numai clîpa astăzi ca să spună într-adevăr ce gindesc...

22.: Deranjează și la televizor aparțină unor chipuri care să-mi împriemat în subconștiul și în amintirea noastră cu texte de prostă amintire. Sîntem într-o perioadă de trecere, dar care deja inclină să-l fixeze, în diverse locuri pe cel cu vestele schimbăzi.

R.: În „România liberă” de lezi an elicit o scriere care mi-a plăcut foarte mult, semnată de 133 de oameni. S-a vorbit cu un om recare Rătescu, director la o întreprindere de cercetare metalurgică, care a căzut în sus, adică din postul lui de director al întreprinderii, director care le-a întrebat muncitorilor să lasă la demonstrație, pe 22, înсănd portile, care i-a trezit pe muncitori să ajute milita. Acești directori a fost schimbat la cererea generală și a ajuns în minister. Deci mai sus, lăsat cu înțețării să cazi în sus. Am aflat și că de muncitorii din uzine, de pildă de la 23 August, că se întimplă lucruri ascunse.

Dr. Ion Albu-Stănescu, specialist în literatură italiana (susține un document despre Italo Clavino), cînd era de la prima corespondență transmisă la Radiodifuziunea R.D.G.-iști a susținut că România se află în etapa Krenz.

să rămînă o inițiativă cetățenească, platformă pentru toate partidele, ceea ce înseamnă că în ea se pot organiza oameni care fac parte din diverse partide sau încă trebuie să devină ca însăză un partid și să candideze în alegeri. În ceea ce mă privește, am susținut la adunarea noastră transformarea în partid, pentru a ne putea participa la responsabilitatea politică, deci la conducerea țării. Stînd și că organizarea noastră a pornit de jos și că se bucură de o popularitate mare, că are oareceră înțețări. Acum ce să-și înțină? S-a făcut un program pe care eu încă n-am apucat să-l studiez plecind din Berlin la începutul lui Ianuarie, în această misiune jurnalistică, sănă că se vorbea, în sfîrșit, de apariția unui ziar care să fie numai al **Neoului For**, un ziar cu totul nou. În primele imagini vizante la televizor, din România, m-am bucurat vizând zilele noastre. Adevarat, Libertatea, ca apoi să descoperă aici în București că **Scînteia** a fost poreclita **Adevărul** și că **Libertatea** este **Informația Bucureștiului**. Zilele nu și-au schimbat deci numele, evenimentul formatul. Ori nu cred că se poate face o presă nouă exact cu același oameni care de pe zi pe altă periu altceva. Sînt convins

■ În orice țară există canali și proști

22.: Totuși, un mult prea mare număr ai populației achită a colaborat cu securitatea, pentru ca toti aceșia să dispare pe noapte. Unde să dispare? Probabil că pîna în cinci-sase ani, printr-un proces fizic, biologic, el vor fi înșatruiți începînță de tinerii care au să întreacă instituția.

R.: Eu văd altă soluție. Să se rechimbe în același timp cu responsabilul și structura. În orice țară există canali și proști. El nu devin periculoși decât cind iau putere. Structurile trebuie făcute în aşa fel încât să exclude ca acești individuali să ajungă în posturi unde pot face rău. Așa cum spuneau semnatarii scrierii din **România liberă**. Deci, să fie aleși de jos. În fiecare secție să se aleagă oameni de încredere, pe care-i să liu muncitorii. El său dacă a fost canale sau dacă a fost la locul lui. Si tot astăzintă, de jos în sus, lucru care — după parerea mea — nu se face în momentul de față: totul se decretează de sus, oamenii năștești îndinții de sus, pentru că astăzi să-a obligeat. E adevarat, n-au cultură politică, nici noi n-avem, de unde să am eu din România sau din Germania de Est? Dar sănă că stimulul lucru valabil este că nește oameni să fie aleși de jos în sus. Nu pot sănătatea îndesăjuns acest lucru. Astăzintă este esența democraticei. Alegerile de jos în sus și nu decretarea de sus! Nu-mi-e teamă la un popor de 23 de milioane că nu avem destule cadre: ele se profilișă în procesul de conducere. Si dacă nu sunt bune, să fie schimbate. Să ne neșteăm, dar nu oricum! Dacă cîndcînd fractura se agențiază crostă, nu răspînă. Doar se lipsește bine, nu se mai vede unde a existat fractura. Orică din momentul de față an se sentă că nu se poate hindea oasele asta. Am urat multi oameni tineri care sănă că revoluția a pășit cu singură.

22.: Poate se corectează din mers.

Această discuție am purtat-o cu **Ion Albu-Stănescu**, cetățean român, membru al Noului Forum din Berlin, referent literar și traducător (franceză, italiană, germană, portugheză). **Sylvia Albu-Stănescu** este o cunoscută ceramistă, membră fondatoare a Grupului de inițiativă „Solidaritatea cu România”. **Ion Albu-Stănescu** a venit împreună cu **Horst Hirt**, corespondent special al Radiodifuziunilor din R.D.G. (5 Ian. — 7 febr.). Înainte să începem discuția, **Ion Albu-Stănescu** mi-a spus că România se află în etapa Krenz. Atunci (21 Ian.) eu nu l-am crezut.

Activistul nu este un monstru obisnuit. Făcând parte din cohorte diabolului, el nu este tortionarul, călăul, ghilotinatul. El nu se situează pe același treptă inferioră a ororii; nu este sadicul de rind care trăiește, fierbe, bate, scoate ochii. În transmisia răului, el nu este veriga lui ultima, „vulgară”, grosolană, tradițională. El nu „pune” niciodată mină, nu este înținut, nu are urme de singe și nu miroase a sudoare care îl înfrățește pe călău și pe victimă sa. Dimpotrivă. El poate fi elegant, cult, intelligent; poate fi pașnic, suav, preventor. Poate avea mijloace albe și poate cunoaște limbi străine. Poate încă senzația că este compășitor, drept, că vrea binele, că încearcă să dreagă lucrurile, că are o cauză și că luptă pentru ea; că are seriozitate, cu gravitate; că îl interesează soarta celorlalți, că este, și îl noapte, preocupat de ea; că urmărește virtutea; că, în acest sens, ajuta, îndrumă, îndeamnă. Pentru că un asemenea tip nu are perche în istoria omenirii, nu î-lăsă poate compara decât cu un sofist antic ajuns la putere.

Să spui despre el că minic, că e ipocrit, poltron etc. ar fi prea puțin. Căci de fapt el scăpa oricărui tipologic existent. În primul rînd, social vorbind, el nu poate fi definit, pentru că nu este prevăzut în schema nici unei societăți. Făcând totul, el nu face și nu stie să facă nimic. Să spui despre el că este puterea sau un spanjor al puterii ar fi prea vag. El este, desigur, puterea; dar puterea împărată, care se sustrage categoriilor obișnuite ale puterii. El este chiar coloniza vertebrală a puterii, dar una care nu poate fi radiografiată; este un element suav, este un gaz al răului, care se strecoară peste tot, aducind sub comandă lui invizibilă tot ce este material: el este aerul otrăvit, rezervorul inexplorabil de toxine al trupului social; este respirația noastră urâtă miroitoare; și înimina: este găfătul nostru.

El nu stie deci, să încă nimic. El vine totuși la sedințe în instituții serioase, unde se discută lucruri de specialitate. Arătată, notează, tace, veghează. Vorbeste doar într-un tirziu, poate la sfârșitul doborător, sau nu vorbește deloc. El este astfel o emblemă ambulantă a puterii: este puterea de față, ubicuitatea ei, memoria ei. Prezența lui este suficiență; ca înțîlăndere. Poate îl grav, uraz, solemnează atmosfera și atunci încărcată. Poate îl bine disposă, relaxază, glumește chiar; atmosfera și atunci destinsă, oamenii rid slugărie. De cele mai multe ori „trage concluzii”. Nu spune nimic, de fapt nu are importanță ce spune. Principalul și că se manifestă. Ar putea să o facă oricum să teuncuva decât prin vorbe; ar putea să se ridică un minut în picioare, să-i arăte puterea; ar putea să facă deosebită cireșie; ar putea să cinte ceva patriotic, dar ar fi ridicol. Să atunci vorbește. Indiferent de ceea ce spune. Principalul este simplu: „Nu uitati, puterea există. Eu sunt o sigură pentru rememorarea ei”. Dacă, totuși, în scenariul sedinței apare un acro, o disfuncție, atunci abia el devine activ important. Atunci și ce stie să facă. Atunci el intindează activ: atunci amintină, devine o sugestie a terorii, cheamă la ordine și „pune proble-

MEDITAȚII DESPRE ACTIVIST

— Gabriel Liiceanu —

ma". Pesemne că cea mai potrivită definiție a activistului ar fi: agent al puterii problemelor, agent al corectei puneri a problemelor. Aceasta este abilitatea lui: el are știință puneri problemelor. El este un paznic al botanicului; el redauce lucrurile în măsură; el sanctionează orice transcendere a cadrului dat. Activistul este un profesionist al tarcului.

Ce este în mintea lui? Ce este în mintea lui atunci când rău îmbătrâniște, să-așezat, se lăsă, ce este în mintea lui cind nu se mai poate amâna că, o vreme, serveste o cauză dreaptă cu mijloace schimboșite? Că există dușmani la pîndă? Ce este în mintea lui cind rămîne singur față în față cu răul pe care l-a slujit, cu victoria lui aleșăpată? Cind știe că totul a fost o muncină, că el este profitor, singurul profitor, al acestelui nelumii?

Am avut de curind un dialog cu un activist, cu primul secretar al Centrului Universitar de partid București. Am fost chemat la el ca din întâmplare. Intuiția spune că forțe reactionare din Occident se unesc „spire a ne deplasă”, spre a specula dificultățile trecătoare de care, desigur, nici o țară nu o scufătu. Întrudevăr, există probleme, există nemulțumiri. Am asemenea nemulțumiri? Dacă am, îmi recomandă să le formuleze conținutul, să nu le includ în memorii colective. Pentru că acestea ar putea fi deturante și cine stie unde ar putea ajunge. Ar putea fi folosite împotriva tării. Să atunci... Deci dacă „aveam probleme”, ele trebuie discutate „într-un cadru organizat”. În sedințele Institutului, de pildă. — Nu e aşa, vorărge Recitor? Să-a întors către rectorul care era și că de față, mijlocind — tăcută, aprobatore, cu un aer de destindere forțată — între acest reprezentant al puterii și salariatul Institutului el. Omul vorbea calm, civilizat. Era îmbrăcat atent: ascuțit, cravată; înalt, suplu, smecat, cu o mustață subțire, negră. Pe chip și se citea bunăvointă, dorința de „a rezolva”. — Aveti deci vreo nemulțumire? Discuția se purta într-o cameră mică, din spatele rectoratului. — Am, am spus. Mai multe. Vă le-aș putea enumera ca forme ale umilirii. Mă simt în permanentă umilit. — Spuneti... — Am să încep cu umilirile care tin de profesionul mea. Mașina de scris mai întâi. Ni se cere să o declarăm anual; și se iau caracterele. Maxima de scris este pana noastră, este unealta de care ne folosim și de zi. Sistem privat ca niste răușători cărora îl se iau amprente. — Ati fost în Belgia? — Nu. — Dacă ati fi fost, să fi aflat că acolo populația, începând cu o anumită vîrstă, chiar și se iau amprente. — Dacă am trăit în Belgia și să-ar întimpla astă seara, mă simt umilit că mi se iau amprente și vă spu-

ne asta. Aici mă simt umilit de povestea cu mașina de scris. — Chiar vă deranjează chestia astă? Pe mine nu mă deranjează deloc. — Putem decide dacă sunt mai mulți cei pe care îl deranjează sau cei pe care nu-l deranjează. — Să alțevea? Ce vă mai umilește? — Mă umilește, de pildă, că trebuie să obțin avizul Consiliului Cultural pentru orice pagină trimisă la revistele de specialitate străine. Mă umilește faptul că funcționari anonimi ai Consiliului Cultural, numiți „lectori”, îmi cenzurează fiecare literă pe care o scriu, în vreme ce peste tot se afirmă că cenzura a fost desfășurată. Înseătoare astă sunt fleacuri. Există forme simple și adinții ale umilirii. De pildă mă umilește faptul că un căpitan de milăie, cocotat într-o mașină cu sirene, mă poate opri pe stradă, poate întinde mâna spre gulerul căpitanului meu și-mi poate spune, baljocoritor: — Stil ce, băiețică, degeaba invoci legă, că la o adică procurorul îl dă cu ea în cap. Sau mă simt umilit că nu am cu ce să-i fac sandviș copilului meu dimineață, cind pleză la școală. Mă simt umilit că e luat la „muncă patriotică” fără acordul meu. Mă simt umilit... — Nu vă înțeleg. Ce aveți împotriva educației primăry? — Am să vă spun o poveste. Cu puțină vreme în urmă am fost să-l întîrziez pe tatăl meu într-un spital de reumatologie. Așteptând pe hol, a intrat în vorbă cu mine un om cam de vîrstă meu. Era electrician la o uzină din Pitești. Venise să-să îl bătaștă acasă — avea 17 ani — după o lună de internare. În vară aceea, la „muncă patriotică”, copiii lucrau cîteva zile sub plăie continuu. Bătaștă făcușe o poliță și, după cîteva săptămâni, nu s-a mai putut da jos din pat. Avea dureri cumplită la incheietură picioarelor. Internat în spitalul din Pitești, situația lui să-a înrăuțat. Drepăt care fusese adus la secția de reumatologie a spitalului „Cantacuzino” din București. „Exam disparat”, mi-a spus tatăl lui. „O vreme am umblat să-i dai gîtuș primul secretar din Pitești; el dăduș ordin să lucreze copiii în drăguță. Căpitanul și gîndul că fiu-meu nu voie să meargă la muncă patriotică și atunci, îl bălașum. Mi-era frică să nu înnebunesc. Dar acum să-a facut bine. La uitătoare, tocmai vine!“ Am întors capul și am văzut un tineri înalt de vîrstă mediu optizeci și cova, frumos... Se apropia tîrziind picioarele, cu genunchii lipiti. Uitați cum mergea. (M-am ridicat și l-am imitat mersul). Cind am ieșit din spital, mi-au dat lacrimile. Ce părere aveți? — Este o excepție... În Centrul Universitar București nu s-au întîmplat asemenea lucruri. — O excepție? Să dacă era copilul d-voastră, la fel mi-ai spus? Cind e vorba de copil, de victimă, se poate vorbi de excepții? — Să d-voastră

ce propuneți? Să rămînă recoltele pe cimp? — Dintodată sună să sună recoltele în România cu copii? Să de cind absolvenții de liceu care nu au intrat la facultate sănt repartizați în mine? Înțeleg că e vorba de o decizie a Ministerului Invățămintului care intră în vigoare anul acesta. — Am impresia că d-voastră aveți ceea ceva împotriva mulților fizice. E ceva dezonorant în a fi minor?

— Dezonorant este să se alegă în locul său. E umilitor să nu decid singur ce am de făcut după terminarea liceului. Este o reparare fortată, o condamnare. De fapt știți ce cred? Nicăcopilul d-voastră, nici copilul meu nu vor ajunge în mină. Mă gîndesc la copiii ai căror părinți nu au mijloace să împiedice acest lucru. Să ei sănătățile nu o să-ăi ducă la o suferință. Bine, am reținut ce mi-ai spus. Dacă intenționați să faceți un memoriu, nu uități ce v-am spus: faceți-l doar în numele d-voastră.

Discuția aceasta a durat mai bine de o oră. Pe drumul spre casa ma întrebam:

— La ce se va gîndi omul acesta înainte de a dormi?

Este o întrebare la care nu știu să răspund. Să este totodată o întrebare care nu-mi dă pace. În acest punct figura activistului devine pentru mine o enigmă. Cum arăta acest oameni ajunși la bătrînețe și recapitulindu-și viața? Cine sunt el? Cine cred că e sănătățile? Ce anume îl înțează fără să bănuiască? Un simbolism de putere? Privilegiile? Ministră că aparțin castelului dominoare? Să domini peste ce? Peste oameni spărați, osteniți, dezarticulați, care disperă și urăsc în tăcere?

Se spune că atunci când răul survine, tăcusește, se întrăpezează, el ne reprezintă pe toți ei din mijlocul căror el s-a născut; că el simțim noi, sau cărău sau cărău din noi, că el este răul din noi în extaz. (S-a spus: „fratele meu, Hitler“) Dar și aș putea să spun: „Oh, activistă, oh, mon frère!“ La ce ar răspunde asta? As vrea, ca să-l pot înțelege, să mă recunoască în el. Să nu o pot face. Pentru mine, activistul este strâns într-un perfect, altă carte, dacă nu măsput agăta de aparență lui fare, ca și mine, mărtini, și urechi, și picioare și e îmbrăcat sau poartă ochelari), mă îngrăzoi așa cum i-a îngrăzit pe aceți apărători spaniolilor căsători. Cine sunt ei? Cine sunt ei? Cum sunt ei cu putință? Cum sunt ei cu putință? Sunt ei răbunica tuturor minciunilor noastre? Poltronierile noastre de secole întoarse împotriva noastră? Sunt ei drojdia politicii ramasă în paharul interior, mărturii ei obosită în care ne-a fost dat nouă să ne nastăm și să-ăi respărâm duhoarea să să o numim „parfum“, noi fiind adaptate la nul?

Fenomenologia activistului... Nu știu să o fac. El se sustrage analizei. Nu-l pot înconjura decât cu uimiri și interjecții. El să-a întărit dintre noi, dar dintr-un adinc pe care privirea noastră nu-l poate pătrunde. El vine dintr-un noul de dincolo de noi. E aburul unui infern inaccesibil. Renunț.

SNAGOV, 23 septembrie 1989

Memoriu adresat domnului Andrei Pleșu

Stimate domnule Ministru,

Voi încercă să fiu cel mai concis, ca să nu vă răpoșe prea mult din timpul prețios care vă este atât de necesar, mai ales în acostă periodă a marilor transformări democratice din țara noastră.

Vă implore, înță, aveți răbdarea să mă urmăriți pînă la capăt.

Mă numesc Ecaterina Sismanian și am fost redactor la Editura Ion Creangă — Secția traducerii din literatură universală — pînă în 1 ianuarie 1983 cind am fost „pensionată” în urmă plecărî în Franță, la 13 ianuarie 1983, a fiului meu, Dr. Alexandru Sismanian.

Fiul meu era, din 4 martie 1977, semnatar al apelului d-lui Goma și nu înțelegea să plece în străinătate, rezistînd presiunilor securității de a-l retrage edeu-zinuia ori de a părăsi țara.

Nu vreau să vă plăcășește cu avatarele noastre (fiul meu fusese bătut la tâlpă și umplut de singe la militie pentru „vina” de a fi traversat greșit o stradă).

Fapt este că la începutul anului 1978, la „sugestia” unui „securist pașnic” care l-a vizitat, fiul meu s-a prezentat la un concurs pentru postul de director la Editura Academiei, unde a fost angajat la 10.11.1978.

Sint nevoie să fac o paranteză precizind că fiul meu este absolvent al Facultății de limbi orientale, secția Hindi, unde și-a susținut lucrarea de diplomă fiind notat cu 10 (bacalaureat obtinut tot cu media 10). A reușit să publice abia în anul 1981 cîteva eseuri literare la revista „Stenua” din Cluj, sub numele de familie al bunicii mele, — Româneanu — (în trucit cel de „Sismanian” îl era interzis).

Lul cuvîntul la o sedință sindicală prin care critica unele negușuri ale administrației, directorul Editurii Academiei (care mai avușe de suportat cîteva anchete provocate de seafărurile uneor salariați și din care se descurase), s-a spus. Rezultatul: tipete istorice „Du-te la

sance are fiul meu?” — „Nici uns, mi-a răspuns el, cel mult o angajare la un settier de construcții“. Mi-am stat atunci în consiliul pentru plecarea fiului meu (fără ceros formalități), am fost convocați în fața unei comisiuni unde am fost preventă că-mi voi pierde slujba. Am dat din ușeri.

Actualul fiul meu se află la Paris și-să dă doctoratul cu o temă din Istoria Religiilor. A luat atitudine în perioada dictăturii ceaușiste, declarind greva foamei pentru eliberarea din detinție a domnului Dan Petrescu și a cerut, printre o scrisoare deschisă, ca Ițanul să fie alungat.

Domnul avocat Mircea Stănculescu a avut, însă, de suferit de pe urma curajoasei lui pledoarii: i-a înscenat o acuzație de luare de mită și a fost inchis — actualmente și reabilitat și reprimărit în barou.

Vă mărturisesc că așteptam cu volunțate „mărturarea” lui Busuioceanu de la Editura Academiei pe care a condus-o cu incompetență și slugănicie fată de cel „de sus”, dar cu un feră punin stalinist, flințat, ce-l dropt, de o clică solid formată — parte constitutivă în C.O.M., parte risipindă printre salariați.

Mare mi-a fost mirarea citind în revista „Magazin” nr. 3 și 4 — 1990 un interviu lăsat lui Busuioceanu de ziaristul Manole Auneanu (care se recomandă în articol drept „veche cunoștință” a lui Busuioceanu) — articol intitulat „Adi, polimerii și fata „științifică” a înnosturii! Lupul, îmbrăcat într-o conforțabilă blană de oaie, behăie răgăsit plinăgindu-se cum a fost sălit de securitate să publice lucrările false academice. „Ați fost anchetați?” întrebă cu „naivitate” interlocutorul. Nu, n-a fost anchetat (cum era să fie?), i-a forțat doar mina.

Vorbind pe săsau, sefii lui i-au dat un ordin pe care l-a executat strigător (șirgătă reașe chiar din articol).

Se pinge slugătel împertinent, care a făcut atât de multe însoțite de profituri materiale, plus „invîrlările” personale.

Nu mă adresez domnului Dan Petrescu

Cu stîmă,
E. SISMANIAN

DSI

Democrația la răscruce

Radu Filipescu

■ 1. Scenariu democratic

Platforma politică generală anunțată de Consiliul F.S.N., imediat după revoluție a creat un consens național evident, dur temporar, asa cum reiese din desfășurarea evenimentelor ulterioare. De ce a avut o vîntă atât de scurtă acest consens, într-adevăr dixeră? Se ar fi putut și altfel? Iată întrebări pe care, eu personal, le consider legitime.

Există un punct de răscruce în evoluția evenimentelor și acesta este hotărârea F.S.N., din 23 ianuarie de a participa la alegeri. Nu se poate contesta, cred, dreptul Frontului de a participa, cu formătione politică definitivă, la campania culturală. Era și este o decizie firescă, az spune chiar necesară pentru eliberarea spațiului politic. Numai că ne aşteptăm ca să fie precedată de o serie de alte decizii, care să împlezzească, pe cale democratică, ambiguitățile ideologice, politice și legale în care se placează Frontul. Câtă vreme el nu reprezintă o structură de putere a cărei funcție principală a fost aceea de salvare și pe care, să recunoscem, și-a exercitat-o neobosit — lucruri au fost clare. Au apărut însă presiuni externe, și ele legitime, ca Frontul să-și asume funcțiile suplimentare care încumba unei formațiuni politice de tip partinic (indiferent că se autodefineste ca „Front”, „Partid”, „Misiune” etc.). Din acest moment a apărut în mod obiectiv, posibilitatea mai multor scenarii. Cel ales de conducerea Frontului a stîrnit reacții de îngrijorare. Stau mărturie demonstrațiile pașnicice care au avut loc în Piața Victoriei de miercuri plină dumînica. Ele nu au fost organizate de partide, s-au declansat spontan și s-au auto-organizat din mera, de către oameni care au percepțat rapid tendința de a ieși din scenariul democratic. Că printre acești oameni s-au aflat mulți studenți și intelectuali (dar și reprezentanți ai altor categorii sociale) este explicabil. Sociologii au constatat de mult că aceste categorii sunt extrem de sensibile la valoarea democratică. Problema cărcea trebuie să-i sănătățile răspuns este următoare : ar fi existat o alternativă, un scenariu diferit de cel pe care a mizat consiliul C.F.N.? Eu personal cred că da. Ar fi fost de dorit mai întâi ca Frontul să-și definișe și să-și aminte orientarea ideologică și politică sub forma unui program amplu, detaliat în interiorul platformei. Actuala platformă este atât de generală încât poate crea confuzie și, ceea ce este mai grav, posibilitatea unor disimulări — dacă este lansată în campania electorală. Următorul pas ar fi fost, în mod natural, constituirea Frontului ca formă politică, indiferent sub ce formă (partid, front etc.) și inclusiv cu respectarea prevederilor legale : statut, membri, declararea mijloacelor financiare, înregistrație la tribunal etc. Ar fi trebuit să urmeze legirea din aporia constituțională — tîi ei și temporar, pînă la alegeri — în care persistă Consiliul F.S.N. : suprapunerea funcțiilor care derivă din exercitarea puterii legislative cu cele care derivă din funcționarea sa ca formă politică. Este adevarat că pretutindeni în lume partidele aflate la putere organizează alegerile, dar ele nu dețin ca partide monopolul puterii legislative și executive.

Prin urmare trebuie să se renunte la acest monopol și singura modalitate posibilă era cooptarea în Consiliul F.S.N. a reprezentanților celorlalte formațiuni politice. S-ar fi creat astfel un consiliu temporar de uniune națională în jurul platformei F.S.N. care, cel puțin pentru această etapă, a fost acceptată de toată lumea. Consensul, atât de necesar în aceste momente, ar fi supraviețuit și astăzi în beneficiul întregii țări. Frontul și-ar fi cîștigat legitimitatea de drept astăzi ca formă politică, cit și ca participant și forță majoră a structurii de putere menită să gîzeze tranzită.

Considerăm că nerespectarea acestui minim scenariu democratic a dus, în mod necesar, la „derapajele” de la democratice care sănătățile imputabile Frontului. Le vom enumera în continuare cu convingerea că intenția frumosă de a clădi un sistem democratic într-un sfitor mai mult sau mai puțin definit se

naște moartă dacă este dublată de compromisuri și mijlocuri. Ne și temporare, de altă natură.

■ 2.

1. Au apărut cîteva decrete de interes general, fără ca acestea să fi fost prealabil discutate și aprobată în Consiliul F.S.N. Exemplu : decretul referitor la dreptul de manifestație și adunare publică, decretul cu privire la înjurările aduse organelor de poliție în exercițiu funcțiunii. Aceste acte normative au un temel legal în măsură în care emană de la Consiliul F.S.N. — singurul organ de putere cu funcții legislative — și nu de la secțiuni restrînse ale acestuia, fie ele un birou executiv sau un grup informal de lideri politici.

2. În genere, organizarea reunuielor Consiliului F.S.N. este astfel facută încît nu este cunoscută dinainte nici o ordine de zi, nici materialele puse în discuție. În aceste condiții, fără a avea posibilitate să se pregătească, membrii consiliului sunt puși în situație de a aproba texte de lege, care, în lumina unor informații culese ulterior, apar ca discutabile. De pildă, articolul 16 punctul C din Legea pasaportelor prevede refuzarea eliberării pasaportelor în cazul în care „solicitanții sunt cunoscuți pe bază de fapte, confirmind că desfășoară activități care afectează și sabotază ordinul public, precum și bunele morăvuri”. Dacă am fi avut posibilitatea să examinăm din timp acest text de lege și să dispunem de anumite informații juridice, am fi sesizat că, în perspectivă, el lasă loc unor hotărîri arbitrale, chiar abuzive.

■ 3.

3. Exercitarea în continuare de către Consiliul F.S.N. a funcțiilor legislative în paralel cu funcțiile de formătione politică, nu poate fi făcută, în ciuda argumentelor avansate pînă acum, fără încărcarea punctului 1 din platformă Frontului care prevede principiul separării puterilor. Si acest principiu trebuie să funcționeze chiar în perioada de tranziție de pînă la alegeri.

4. Apelurile adresate populației de către membrii consiliului de a veni în Piața Victoriei în cursul zilei de dumînica reprezintă o încărcare voluntară a decretului cu privire la manifestație. Motivația oferită — acela că „în intenția o lovitură de stat — este cu totul absurdă. Nu este exclus că, psihologic, leaderii consiliului să se fi simțit asediati în palatul din Piața Victoriei. În realitate însă, populația demonstrează pașnic și sprijinete să-n încinge abia după avalanșa de apeluri lansate de televiziuni și de la balconul consiliului, chemări împregnate de însinuări, privind apariția unor acte de violență. Acestea au apărut abia spre seara și, cine a fost acolo, stie bine că nu sunt doarțane și de către cei soști ulterior în Piață pentru a „sprînlî” Frontul. În trîncăt și spus, impresia tuturor a fost că aceste „egaloane” au actionat extrem de organizat și coordonat (fiind dotate cu numai cu bastoane, și și cu apărate de emisie-recepție distrusă sub haină). Pe scurt, tactica de manipulare a evenimentelor a devenit trezentă evidentă.

Pornind de la aceste premii (din pacatele ele sunt mai numeroase), o serie de membri al Consiliului F.S.N. și-au pus probleme de a se retrage din acest organism. A apărut însă dilema clasica în asemenea situații : unde ești mai util în afara sau înăuntru ? Oricum, a rămîne un simplu ornament cu funcție simbolică de a gîză moral și intelectual, o structură care îi rezervă doar roluri marginale constituite o postură de neacceptat. Avem înțelegerea făță de complexitatea situației, înțelegem că nu suntem în poziția tuturor informaților (de ce oare ?), dar nu înțelegem să abandonăm principiile democratice.

„Să palpîte tot C.C.-ul din cauza voastră?”

MEMENTO
MEMENTO
MEMENTO
MEMENTO
MEMENTO
MEMENTO

Am fost delegat de către un grup de 38 frați de suferință, maltratați ca și mine, să mă adresez dv. cu rugămintea de a publica aceste rînduri.

Vă relatez evenimentele pe care le-am trăit, din ziua de 21.XII.1989 de la ora 18,45, cînd (desi aveam soția spitalizată) m-am dus în Piața Universității să participe la manifestație.

Aici m-am întîlnit cu un grup de cunoscuți, respectiv : D.I., arhitect D.U., cascador P.M. și încă două persoane pe care le cunoaștem din vedere.

Acestia reușiseră să procure o stație portă-voce și un seumulator de masină, cu care ne-am deplasat în mijlocul mulțimii, eu dorință de a o ține pe loc, strînsă grupată și îndemnind-o să ceară guvern democratic. Totodată am făcut nenumărate apeuri către armată, solicitându-i desemnarea unei persoane legal competente, care să stea de vorbă cu noi și să ne asculte doleanțele. Acestea se petrecuseră între Intercontinental și restaurantul Dunărea în fața tancrelor și tanchetelor, unde s-a făcut o baricadă, întărîtă cu un camion, o salvare și un alt camion, ce avea drept încărcături niște bobine mari cu cabluri electro-izolante, aduse de niste muncitori.

Că să protejăm stația noastră portă-voce eram obligați să ne schimbăm mereu poziția, populația oferindu-ne său protector înconjurindu-ne.

Au vorbit multe persoane la stația noastră, răluindu-se cu noi, printre care un căpitan M.A.N., un fost deținut, o femeie cu un copil, un tînăr și căruia tăta a fost smuls dintră noi și arestat, și alții.

In tot acest interval în care eram în posesia stației s-au tras nenumărate salve de avertizare, apoi bombe lacrimogene, care au imprăștiat oarecum mulțimea, dar am reușit să o regrupă și am dat foc camionului cu electroizolație, după care două tanchete, sparind baricada, au mers spre Universitate, apoi au virat spre str. Academiei, cu scopul de a ne încercui. Au început să trăgă din laterale securitatea și milizia. În această situație de panică ne-am imprăștiat, făcute pe unde a putut, iar eu împreună cu un grup ne-am refugiat la intrarea în crama restaurantului Dunărea.

Aici am fost somați cu arme să ne predăm cu mîinile în sus de către organe ale milției (ofițeri superiori, subofițeri și militari în termen) și organe ale securității în civil. Specific că acești civili aveau niște bîte groase (precum cozile de tirnăcop) vopsite în alb.

Iesind cu mîinile ridicate, ne-au minat ca pe niște vite spre scuarul din spatele Institutului de Arhitectură sub o rafală de lovitură cu acele bîte, patru de armă și bastoane din ebonită. Eu am fost grav rănit, lovit în spate și cap de un tip civil, presupun organ al securității, iar un ofițer superior de milție mi-a aplicat cu patul revolverului o lovitură între ochi. În scuar, fiind căzuți la pămînt și mulți gravi răniți, ne-au amenințat cu impuscarea că să ne ridicăm și ne-au minat în continuare cu lovitură spre clădirea C.C.-ul vis-à-vis de Union, unde ne-înălțam pe trotuar cu lata în jos, tot sub lovitură și injurături deosebit de triviale. Unii au decedat.

A apărut acolitul dictatorului Ceaușescu, Emil Bobu, îmbrăcat în pantalon negru, înconjurat de cîțiva civili prezenți și ofițeri superiori al securității și milției și ni-a adresat :

— Animalelor, vreji revoluție, ai ?
— Sînteti revoluționari, ai ?

— Să palpîte tot C.C.-ul din cauza voastră ?

— Să vină dubele ! Să ia animalele astea de aici și să-i transporte la capitală, execuțarea !

Au sosit dubele de milție, ne-au încarcătat cu același tratament și ne-au transportat la Milizia Capitală. Aici am fost efectiv „descărcăți”, trebuind să trezesc într-un euator format din subofițeri cu bastoane de ebonită și cu

bete albe pînă în holul intrării principale.

Pe tot acest traseu, de la duba din stradă și pînă în hol, ne maltratau toți prin față cărora treceam de o parte și de alta.

Ajunsî în hol ne-îu pus cu mîinile sus și capul lipit de perete și am trăit scene ingrozitoare :

• O femeie care a ajuns întimplător printre noi, venind de la întrămîntul de la spitalul Gh. Marinescu, cu metroul Big-Berceni—Universitate, îlrită cu noi pînă în Milizia Capitală, dorind să-și arate actele justificatoare, că venea direct de la spital și locuia în zona centrală, a fost lovită în cap, singele tîsne ingrozitor și nu știu dacă a scăpat cu viață.

• O fetiță de 13 ani, rătăcită de părinți în multimea care manifesta, ajunsă și ea la Milizia Capitală, avea sinul stîng despăcat, și rota singele din ea.

• Un maistru de la redacția ziarului „Informația”, ieșind din schimbul de la restaurantul Dunărea în fața tancrelor și tanchetelor, unde s-a făcut o baricadă, întărîtă cu un camion, o salvare și un alt camion, ce avea drept încărcături niște bobine mari cu cabluri electro-izolante, aduse de niste muncitori.

După aceste scene infiorătoare, am fost legați cu sfără cu mîinile la spate și minați tot într-un euator planct de o parte și altă de aceiasi „măciucări” odioși sub ale căror lovitură am fost dirijați și îngheșuiți ca vitele în dubă cu destinația Jilava.

Pînă am ajuns la Jilava, eu personal am lesinat de două ori sub grelele lovitură primite, respectiv am cumulat 4 picături mari în zona frontală stînga și la nivelul vertebrelui, pluritraumatism umerale, coapsă, costale și hernie intraspungioasă coloană zonă lombardă.

Aici la Jilava trebuie să spun că situația s-a schimbat radical și am fost tratat corect.

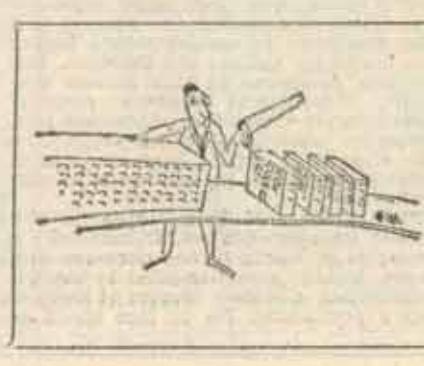
Am fost eazat în celulă nr. 115 cu 38 frați de suferință, unii losiți odată cu mine de la Milizia Capitală, alții pe care i-am cunoscut aici, fiind aduși din diverse zone ale Bucureștiului.

Cei gravi răniți, ca fetiță de 13 ani și maistru de la redacția Informația, au primit imediat îngrijiri medicale.

Printre bărbații pe care i-am întîlnit la Jilava era și un bărbat care lucra la Intreprinderea „Textilă” Grivița, adus de la circa 14 Militsie, maltratat și el, care venise de la Gara de Nord, intors dintr-o vizită făcută fiului, militar în termen la Timișoara. A fost săltat dintr-un taxi, cu care dorea să ajungă acasă, pentru motivul că la control i-au găsit cele două bilete dus-intors București-Timișoara. În celulă mi-a mărturisit că participase și la manifestație, dar la panica creată în momentul când a început să se tragă în populație, a încercat să fugă cu un taxi.

Tot am fost eliberați la ora 14,45.

Cel 38 cu care am fost în celulă, fiind răniți și maltratați și fiu de ofițer superior de M.A.N. au rugat și însărcinat, la eliberare, să mă adresez unui ziar local, ca să se afle ce am pătimit eu toti, cu dorința de a ni se crea posibilitatea să ajutăm la identificarea figurilor acelor „măciucări” și cu doleanță legitimă ca unii dintre noi să fie primiți membrii în Uniunea Sindicatelor Libere.

CE-AR MAI FI DE SPUS

DAN PETRESCU — LIVIU CANGEOPOL

-con vorbiri libere într-o țară ocupată-

(Urmare din numărul trecut)

■ Regimul nostru este o anciocrație...

...de curgind din ceea ce am numit **sentriment anciilor**; în acest sens, regimul nostru este o anciocrație și, din cind în cind, măsurile dictate de el lăsă să se întrevadă aceasta: nu e vorba aici strict de partid, care, conform unei observații avansate de domnul Virgil Ierunca, ar fi reîntrat în ilegitate (dești, e adovărat, el mai conservă unele remisnice din acea perioadă, cum ar fi sanctarea drastică a celor ce-si mai pierd carnetul de membru), ci chiar de stat (presupunând că ele ar fi distincție); îata, ultima măsură neemanind direct de la partid, respectiv creșterea impozitelor pe ceea ce se mai admite la noi ca proprietate particulară, case și mașini. În principal, cu aproximativ 30 la sută, a constituit o surpriză pentru toti aceia care au apucat să-si plătească impozitele în primele zile ale anului și care au fost siliți apoi să „completze” sunsa. Or, orice publicitate (ca să nu zic informare) în jurul acestei scumpiri a fost evitată cu grijă. Să nu mai vorbim de mal vechetătorie a românilor de a da o contribuție bănească anuală statului (echivalentă, de față, cu o inomabila scădere a salariilor), plus o contribuție „voluntară” (în perfect deacord cu Constituția, după cum a arătat la timpul potrivit domnul Mihai C. Botescu, căci Constituția nu prevede decât durata zilei-muncă de 8 ore, repaos săptămânal și concediu anual platit, nici o altă „contribuție” anuală neremunerată).

Cineva mi-a vorbit, de asemenea, despre un fenomen care, dacă ar fi real, ar interesa și discutia noastră: ideologizarea maselor ar fi atins, conform acestor opinii, un prag de saturare dincolo de care apare fenomenul invers: cu alte cuvinte, sustinea persoana în cauză, mare parte a populației românești, în special aceea de la țară (nă fie aceasta motivul gindului rău pus satelor noastre de către pătura conducătoare, faptul că trimitele puterii nu se aud bine pînă în toate cătunurile României?), ar fi complet dezideologizată și chiar în afara oricărui opiniu politic și aceasta nu numai din pricina că toți acești oameni sunt strict preocupați de supraviețuirea lor fizică. Fenomenul, adăug eu considerindu-l totuși cu circumspectie necesară, și-ar avea un corespondent în faptul că istoria zvonurilor și istoria în general este mult mai pronunțată în Capitală, adică în proximitatea puterii, decât în zonele mai îndepărtate ale țării; iar ceea ce cunoște însumin din viața la țară merge în sensul normal al conservatorismului satelor: lozincăria primei perioade staliniste este acolo încă activă.

In fine, inconștientul planetar în care trăim determină și o criză corespunzătoare a artei: ne defulumă, altfel zis, sau sublimăm în Vest, nicidcum la noi acaș: spunând asta, nu cred că intru ne-apără în contradicție cu cel care susține că viitorul artei e în Est.

Dar, pe de altă parte, ca orice psihic, și aceea planetară are nevoie de un inconștient, nu? E un rău necesar (și nu să gindesc acum prea departe, precum Cloran, să zicem, la al său mauvais Démîurge fiindcă o generalizare prea mare nu ar alimenta rezemanea și astă destul de pronunțată): atunci, totuși problema noastră se reduce la „de ce noi?”. De cu noi, europei orice să ar zice interesant este că și Keyserling vedea în Balcani modelul european la dimensiuni reduse, atât în bine, cit și în rău, să cădem în contul tenebros al inconștientului planetar și nu alții, africani, asiatici etc.? În acest punct, mi se pare, radiografia analitică a planetei incetează de a mai fi eficace și ne duce înspre răsuflarele clisee rasiste: de aceea o să părăseșc aici.

Imi rămîne încă ceva neclar din tot ce-am spus amindoi acum:

■ Victime și persecutori

— am vorbit astfel mai sus de „revoluția istorică” și de răsturnarea ordinii firești a lumii și să mă gindesc că întotdeauna revolutionarii, de orice fel ar fi fost ei, erau în perspectiva dusmanilor lor prezentati ca niște indivizi neprincipali, demni de a fi victimizați: Revoluția franceză, astfel, ar fi fost făcută de canali și de vagaboni, revoluția noastră de la 1848 ar fi cumpărată și ea, potrivit colonelului Lăcăsteanu, unor baimanali și alogenilor, ca să nu mai vorbim de acuzațiile aduse gnosticilor de către biserică creștină și de care a avut parte, aproape întotdeauna, și ea însăși etc.; cu alte cuvinte, cind vedem în comuniști o plebe refuzată ajunsă la putere, nu adoptăm prin aceasta punctul de vedere clasificare a persecutorilor? Într-un roman al lui Nabokov, *Bend Sinister*, este descrisă o revoluție „nivelista” având, deliberații, mari asemănări cu nazismul și comunismul; or, partidul nivelist este format acolo, la început, din adolescenți care au cîte un mic defect: unul are acnea, altul suferă de o timiditate morbidă, al treilea, din greseala, își deschidează soția mai mică (l), alți doi se bîlbîte ingrozitori (dar în mod diferit); ideea e împresedată: numai astfel de complexați pot avea plăznii o revoluție „nivelistă”, adică una care să-i aducă pe toți ceilalii semonii la nivelul lor; totuși, nu avem oasă de-a face aici cu perspectivele persecutorilor în virtutea defectelor adolescentilor lui Nabokov săint tot atâtă — ar zice René Girard — „sema Victimare”?

L. C.: În optica particulară a lui Nabokov, săint, fară îndoială, deși bănuiesc că și Nabokov și chiar tu, punând astfel chestiunea, nevoiesti pur și simplu o pioasă dorință într-o realitate care nu i se conformează de fel. Din păcate,

■ De la Hitler la Stalin

Oricum, așteptam paralela dintre nazism și comunism; nu pot deci să profit de ea și să încerc să examinez putin ideea de transfer a intențiilor lui Hitler în realizările lui Stalin. Hitler a încarnat forță inconsistentă a occidentalului, dezchilibrat după primul război mondial; utochia civilizaților ne încredință de inevitabilitatea dispariției a regimurilor repressive; Hitler a fost cuprins de nostalgia unor valori care intrăsese în declin. Raymond Abellio sustine că părțile celui de-al doilea război mondial înțelegă după renăscerea celor doi piloni al civilizației occidentale: Imperiul Britanic și Biserica Catolică. Ce-a leșit de-aici, se spie: întărirea și extinderea Imperiului Sovietic și dominiația mondială a partidului comunist. Într-un anume fel, Hitler ar fi trebuit să se declare mulțumit, atât timp cit ar fi rămas în sferele esențiale, căci Stalin nu numai că a continuat programele evreilor, dar, sub alte forme, a dus la îndeplinirea visul de aur al Führer-ului. Să, ca dovadă că e a vrut Hitler să realizeze față parte din însăși substanță gindirii politice a occidentalului, acesta din urmă să-i dă tot concursul pentru transferarea intențiilor lui Hitler în realizările lui Stalin. Comunismul, ca maladie psihiacă occidentală, a fost exilat în Est prin intermediul Germaniei, care, pentru a reuși aceasta, a trebuit să însceneze două războiuri mondiale. Faptul că Germania a fost sacrificată, reieșe împede din ruperea ei în două. Un caz tipic de schizofrenie ce-ar servi drept punct de plecare din microcosm pentru a înțelege situația la scară planetară. Mi se pare firesc că 90 la sută din filmele sovietice să săibă drept temă războiul împotriva cotropitorilor germani — astă nu se datorează decât dorinței de a fi aproape de flinta luptă cu orice preț, chiar și în urmă; este tributul pe care Rusia comunistică îl plăfeste în eternitate tutorei săi.

Cit despre complexele și defectele tiranilor, să spui și se va mai vorbi; orice om are defecte, orice om are complexe. Păresa mea este că nu aici se află explicația totalitarismului. Dacă din întimplare într-un stat comunist ar ajunge la putere un om sănătos, astă moral că

și psihic, încercările lui de a redresa situația ar fi sortile oșcului. A început să-l ia putere într-un sistem totalitar care calitatea care ucid orice tendință și capacitate de a schimba situația. Altfel spus, Gorbaciov ori își va pierde poziția, ori, în caz că posedă calitățile care să-l mențină la putere, va dovedi fă și numai prin aceasta că nici o schimbare reală nu este cu putință în profunzimele structuri sociale, economice, culturale și.m.d., din Uniunea Sovietică. Să, dacă tot am ajuns aici, spuns-mi, te rog, tu de care parte a baricadelor gorbacioviste te placești?

■ Nazism și comunism

D. P.: Astă ar însemnat, nu-i așa, să recunoști, spunând că de cătare parte, că există, o astfel de baricadă, o seismă, o scizie în sistem; or, nu pot să-o recunoști: Gorbaciov declară sună și tare că operează nimănul înțeles limitelor sistemului cu întreg talentul său cosmetic. Înainte de a aborda mai indeaproape o situație încă ambiguă, să-mi vole să mai încrez și dezambiguize: în a trata laolaltă nazismul și comunismul, în pofta tuturor asemănărilor lor, nu mi se pare mai potrivit (desi nici Hannah Arendt, în *Gindirea totalitară*, nu procedează altfel). Mai întâi, cine vorbind, numărul victimelor lui Stalin întreține cu mult numărul victimelor războiului în Rusia; apoi, nazismul nu mai există (cel puțin nu în măsură în care ar mai putea prezenta vreun pericol mondial), pe cind cel ce se intitulează „comuniști” sănătățea la putere, menținându-se, totuși, mult mai mult decât nazistii la putere; și, în sfîrșit, după cum cred că îl dedus dea, lucrul cel mai important în tot acest set de diferențe este că nazismul ține de istorie, e un fenomen trecut, pe cind comuniștul e atât de prezent, încât și la vocea lui de dominiația mondială: aspirația nazismului proiectăm acum perspectiva invingătorului, dar aspirația comuniștilor nu doar noi, cel de dînoase de Cortina, ci și lumea liberă din măsură în care ea încă se poate întări; într-adevăr dacă nu cumva să ar putea înțelege cu rugă, existind să le zăgăzulească expansiunea postbelică absolut evidentă avem perspectiva celor invinsi.

■ Reformele lui Gorbaciov

Despre Gorbaciov, pînă una-altă, nu pot să spun decât că este un excelent diplomat și cauzul sălă obsecure (și astă pînă la a fi devenit un lucru a cărui grătuță este depărtă încă de a fi corect estimată: anume, a făcut ca două cuvinte rusești, *glasnost* și *perestroika* să circule în toată lumea ca un sol de epónime ale sale și să stie că o lozină, spre a avea impactul maxim, trebuie să fie că mai simplu, nu? Că nu e vorba de o victorie pur lingvistică, ne potem da seama comparind-o cu efectul „acunei balconului” de la noi: dacă respectivul discurs al lui Ceaușescu din 1968 a izbutit să păcălescă vreo 20 de ani Occidental, cit timp îl va trebui acestuia, de va fi cauzul, ca să se trezescă din voga Gorby? Să mai notez că ce spunea recent Vladimir Volkoff într-un interviu: întrebă că este sensul exact al cuvintului *glasnost*. Volkoff, după ce marturisise a se fi consultat și cu Michel Heller, opinează pentru *glasnost* (va să zică, n-ar fi vorba de nimic nou în politică lui Gorbaciov, ci da cova deja existent, dar care nu era cunoscută de către lumea românească, nu era bine pus în lumină; iar acest fond prost cunoscut este acum promovat, spre a fi cunoscut; de atât timp de cind stau cu ochii atinții și aspirația americanilor, vor fi învățat și rușii că libera publicitate a faptelor diverse, critica bine dirijată și bine stabilită nu dăunează sistemului, ba chiar împotriva); sensul de *transparență* este, după Volkoff, o prima dezinformare, mai ales că acest sens a fost impuls de traducătorii sovietici. În ce ne privește, dispunem de un *Dictionar rus-român* destul de recent (1985, Editura Științifică și Encyclopedică, autori Gh. Holocan, Tatiana Vorontova și Elena Sodoseanu-Silvestru), unde Ga p. 243 putem citi că *glasnost* se traduce pe limba noastră cu „publicitate, notorietate; caracter notoriu, notorietate publică” și unde se exemplifică prin expresia *predat glasnosti*, „a publicați”; a face cunoscut, a aduce la cunoștință publică”, acest sens fiind de altfel prezent în toată familia de cuvinte formată de la *glas*. După mine însă, sensul în care Gorbaciov a lansat termenul să arătă deosebit de exact printre o periferă, anume: tupeu al unei puteri mondiale determinat de primitivismul inerent ei.

Mai există, în fine, opinia foarte inteligentă a lui Milovan Djilas: că, pînă la urmă, sistemul îl va veni de hac lui Gorbaciov și că, prin urmare, ca să intre în istorie cu aura de erou, el trebuie să dispare acum, cit e în fază de om care a încrezut ceva, fără să mai ascute pe aceea în care va fi un invins și un repudiat.

E clar însă că reformele lui Gorbaciov întesc la dobândirea unei noi legitimități în sinul unui sistem care demultuferă de a nu avea nică oumană (de unde și „fata umană” sub care se încrearcă deghizarea monstruului).

■ Schimbările „de sus” și sensul istoriei

Despre inerția sistemului, acum, imposibil de a fi derănată de un singur indi-

vid numai vorbi în două sensuri opuse, plecând de la o analiză a lui Emmanuel Todd din *Le feu et le proletaire* și comparind-o cu o realitate istorică recentă: pentru Todd, statul e alcătuit dintr-un grup uman în sinul căruia se concentrează decizia și acțiunea „deapseză” spre totalitarism doar dacă e psychotic și nici atunci — mai trebuie ca psihica elitelor conduceătoare să se instituționalizeze, intrînd în rezonanță cu aceea a supusilor ei, în primul rînd a administrației, ca primălie de transmisie a deciziei; altminteri, se întrebă Todd, ce ar fi întimplat dacă Hitler sau Stalin ar fi ajuns la cîrma aparatului politic — enfez din jurnalul său “Găpărat repuțial ca stabil”? Ar fi izbucnit un imens hoțot de răs, urmat de două internări în ospiciu?

Odeca lui Todd privind preminența compoziției umane a aparatului de stat și administrație și de regăsire într-o observație a lui Joseph de Maistre, care spune că n-am făcut nimic împotriva unor instituții, cit timp n-am făcut nimic împotriva individilor care le compun; fac acenșă direcțione pentru că autoritățile noastre „locale”, și-n cauză meu și într-al tau, să-mi miră că un cîciu masochism că noi nu am „tras” în ele și am început direct cu „virful” și cu sistemul; îmi dau seama că astă le-ar fi convenit într-un fel — „cauză” ar fi fost mai simplu de localizat și, eventual, ar fi fost sacrificii niste „locale”, pentru abuzuri dar mă întreb totuși: să fie ai noștri mulți sau mai puțini consențenti adepti lui Joseph de Maistre?

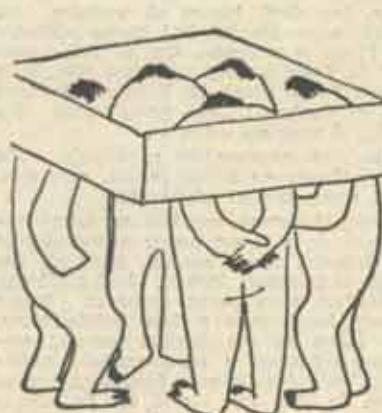
Acum, să examinăm o clipă ce s-a întimpliat în Cehoslovacia „primăveră de la Praga”: acolo, neîndoilevoie, Dubcek ar fi reușit să schimbe lucrurile, având într-o această întreagă bază de masă necesară, de n-ar fi fost intervenția cu pricina; de astă dată, nu mai putem vorbi însă de o punere în rezonanță a unor deliruri, ci de sensul firesc al istoriei, rezultat de totă lumea ca atare, dincolo și înainte de orice analiză. După mină, același lucru s-a întimplat și în Polonia Solidarnost și a reușit, pentru că astăzi nimic nu mai e în Polonia ca înainte de Solidarnost: să luăm, de exemplu, numărul situației literelor: ai nostri literari, agătați cu disperare de existența Uniunii lor, nici nu văză posibilitatea de publicare ale edițiilor paralele poloneze, existente și înfloritoare în absența oricărui Uniune și scriitorilor.

■ Riscurile statu-quo-ului

Peste toate, să fie oare adovărat că Occidentul și-a crezut în această parte a lumii unde trăim și noi o zonă a refuzării? Statul quo-ului ne-aștepta atunci, pentru veci! Din punct de vedere economic, interesul țărilor avansate pare a fi, într-adevăr, de dezchilibrul, ca producție în exces pe piețele lor să-si găsească undeva piețe de desfacere (foliopole) — afacerile australiene vine încă o dată să confirme faptul: nu numai că nă-să vindut minereu de fier greu vanabil astăzi în lume (avantajul nostru fiind că problematica nostru canal își va afla, în fine, o menire, cu toate că, global, data fiind distanța din Australia pînă la canal, n-avem cum să nu pierdem), dar, în plus, nu stiu ce personaj politic australian a declarat că zilele astăzi într-un partener comercial corect, restul (adică, în cauză nostru situația în care se zbată partenerul, privațiunile interne cu care este plătit concertul exterior) nu-i mai privește pe el. Bun, dacă economic astăzi lucrurile, oare politice și uman nu pierde lumenă liberă? A la longue, și insidious, nu se răzbună hărțaua plină ochi de reziduurile occidentale?

L. C.: Dan Petrescu, este prea tonată ideea transferului valorilor occidentale în lumea comună pentru a nu mă reinforcează ea, mai ales că întrebările tale sunt pur retorice. Comuniștii, ca și-o spun deschis, nu au adus, nici în ideologie, nici în practică, nimic original; ei au preluat absolut total din gindirea civilizației occidentale și, pervertindu-i valorile în mod abuziv și barbar, le-au adaptat în lumea lor, dînd iluzia formării unui nou univers; au interpretat eronat diverse concepții tradiționale sau pur și simplu le-au invertit semnificația.

(Va urma)

■ PROVIDENȚA

— În noaptea aceea mi-am visat tot morții.

...În timp ce mașina aluneca pe asfaltul încă umed al dimineții, radioul de bord fusese luate cu asalt de... paranoia polimerică. Cel de la volan își aprindea țigără după țigără.

— Uneori, în viața oamenilor, chiar și pentru o clipă, se petrec lucruri pe care mai târziu ei le vor pune numai și numai pe seama providenței. În viața mea mi-am intîlnit de două ori cu un om, fără de care destinul meu ar fi fost cu totul altul.

In 1954 am absolvit cursurile primelor șapte clase. Tata era în închisoare, detinut politic. În chiar prima zi de liceu, am fost exmatriculat. Dosarul tatălui...

Mama și-a luat inimă în dinți și, după cîteva însistente îndrumări, se scolioa și înțelea că singurul care putea să rezolve în nebunia de stunci, problema studiilor mărești intrerupte brutal, putea fi ministerul invățămîntului.

Acest minister era profesorul Ilie Murgulescu. Mama și-a răbutit să ajungă în el. Trecând peste dispozitivele generale ale vremii și înțelegind situația noastră desperată, m-a rezidus în... clasă. Dar omul făcut a continuat să joace în viața mea rolul... destinului. Astfel, în '57 am absolvit Liceul „Neculice” și am fost admis la Politehnica. In '58, pe motivele vechi, am fost făcut altă comentarii exmatriculat (Murgulescu nu mai era atunci ministru, Dej îl demisese).

In '60, „mi-am băgat dosarul” la Construcții printre ultimi, ca să nu alba timp să mi-l verifice cadrele. Speram... În a doua zi de concurs am fost chemat afară din sală în mijlocul probei și atunci mi-a fost.

In '61 mi-am înscris din nou la admisiile de astă dată la „Petrol, Gaze și Geologie”.

Am așteptat cu pumnii strinși rezultatele. Cind, ce să vezi? nu existau pe liste nici la admitere nici la respins. Mă rog, la acest sfîrșit, mama, blata de ea, așind că profesorul Murgulescu a decis să nu ministrul Invățămîntului îl-a acceptat desperat, din nou după astăzi an, în poarta ministerului.

„Domnule Ministru, mi-ai salvat băiatul o dată, copilul asta vrea să învețe,

— Mi-a răspuns soția, care m-a condus în bibliotecă unde, ceremonios, un bătrân masiv, înalt, cu nărul alb, dar cu privirea semestată, mi-a întins mîna. Apoi m-a povit

„Dex”-ul, l-am extras dintre cursuri și urmînd ordinul alfabetică, am ajuns la pagina 1143: „Murgulescu G. Ilie (1902-1983)!!!”

■ Dialog într-o bibliotecă

„Adevărul nu va pieri”. M-am despartit atunci, în 1968, de volubilul meu „interlocutor pentru o oră”, cu obștesis straniei povestiri pe care o aflase: unul dintre cei mai mari chimici români a fost „ingropat de viu”, declarat mort în chiar Encyclopædia noastră, a românilor.

1143! una mie, una său patruzeci și trei.

La această pagină în Encyclopædie, Ilie Murgulescu era declarat decedat în anul 1963.

...Pe conferințălă Alexandru Popovici l-am căutat la Institutul de Petrol și Gaze din Ploiești la jumătatea lunii ianuarie, adică acum cîteva zile. Era nouă prorector al Institutului (ales cu cîteva minute înainte). S-a arătat incitat să ne ofere ajutorul pentru a luce legătura cu Ilie Murgulescu:

— Să vă dădă adresa dumneavoastră învățămînt?

...Mi-a răspuns soția, care m-a condus în bibliotecă unde, ceremonios, un bătrân masiv, înalt, cu nărul alb, dar cu privirea semestată, mi-a întins mîna. Apoi m-a povit

vanta“ la studii, cum a făcut facultatea?

— Domnule, eu a facut la fără frecvență Chimia industrială. Nu știa cu cine se pregătea în particular și practic nu știa nici ce cunoștințe avea. S-a înscris în '59 astăzi știa. El bine, sătă mes a foit, însă sefă de catedră la Matematică și atunci în timpul ei... a văzut, mă rog, că Elena Ceausescu și-a luat examenul de matematică. S-a întrebat și ea, curioasă, cine l-a dat și dacă a sătă? Prof. Nicolae Doneciu l-a spus soției: „Doamna, eu l-am dat, dar mai bine să nu vorbim. Eu l-am pus 5 (cinci), restul e de la tovarășă. Gădin, prietenă ei, care l-a modificat „putin” nota”.

— Dar așa, ca și chimistă, cum ce nivel credi că avea?

— Domnule, eu am auzit-o spunând elevără de sodă.

— Deci legendele cu prostia și necinstea ei...

— Dar nu cred că sunt legende. Însă nu numai ca dar și cei care îl au făcut lucrările de început nu erau prea... valoroși. În lucrarea ei de doctorat, eu cu ochii mei am văzut termeni pocită. Scria spre exemplu destronat în loc de extrofug.

— Care a fost cariera dumneavoastră în învățămînt?

— În '47-'49 am fost doi ani rector la Universitatea din Timișoara, apoi transferat pe aceeași funcție la București. În... 1950 eram ministru adjunct la Invățămînt

funcții universitare, o singură persoană.

— Apoi... am făcut reinmatriculă masivă. Dej era închisă. De multe ori însă chiar și prin anii '60 opinia unora era încă cea veche. În cazul fiului lui Ilie Rădulescu, zis „lăptărie”, am cerut și piererea lui Bodnăraș, care însă nu și-a asumat nici o răspundere și a spus să vorbește cu Dănilache, care era pe vremea aceea sef al Comitetului Municipal. Tatăl studentului, că văd că tu nu sătă, acest „lăptărie” fusese un foarte cunoscut xiarist de dreapta, în epoca sa. Era cunoscut. Am reușit să împărtășească.

— Cel pe care l-a ajutat au venit peste ani să vă viziteze, să vă mulțumească?

— Unul da, alții au făcut-o pe loc, atunci, în fond nu erau obligați. Era... un act de justiție.

— Fiul acesta al gazetarului, medicinistul, a venit?

— Nu, el nu. Dar eu consider că mi-a mulțumit prin faptul că a ajuns unul din trei cei mai mari... cum se numește... a-nastătă, aşa, din tără.

— Apoi, ca să vă mai spun, prin '62-'63 am reușit să extind experimentul meu cu predarea materiilor pe specialități, inclusiv în cursul mediu.

— Prin ce se concretizează avantajul acestei metode?

— Elevii, fără invățătoare unică, au note mai mici, dar sunt mai multă carte.

— Cum a încheiat al doilea „mandat” în învățămînt?

— Aproape ca și primul. În 1963 am fost într-o vizită în URSS. Acolo am fost impresionat de nivelul invățămîntului lor. În am trimis o telegramă lui Dej în care, printre altele, îl sunteam să nevină lucru. Dej era acum impotriva... redio... Eu consider că invățămîntul nu are... nicio de a face cu politica și acum, ne și atunci, nu l-am băgat în seara, cu nouă loi orientare.

— Si totuși...

— Si totuși din 1963 am devenit Președinte Academiei Române. De la Academie tor săz am cămășit. Mă cheamă la el, văd că el dăie, deacă îl confundă Maurer. Elă și Monica Mărușea se căsătoreau. Măzu, apoi, să tanără și Maurer mi-a spus că el să întâmpine de cum merge Academia, dar că nu întâmpine să-l schimbe pe Președintele Academiei. Pe mine o astfel de logica mă înținește. Apoi m-am întrebat pe cine să pună în locul meu. Si am spus pe Titelea. Nu, a zis Maurer, că nu-i membru de partid. Si l-am propus pe Mircea Niculescu. Am obiectat susținând că ar fi bine să fie tot cinea din domeniul științelor experimentale. În tot timpul asta, Comisie, care nu înțelegea mare înțelegădă, dădea sunete de nerăbdare. Vreau să vă spun că am auzit apelul domnului Liloreanu să fie „șefie Bihodă”. Maurer a fost totuși înțeles.

— V-ati mai întotdeauna de el și dură... noată?

— Sigur, am spus doar că el era... omul din umbra, la început.

...Bătrânuțul profesor secolte o bucurie să din buzunar și îl plece frumos. Pute mult suferit în ceea ce înseamnă poverenie.

— Ce găduri aveți, domnule profesor, pentru viitor?

— Am fost nouă ani ministru, trei ani Președinte Academiei, doi ani Vicepreședinte Consiliului de Stat, cinci ani Vicepreședinte Marii Adunări Naționale... ar fi indecent să mă mai gindesc acum la un post de conducere.

— Ce părere aveți despre noile reforme învățămînt și despre noua relație student-profesor?

— Am sperat întotdeauna în revoluția la autonomia universitară. E un lucru bun. Eu sătă, apoi, de acord că sătă dăie altă profesor. Sunt unii slabă, dar sunt și alții neagresivi. Bihodă sătă și exigenți. Am audiat că se cere degrevare de cursuri. Eu nu asta nu sătă de acord.

— Bine, dar dacă studentul poate înțelege cunoștințele și fără prezenta la teste cursurilor? Dar erau profesori care condiționau prezenta la examenul de manșarul de absente. Cursul ajunsese în fel de politie, cu mulțime de absente mai importante decât chiar materia predată.

— Asta nu, sigur.

— Cât timp ați ocupat funcția în apărul de stat sau în ministere, v-ati consemnat activitatea didactică?

— Din 1945 pînă în 1972, fără întregere.

Solja profesorului fostă secolte a Catedrei de Geometrie Analitică din Politehnica, care a intrat în bibliotecă aproape fără să o observăm. Intervine acum, dezlănțuit, în discuție:

— Din 1972 am făgit amindoi la pensie.

De atunci se-a apucat serios să scrie, săcă, să lezea vreo integrală, ne ajută...

— Îmi arată unul cît unul cele săpte volumi, și-mi vorbește despre colaboratorii sătăului său;

— Peste opt mii de pagini de lucrări.

— Domnule profesor, văd în biblioteca dumneavoastră multe lucrări în engleză, germană... Ce limbi cunoașteți?

— Engleză, franceza, germană, latinesă și română.

— O ultimă întrebare: spunem-nă după ce deviză v-ati condus în viața dumneavoastră profesor?

— Adevărul... nu va pieri.

■ In loc de epilog

In timp ce coboră treptele casei, condus de doamna și colaboratoarea profesorului, Ilie Murgulescu, o aud septind, pentru mine și pentru înșăsi: „... și-mi amintesc și-mi amintesc opt de ani.

Adevărului Profesor... eu stimă

La mulți ani!

Spre o strategie a reconstrucției economice

— partea a II-a —

In partea I am a nevoie de un sprijin de la acceptarea dată în sens larg strategiei, am prezentat unele dinire motivele pentru care apreciez că dezvoltarea țării în perioada 1945-1968 nu a avut la bază o strategie economică. Totodată, am prezentat principalele obiective ale primei etape a reconstrucției, care ar urma să cuprindă următorii 3-5 ani. Pomenind de la elementele definitorii pentru strategia reconstrucției economice a țării (rolul preponderent al efortului propriu, național, potențial de sprijin economic și organizatoric din exterior și precizarea unui obiectiv al dezvoltării optime) astăzi mă voi opri asupra principiilor celei de-a doua etape a strategiei reconstrucției, care ar urma să cuprindă o perioadă de 5-8 ani de după prima etapă.

Principial, în această etapă economia națională ar urma să funcționeze și să se dezvolte astăzi cum o dorim și gindim pentru un orizont pe termen lung, deschisindu-se fundamental de principiile pe care a functionat și s-a dezvoltat în cele patru decenii ale construcției socialiste. Esențială în evidențierea momentului de discontinuitate va fi trecerea de la ideea că „vrem” în acensiu că „sim ce vrem și, mai ales, cum vrem” să realizăm ceea ce vrem pentru dezvoltarea economică națională.

Rosu folosit în acensia etapă vor fi, alti cele rezultate din acumulările realizate în perioadele anterioare (1945-1968 și în perimii 3-5 ani ai reconstrucției) precum și cele folosite în mod prepondere de către dezvoltători în procesul dezvoltării lor de după anul 1990.

In legătură cu aceste resurse, se cunosc două prezizări. Prima, legată de folosirea acumulărilor din perioadele anterioare, are în vedere alti acumulările utile dezvoltătorilor, care vor fi menținute, extinse și aduse la zi prin modernizare în scopul asigurării continuării dezvoltării economiei și să acumulările inițiale, realizate mai ales în perioada 1945-1968, care ar urma să capete o nouă destinație, sprijinind prin aceasta procesul reconstrucției. Vorbind despre aceste acumulări, am în vedere nu numai aspectul lor material și valoare, dar și cel imaterial, reprezentat de ansamblul cunoștințelor și experiențelor care conștientizează ceea ce a fost bine sau rău în ceea ce am făcut. Cea de a doua se referă la resursele de perspectivă, caracteristică perioadei ce vor veni, dintre care unele pot fi deja consemnată pe baza experienței și rezultatelor concrete obținute în procesul dezvoltării de unele țări pe care anii '80 le-au adus în grupul de frunte al țărilor dezvoltate și a căror economie este caracterizată de o tot mai înaltă competitivitate. În procesul reconstrucției țării, acestea vor capăta o importanță hotăritoare. A nu îl folosi pe de-a-neglijat, a mai aminti trecerea la folosirea lor, va însemna ca reconstrucția și dezvoltarea viitoare să piardă startul economic, ajungând din nou — metaforic vorbind — în situația de a slerge pe termen lung după un tren pe care nu îl pot primi.

Principiul de bază pe care le am în vedere pentru această etapă sună :

1. pluralitatea formelor în toate domeniile și renunțarea la standardizarea organizatorică. În domeniul proprietății, de exemplu, avem în vedere coexistența tuturor formelor de proprietate ce pot apărea la un moment dat, ca urmare a evoluției pe baza economică în toate nivoulurile de agregare a economiei. În economie va exista atât proprietatea de stat, cit și proprietate de grup sau privat. Statul va trebui să garanteze și să sporească toate formele de proprietate și, în primul rînd, proprietatea individuală a fiecărui cetățean, cu scopul munca și activității acestuia, al prestigiului său în societate.

In activitatea de comerț exterior — pentru a lăsa un alt exemplu — avem în vedere atât existența unor unități specializate, cit și posibilitatea ca fiecare unitate (firmă, societate, întreprindere etc.) să poată realiza pe cont propriu și în nume propriu operațiunile sale economice și comerciale cu exteriorul, indiferent de forma de proprietate pe care o are. Principiile de rentabilitate și ale răului de natură economică vor fi hotărite în decizia propriei ca și unitate să desfășoare relații economice cu exteriorul prin comportamentele sale de profil sau prin unități de comerț exterior specializate.

2. dinamismul formelor și structurilor organizatorice. O idee mult folosită — și nu neintenționat — în luna care a trecut a fost cea de fluiditate și mărturisesc că am fost tenit să o preluu și eu în definiția acestui principiu. Optez însă pentru ideea de dinamism total pentru că în economie acionează legi specifice, care asigură creșterea eficienței, rentabilității, productivității etc., care guvernează procesul de decizie, inclusiv decizia de schimbare a formelor și structurilor existente în un moment dat. Ideea de fluiditate presupune o evoluție într-un singur sens, cum de dinamism o include, dar a-

dângă și posibilitatea de a reveni, după un timp, la forme și structuri care au mai existat. Pentru a ilustra ideea de dinamism al structurilor și formelor arătă că un singur exemplu: în SUA, numărul firmelor care dispăr anual (prin faliment, fuziune, cumpărare etc.) este cu mult depășit de cel al firmelor noi care apar. Având în vedere primii ani ale decadelii '90, John Naisbitt estimează că anual apar în SUA, peste 700 000 de noi companii.*

3. simplificarea căilor de conducere a economiei prin reducerea treptată a aparatului administrativ. În sine, o conducere administrativă este opusă conducerii pe principii economici. Totodată, existența unui spart administrativ numeros la nivelurile înalte de decizie se poate constitui într-o premisă a renunțării la conduceră pe principii economici în favoarea conducerii administrative. Practica a arătat că un apărări burocratic dezvoltat induce în societate în mod amplificat fenomene burocratice.

4. contact nemijlocit între unitățile economice și partenerii lor, indiferent dacă acestia sună beneficiari sau intermediari, interni sau externi. Pentru a explica acest principiu voi face apel la situația actuală, cind, în raporturile dintre două unități de bază (producători și beneficiari) se interpus centrala, ministerul sau organismul de sine și, de asemenea, în calitate de coordonatori de balanță.

5. calitatea insăși a producției și serviciilor, nediferențiată în funcție de destinația acestora pentru piața internă sau cea externă. Piața internă va trebui să devină locul de manifestare a celor mai înalte exigențe pentru calitate și pentru cunoașterea de către potențialii beneficiari externi a posibilităților existente în fiecare domeniu. Elemente de referință în aprecierea nivelului calității producției naționale vor fi nu numai alinierea la cele mai înalte standarde existente la un moment dat la principali producători, ci și înăsuri faptul de a fi recunoscuți ca fiind paralelii dintre acestia.

6. demararea reconstrucției economice în ramuri care necesită un efort investițional redus (agricultura, turism și unele servicii care valorifică în primul rînd resursele umane de creațivitate) sau în ramuri care realizează o viteză mare de rostărire a fondurilor. Concentrand, la început, efortul de reconstrucție în ramuri care se dezvoltă pe baza de resurse regenerabile (sau autogenerabile), se realizează atât efecte imediate pe plan social (creșterea consumului curent al populației și îmbunătățirea calității vieții) cu consecințe psihologice demne de avut în vedere, precum și efecte economice de perspectivă, prin constituirea primelor resurse valorice pentru demararea reconstrucției în alte ramuri ale producției materiale sau în noi domenii de activitate. În plus, aceste ramuri caracterizate ca necesitând un efort investițional relativ redus sunt, din această cauză, și cele spre care inițiativa individuală se va orienta cu precădere la început.

7. crearea în economie a unor ramuri, subramuri și unități care să joace rolul de „locomotivă” pentru procesul dezvoltării economice. În prima fază a creșterii acestora, apreciem că statul va trebui să-și asume un rol hotăritor în asigurarea unor resurse importante în primul rînd ca valori, care se pot constitui prin redistribuire la nivel național sau prin garantarea participării și a condițiilor de participare a unor parteneri străini disponibili să realizeze investiții directe în economia românească sub forma unor întreprinderi mixte.

8. crearea cadrelui și a structurilor care să asigure posibilitatea de autoreglare la orice nivel de agregare a economiei. Avem în vedere o autoreglare de largă cuprindere, care să îmbină atât prospectivul cât și retrospectivul, în funcție deci de ceea ce a fost și de ceea ce se proconțiază să poată fi într-un viitor previzibil, apropiat.

Din concepția făcută de către se cunosc și precizez că prezentarea acestor principii este rezultatul unor reflectări ce au premergut cu mult date de 22 decembrie. Decinărea lor am făcut-o nu numai pornind de la observarea a ceea ce a condus la astăzi numita perioadă de stagnare (din țările Europenelor de Est) și de la informarea asupra cauzelor care, în același perioadă, său constituit în fermentul evoluției și dezvoltării unor economii naționale care au obținut rezultate remarcabile în procesul dezvoltării lor.

SORIN TANASESCU

P.S. Alături acestor rânduri și o sugestie: între însemnările de stat ale României, pe care noua Constituție le va conține, va fi și o nouă stemă. Sugerați color ce o vor concepe să nu o definiție vea înainte de a-l consulta și pe economisti. As dori ca pe aceasta să apară și un simbol al resurselor și scopului reconstrucției noastre economice.

* John Naisbitt — *Megalopolis*, Editura Politică, București, 1989, p. 45.

INFORMATICA — de unde plecăm

Informatica este, astăzi, elementul cheie pentru dezvoltarea unui economii. Nu se poate concepe o economie eficientă fără investiții serioase, fără restructurări profunde, fără specialisti de înaltă clasa, fără mutații profunde.

Transformări radicale în informatica, o nouă vizinie, o nouă strategie, implică transformări profunde în economie. Informatica este incompatibilă cu centralizarea, jerarhia, planificarea. Investiții de stat și străine, libera circulație a informației și a specialistilor, crearea sectorului privat, pregătirea studenților și a specialistilor în străinătate, iată elemente cheie în dezvoltarea informaticii. Informatica a ajuns într-un punct pe care trebuie să-l descriem cu toată seriozitatea, pentru că orice nouă mutație preia moștenirea lăsată de vechiul regim.

Trebue să fim consilieni — comunitismul nu înseamnă doar un partid, el conține o întreagă concepție asupra vieții, asupra individului, asupra economiei având ca elemente cheie centralismul, planificarea, subordonarea libertății individualului, asupra economiei având ca elemente cheie centralizarea, planificarea, subordonarea libertății individualului, asupra mecanismului structurale, jerarhizat. Este greu, foarte greu de crezut că oamenii care au trăit vreme îndelungată împregnata de acest concept să se poată elibera, să regăsească o întreagă concepție, să o înțeleagă, să o ideologie nouă, venită din occident. Impotriva acestel ideologii ei au luptat ani de zile.

Informatica implica cunoașterea permanentă a stării unui sistem, posibilitatea de a lua decizii, de a formula variante și strategii — informatica trebuie să fie peste tot, în întreprinderi, camere, biotică, universități, institute, în cecile oamenilor, reprezentând acel cimp de energie unde totul există în conexiune, informatica implică o economie de piață.

Informatica a fost un domeniu care anii de zile a trăit din bugetul statului, fără să facă ceea ceva util pentru economie, un loc căldură pentru „valorile festului regim”, oamenii care au profitat de „speculații” în străinătate și s-au întors cu bani personale, care au contractat totul, săracini și depozitarii informatici din tură, un domeniu care a creat specialisti fără să cunoscă testatura calculatoanelui, care au avut o singură metodă — să se mire la ce se facea în cadrul unei țări.

S-au creat direcții de cercetare, teme de cercetare fără nici un sens, fără legitățire, în realitatea economică — de fapt milioane subtile pentru călătorii în străinătate, doctorate, diplome, certificate, diplome care vor bloca evoluția informaticii și vor bloca implicit economia. Mecanismul de cooperare cu străinătatea deplorabil — o extindere a minciunii și falsității interne într-un mecanism inghetat, inoperant, absurd — CAER. Întreprinderi de comerț exterior, pline cu securiști și oameni incompetenți, care blocau timp de luni de zile semnarea unui contract, ce stabilisea prețuri de vînzare care depășeau reguli elementare, de bun simț, ale concurenței. Cum să se facă un contract exterior, cind tu nu stai dacă poți pleca, cind obținești unui viză se faceă după bunul plac al unor oameni.

Revoluția trebuie să desfășoare aceste organisme inutile, să creșteă lăsatulă.

Informatica a fost un copil bolnav al unei economii bolnave, a blocat un întreg mecanism, a creat o nouă „morală” pe care a perpetuat-o ca pe o genă aparte.

Cum să-ă cumpărat care licență primului calculator „Felix”, decizie care a inserat informatica pe o tracțiune decisivă pentru decenii, cum să-ă aduși o serie de programe, sisteme de operare, compilatoare prin care instituții întregi au trăit într-un parazitism intelectual, cum să-ă putut dezvolta într-o acenșie întreprinderi tipuri de calculatoare identice, din punct de vedere al programelor, dar devenite prin modificări „originale” complet incompatibile, cum să-ă putut bloca anii de zile dezvoltările micro-informatice, a calculatoarelor personale.

S-a „dezvoltat” unul dintre cele mai false concepții — conceptul de cercetare stiințifică fundamentală, să-ă crește feed-backul important pentru acest tip de parazitism intelectual. De fapt, în enoria, ei care faceau acest tip de cercetare, își aduceau din turismul stiințific cărți, produse, blocau anii de zile un subiect. Discolo de orice muncă serioasă, concretă, să-ă dezvoltat filozofia informaticii, să-ă scrie eseu despre organizarea informatică a materiei — o justificare a pasaportului nostru informatic — dar să-ă păstrat la distanță restul tării, într-o obsesie a dezinformării, a minciunii, a egoismului.

Informatica își are propria ei viață, cu oameni care au crezut-o, cu instituțiile ei, cu specialistii ei. Informatica nu a reușit să se ridice deasupra lucrurilor, să facă bine acolo unde depindea numai de ea. Informatica trebuie să se nașă din nou, cu oameni noi, tineri, fără prejudecăți, cu o nouă concepție despre viață, să se reinventeze din nou marea, să fie locul adevărului, puritatea cercetării.

VASILE RĂDOACĂ

La început a fost minusculul comunicat descoperit într-un săptămânal francez în cursul lunii decembrie în care, sub titlul „Albania: NIET”, era preluată o declarație mai mult decât fermă a lui Ramiz Alia cu privire la „inactualitatea” oricărui modificării în structurile societății albaneze. Trei săptămâni mai tîrziu, presa română difuzează un comunicat TASS care atrage atenția opusului unor tulburări următoare de reprezalii în Albania. În seara zilei de 15 ianuarie, cînd am auzit la radio comunicatul cu privire nu mi-am putut reteni un strîngăt de bucurie. În sfîrșit, ne puteam gîndi și la alții, ne puteam bucura fără ipocrizie și pentru alții – entuziasmul nostru nu mai putea fi doar indescriabil. Puteam, cu alte cuvinte, să ne manifestăm solidaritatea cu poporul albanez și în alt mod decât fumind DS, Apollonia și Gent sau savurindu-le coniacul. Ceea ce s-a și întâmplat.

„DOMNULE AMBASADOR – DE CE ALBANEZII MOR?”

„Marți, 16 ianuarie, ora 14, în fața ambasadei Albaniei, amplasată pe strada Stefan Gheorghiu, se afla deja un grup de circa 30–40 de studenți din Universitate. Ulterior, Mihaela Hărșan (anul IV Drept) va relata: „Eram cu toții la facultate și, pe la ora 11, a venit un coleg de-al nostru și ne-a arătat un ziar în care spunea comunicatul TASS. Reacția a fost destul de promptă: ne-am apucat imediat să picătă pancarte și banderoile de pînză cu care urmă să manifestăm în fața ambasadei. Am incercat să spunem și reporteri străini și po la ora 14 eram deja instalat acolo.”

O jumătate de oră mai tîrziu, din ambasada les cîteva persoane care își sănsează pe toți ei prezenti că în Albania totul e bine, nu s-a întâmplat nimic, grație că nu sunt inchise, iar poporul își iubeste conducătorii și viceversa. Întocmai însă bruse spatele și se întinse în clădire atunci cînd sînt întrebăți cum de stiu astăzi de bine românește.

„Opriti măcelul”, „Freedom for Albania”, „Azăi în Timișoara, mișine la Tirana”, dar, mai ales, „Jos tiranii din Tirana” – pancărtele continua să se agite. Pînă la ora 17 se vor strîngă aproape o sută de oameni, studenților alăturindu-și-se absolvenții de A.S.E. și Politehnica.

A doua zi, la ora 15 sînt cîteva sute. Pancărte pe zidurile din jur, luminări aprise în frînde zidului ambasadei și, tot acolo, o caricatură sub care scrie „Pă-

știți curățenia Europei!”, înfățișând patru tomboereane marcate Honecker, Jivkov, Ceaușescu și Ramiz Alia. Numai trei săi burdușite cu personalitatea cu privire, aşa că se strîng „A mat rămas un tomboer”. Sîi încă: „Ramiz Alia, Ceaușescu să te lasă... Ramiz Alia, Europa nu te vrea”. Se crează un moment de reculegere pentru cei căzuți în România și în Albania, îngenecharea cu toții în răspădă, inclusiv resporții străini apoi, truse explozia: „Libertate, Libertate, LIBERTATE”, cerindu-se ieșirea ambasadorului pentru a da explicații: „Gîd, olé, olé, olé, ișii ambasadorule!” și „Dacă nu sunteți pătuți, ișii, legături să discutați!”. Nu va ieși nimănii.

La poalele unei pancărte pe care scrie „SHLIRIM SQHIPERIA”, Ilincă Mîșcă (anul I Tehnologie Chimică Organică) cu nasul de-acum bordo de frig, tocăne pe care că să încalcăsească. Locul îngă Televiziune, a primit imediat apartamentele Dorobanti și acum se află și ca aici, încercind să folosească puținile cuvinte albaneze pe care le mai știe din familie.

„Vom fi aici”, mai spune ea, „solidaritatea pe care și alții au arătat-o față de noi și o lectie bună”. Vor fi și în ziua următoare, fără nici un efect imediat. În cursul aceleiași săptămâni, autoritățile albaneze vor acuza agențile TASS și Tanjug de o „campanie anti-albaneză”. Ce va urma?

LUCIAN BRANEA

PRIETENI!

Una din numeroasele crimi ale totalitarismului, nu atît de dureros, rezintății la prima vedere ca săracia, frica, neîncredere în o posibilă schimbare, a fost confiscarea Cuvîntului. Golite de conținutul lor, cuvîntele care de veacuri numeau, comori, afinte ale omului, și-au pierdut sensul, numind contrariul lor. Opresiunea a fost numită libertate, săracia – bunăstare, frica – credință, lasitate – demnitate, ură – dragoste. Anii indelungăti, dictatori tărilor noastre au făcut schimb de îmbrățișări, fătării, iar neîncrederea și suspiciunea reciprocă au fost ascunse sub cuvîntul ca prietenie și bună vecinătate.

Astăzi, noi, bulgari, vă numim prieteni cu conștiință că ne întoarcem la sensul esențial al acestui cuvînt. În zilele revoluției române, majoritatea poporului nostru, nu numai că a urmărit cu atenție evenimentele, dar le-a și trăit cu sentimentul oamenilor pentru care veînătatea nu era doar o întîmpinătoare alegere a sortii. În aceste zile, în pocorul nostru s-a trezit nu numai compasiunea pentru victime și simpatia pentru români luptători pentru libertate și existență democrată, dar și sentimentul că vom reveni la ce e mai frumos în colaborarea noastră din lungul trecut al vecinătății noastre istorice.

Stiu este că noua conducere de stat bulgară, în consens cu comunitatea democratică mondială, s-a delimitat de altul său politic Ceausescu, a salutat transormarea realizată și a acordat ajutor moral și umanitar revoluției române. În situația politică din Bulgaria, o altă poziție nici nu ar fi fost posibilă. Dar, dumneavoastră, prieteni români, trebuie să

Și Albania e țară europeană

Și Albania este o țară europeană, și știm că toți. Europa include în unitatea și diversitatea ei și această străveche și fascinantă civilizație de la târmul Adriaticelui. Deși un popor puțin numeros, de-a lungul a mii de ani, albanezii au reușit, în ciuda înrobirilor de tot felul, să-și salveze și să-și păstreze unicitatea de limbă și cultură. Urmășii ilor au rezistat cu o viață și dîrzenie de toți cunoscute în fața tuturor stăpînilor din afară sau dinăuntru.

In secolul trecut și în primele decenii ale acestui secol, poporul român a sprijinit efecțiv activitatea coloniei albaneze stabilite în România, una din cele mai puternice colonii albaneze care a contribuit la misarea încheiată cu proclamația independenței de stat.

Oamenii de cultură români au studiat istoria albanezilor, au pus în lumină străvechile relații și asemănări între civilizația traditională românească și cea albaneză, explicable prin substratul preroman, manifestându-se în primul rînd în limbă și care nu apropie ca de nici un alt popor din zona în care ne aflăm. B.P. Hasdeu Al. Philippide, N. Iorga au pus bazele unui studiu care are azi deza și o lungă tradiție și rezultate însemnante.

O mișcare democratică, o tradiție de viață democratică au existat în Albania, dacă ar fi să amintim ca reprezentanți numai pe Ismail Qemali și Fan Noli. O cultură organică legată de propriile tradiții, de cunoașterea lor profundă a dat patrimoniului universal un istoric al

limbi și Egrem Gabej și un scriitor oricărui candidat la Premiul Nobel, renumitul Ismail Kadare.

Dacă scriu acum aceste rînduri, săracioase și prea uscate, este nu pentru că acesta toate nu ar fi cunoscute de noi toți și nici pentru că nu avea eu vreo cădere, ci pentru că săptămîna care a trecut să-a vorbit – din ce în ce mai multă lume în România a făcut-o – despre ceea ce pare să se petreacă în Albania. Nu avem informațiiclare și precise, nu știm cum se desfășoară faptele, dar putem să ne imaginăm dorința de deschidere către lume a albanezilor, dorința lor de democratizare. Studenții români au simțit nevoie să manifesteze, ceilalți români ne-am simțit la acest popor pe care din totdeauna îl considerăm astăzi de apropiat.

Dacă am scris, astăzi se datorează faptului că, deși nu mă potră să o fac, nu mă pot opri să nu mă gîndesc zi de zi la ceea ce poate să se petreacă dincolo de munți care străjuesc Albania, cunoșind dirigenția albanezilor. Ca orice român în zilele acestea care au urmat lui 22 Decembrie, m-am simțit emoționată și apropiată și de albanezi în luptă lor.

Cuvîntele ajută prea puțin să lămuște pentru ceilalți astfel de sentimente. Dacă nu ar fi făcut că și celalți simt la fel, nu ai înțîrzi să poată să încerc. Nu am vrut decât să sper că ne vom îndrepăta mereu gîndul bun și frățesc și către această țară care își duce propria ei luptă.

CĂTĂLINA VĂTAȘESCU

Din partea Uniunii Forțelor Democratice din Bulgaria

stă că forța politică din țara noastră care a ridicat prima găsul împotriva eroului îngrozitoare manifestată de putere la Timișoara a fost Uniunea forțelor democratice din Bulgaria, aflată în opozitie. Membrii ei au organizat demonstrații de protest în fața Ambasadei române la Sofia și au devenit inițiatorii acțiunilor de strîngere a ajutorului pentru poporul român răscălat, mișcare care a cuprins rapid toată țara.

Uniunea forțelor democratice din Bulgaria, având ca președinte pe dr. doc. Jelio Jelev, cuprinde partide politice și mișcări obiective de însemnatate națională care, încă înainte de răsturnarea regimului Jivkov, s-au opus deschis puterii totalității. Uniunea este creată ca o uniune liberă de organizații independente în baza principiilor democratice de care și le-au asumat și a pluralismului politic. În această Uniune participă reprezentanți ai partidelor politice distruge în 1948 ca BZNS „Nikola Petkov” (grupare din Uniunea agrară), care a refuzat să colaboreze cu Partidul comunistic, Partidul social-democrat bulgar, Partidul radical-democrat, Partidul democrat și nou-creatul Partidul al verzilor, care și mișcări obiective de autoritate precum Clubul penitentă glasnost și democrație (Clubul intelectualilor). Asociația independentă „Ekoglasnost”, Socie-

uniunea forțelor democratice consideră că o sarcină să se directă și deosebit de importantă înnoirea componentei Adunării Populare prin alegări parțiale în luna mai, ceea ce va permite o relativă funcționare normală a acesteia și desfășurarea alegărilor libere din prima în sfîrșitul acestui an. Sperăm ca nouul Parlament ales democratic să poată să redacteze o nouă Constituție – bază a transformării integrale a societății bulgare.

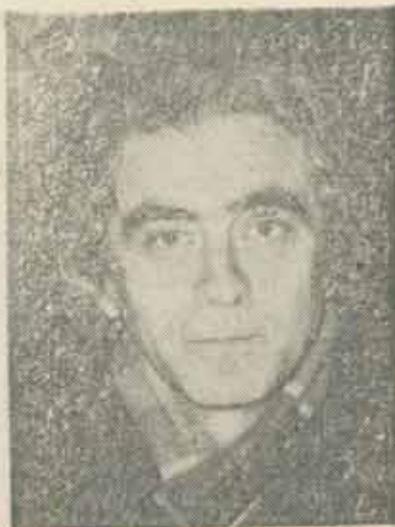
Tările noastre au moștenit probleme extrem de grele în toate sferele vieții. Realitățile politice de astăzi din România și Bulgaria sunt diferite, dar noi observăm și multe asemănări în efortul comun de îndepărțare a crizei pe calea transformărilor democratice. Uniunea forțelor democratice din Bulgaria își manifestă convingerea că Frontul Salvării Naționale va face necesarul pentru desfășurarea alegărilor libere și democratice care să asigure posibilități egale tuturor forțelor politice ca o condiție a desfășurării depline a unei vieții politice normale.

Ne exprimăm respectul față de aci reprezentanți ai intelectualilor români care au prezentat moral revoluția, față de eroicul tineret român care a înțîmpinat cu opresiunea totalitarismului și au luptat împotriva dictaturii.

Prieteni, noi am privit victoria voastră ca pe victoria noastră. Vă salutăm și vă dorim elitorice unei societăți democratice umane și înfloritoare.

Dr. ANGHEL DIMITROV

Uniunea Forțelor Democratice din Bulgaria

GÎNDURI DESPRE FILOSOFIE

Sorin Vieru

Cel ce a murit pentru a asigura triumful revoluției de la 17-22 decembrie a-și jertfit nu numai pentru România, ci și pentru Europa; nu numai pentru libertatea personală, ci și a spiritului; pentru viața demnă, aceea care presupune — cum aș putea alțifel? — o gîndire demnă. Iar gîndirea nu se poate regăsi pe coordonatele demnității sale dacă nu-și regăseste dimensiunea ei filosofică.

Dacă penîru ca filosofia românească să-și regăsească tradițile sale, în tot ce nu este mai luminos și libertar, pentru că este liberă și liberă fiind, să-și actualizeze virtualitatea, ea trebuie să gîndească revoluția. O astfel de afirmație ar putea fi înțeleasă drept tribut de circumsanță adus acestor zile; dar o rostim cu temă gravitație, deși relativ, o rostim cu speranță de-a o putere regăsi prin anii. A gîndi revoluția nu este pentru noi o sarcină a timpului lumeni, care este cel al filosofiei. Urgent, insistenți și în același timp apelind la stăriile temeinice, neulice, să în fața noastră sătulă obiectiv: a gîndi filosofie revoluției.

Hărțul nemeneam că era Facultatea de Istorie-Filosofie ce separă în pările ei, care au fost silnic unite numai spre a fi diminuate în fața lor instituțională și în demnitatea lor întrinsă. Dar filosofia și istoria, ele cu stîrpe, în tara noastră își reînășă solidaritatea. Mersul filosofiei la români consemnată mersul revoluției la români. Înălți o filosofie reformată. Dar sperăm că ea poate fi gîndită calm și adeverită.

*

Buflata Minerbel, buflita filosofiei, zboră în amurg. Să lasăm dictumul în frumusețea lui pură și să nu-l leăm drept proiect pentru acceptarea pasivă a gîndirii.

Poate că Heidegger avea deosebită: ne-năștem prea tîrziu pentru noi și prea devreme pentru lumeni. Poate că gîndirile esențiale, celei care gîndesc lumeni, nu-i ramîne în totul ei dețin astăpîrile, restituirea paridominoasă, moștenirea — col mult — de comentarii tinerilor ei. Dar, printre cum ne aflăm în Basela-dî acelasi disfașură istorică care împregnează viața noastră de toate zilele, stîntă — nefilosofică și filosofică — urgența arezuită de a gîndi această parîșă a lumeni care este lată.

Cum am putut da curs acestor sarcini? Activizând gîndirea filosofică, inteligență cu tin de gîndire științială, adecvată acțiunii pe termen lung, care presupune răbdare, dar și nerăbdare, presupune străjte, dar și tactici, chibzuință, dar și cîștigătoare.

O astfel de activizare a gîndirii filosofice mai redămă o reflexie critică asupra filosofiei, deci plasarea metafilozofică. Instrumentul al acestor plasări — este însă dintr-un lucru început, critica filosofică. Nu înțelegem prin aceasta numai, sau în primul rînd, situația proprie problemă ambicioasă, boalaosă cîntă, în raport cu celelalte componente, diferit corolate, care în total compun alba gîndire filosofică. Fîrstec, avem în vedere și acest element, în schinția căruia cu gros se poate vorbi despre o gîndire literară și activă. Dar, pe lîngă sitarea polemică, cu implicitul refuz al inconveniențelor, mai avem în vedere analiza reflexiv-critică a propriului gînd. O critică a gîndului venind nu numai din exterior, ci din interioritatea cîineiștilor săi. Unitatea criticii exterioare cu aceea interioră, lumenul lor, toatedă, presupune argumentarea. Argumentarea, pasională și cea nepasională. Asadar, argumentarea reitorică și logică. Ca un corolar, va trebui să renască interesul pentru retorică și, cu o treaptă mai puțină, sau cu un putin pe același treaptă, interesul pentru logică.

*

Despre logică și filosofie vom vorbi cu alt prilej. Aici vom spune doar că reflexia asupra trecutului apropiat al filosofiei, așa cum l-am trăit în societatea noastră, procesul trecutului ei apropiat, proces judecat în instanță critică a gîndirii, este necesar, dacă vrem să înțelegem cîte cova. Pentru ca lectia durerioasă a trecutului să nu îl fost zadarnică, necesară este, înainte de orice plasare metafilozofică, în sensul abstract al cuvîntului, situația în contextul istoric în care a decurs activitatea filosofică (și pseudofilosofică) într-un sfert de veac de singularitate nesfîrșită.

„Impulsionată” de deviza mai veche,

te și pe pagina tipărită a unui și ocau-
lui autor.) După părere mea, acel ce
încarcă o retrospectivă istorică trebuie
să pornească de la această linie de de-
marchare, pentru a cogăsi apoi distincțiile,
clasificările și hierarhizările viitorice.

Ne reghesim, după dezastrul cultural — „genocidul cultural” dictat de sus, Juxta-
pus peste execuri și advergări „sinucideri
culturale” — cu speranțe, cu aprezen-
tării, cu obligația unei evaluări lucești a
proprii responsabilități. Reîntâm în Eu-
ropa. Dar trebuie să ne regăsim pe noi
în sine. Nu va fi usor. Sîntem împregnați
de „limbul de lenă”, dar, mai cu seamă,
nu spune că suntem împregnați de o
„gîndire de lenă”, cu tîrurile ei sufocante.
Uneori niște nu ne dăm seama că de
mult suntem interiorizat represiv, sublim-
ind-o în scheme de gîndire și reflexe
de actiune totalmente inapă, totalmen-
te inopere. Este sătul, e un fapt anecdotic:
filosofi și savanți sunt adesea, prin fire
și preocupări, distrăgi, absenți, potențiali,
inadaptati. Dar să nu atenționezi absența și
distracția acolo unde în loc este, acum
refuzul disonanțelor cognitive, eschiva de
la scrutarea sensurilor de viață. Examini-
nd lucid, în spirit interrogativ, execurile
numerouse și triumfurile rutine ale solu-
rii filosofice ne deschidem sansa unui
mai bine. Este clar că vom putea întreprinde
mai mult, fără o cîștigătoare exten-
sionă: acelașă gîndire care Noica a
putut cîndva să afirme că „suntem du-
reroase decit cele exterioare”; aceea-
cure, în orice caz, sunte foarte dureroase.
Intrucît nu consonă, pră adesea, tocmai
cu cele exterioare. Fară confruntarea lor
nu închidem sansa unui mai bine, unui
mai mult mai bine. Sansa înaintării spre acel
Bine care este aderătură căutării filosofice.

Aceste gînduri ne atau în preajmă,
acum, cind seriem că filosofia trebuie să
gîndească revoluția, obligație care este
reversul faptului că mersul revoluției la
români va influența hotărîtor și benefic
mersul gîndirii la români. În acest mers
al gîndirii, filosofia poate rămîne și ab-
sență? În dacă nu, care este rostul lor
al filosofiei, al filosofării, al studiilor cau-
zării gîndirii?

Rostul se elădește dintr-o sumă de ro-
sturi. Si avem în vedere în primul rînd
obligația filosofului de-a gîndi revoluția,
de-a-l reconstrui rational original, de-a
o prelungi spiritual în dezfașurările ei
viitoare. A simbol filosofie revoluția în-
scamă și gîndi, în comunitatea istorică
cu istoricul, dar și subdiviziunea țărănească
a culturilor, cum a fost posibilă noua
cum a devenit posibilă răboala domnă,
prin revoluție, dată oricărui deces cum a de-
venit posibilă salvarea națională și cum
necessară salvare tronul să devină posibilă
în orientală țără și în vestul său. Dacă istoriul
se întrează și se înțelege viața sa revoluție war-
filosof, trebuie să se înțelege viața sa

Concomitent cu noua temătizare, și că-
re în sens fundamental apare clar — e vorba
de a gîndi posibilul, pierdut de la o
conformitate istorică de o concretizare
însumînă căreia nu plășină — filosofia
reîntră în normalitate, în simpla, elemen-
tară normalitate. Își reînăște rosturile ei
firești, acelea pe care le simt, le-am în-
vățat, le-am preluat și le vom transmite.
În confruntare cu pseudo-filosoful din noi
înșine, cu schemele de gîndire însemnate,
în dialog, într-o deschidere bună, filosofia
își regăsește rosturile ei firești.

„Bunavestire” — Florentă, sec. XVI

CETATEA SI FILOSOFIA

Andrei Cornea

1. A scris un elogiu al filosofiei și un lucru care să-a mai făcut, care să mai poate face și care va fi, oricind în principiu, bine primit. Căci să-ar părea că, procedind astfel, te declară așezat ne-apărării situații de latura umanității și că îl întorcă fata în direcția cea bună, ea spre care suflare Spiritul. Or, cine nu doarete să-i suflare Spiritul în pînze? Dimpotrivă, a incercă să fie și un timid cuvînt de înțelegere pentru persecutorii filosofiei, sau mai exact, ai filosofilor, a lăsat deci mai degrabă parteia atenienilor decât pe cea a lui Socrate — lăsat o tentativă riscantă, delirată și chiar că se poate de compromisătoare. Mă tem mai ales să nu-i stîrnescă. Impotrivă-mi pe ei care, gata oricind să-i denunțe și să-l trădeze pe filosofii de aici, nu vor cu nici un chip să se stea că ei să-ar fi purtat la fel și cu cel de ieri. Trădarea n-a incetat odată cu Iuda, nici defilația publică odată cu Anyios: dar veril de mai tîrziu al ambilor să-i facă nu o dată mare fală din a-si spune și creștinii și socratici.

Problema totuși rămîne. Am vrea să stim, în fapt, dacă nu cumva au și Cetățile — unele dintre ele măcar — dreptate, dreptate lor, în fața filosofilor, rămînind, desigur, de la sine intelectul că nu ne gindim să le absolvim de orice vină. La procesul istoric, Cetățile pierd, pierd aproape întotdeauna și inevitabil. Dar procesele istorice sunt de obicei rezigate, fie și din umbra, de filosofi, juriu și constiția încărcată. Nu să-ar putea spune că nepărtinirea caracterizează și asemenea judecățile. Dar ceea ce face situația Cetăților la acest ultim tribunal încă și mai insuportabilă, este că ele nu prea au avocați. Dar dacă au, sunt derizorii și triviali. Si dacă nu sunt astfel, mă tem că acești mai buni avocați își filosofi sunt.

Iată de ce, cunoacând bine toate riscurile, ar vrea să încerce totuși un cuvînt de înțelegere pentru Cetăți — pentru unele Cetăți — fără mare nădejde de a se putea astimpăra animozitățile veciilor de cînd lumen. Dar, după o frumoasă vorbă, nu e nevoie de speranță pentru a îndrăzni totuși să perseverezi.

2. Așadar — aceasta este întrebarea — de ce apelașă Cetățile la cuciula impotriva gîndului? Explicația pare să fie — ne arată Adrian-Paul Iliescu într-un eseu (Filosofia limbajului și limbajul filosofiei, Ed. Stiințifică și Encyclopedică 1989) — non-conformismul fundamental al demersului filosofic, care să propună — atunci cînd este autentic — să pună în discuție „presupozitiile ultime”. Cu alte cuvînte filosofia subminereză, prin consecințele pe care le împăcă, baza gîndirii lumii respective, deci și autoritatea Cetății și a „colitei” sale. „Simplitatea punere a problemelor — spunea autorul mai sus citat — simplă atragere a atenției asupra presupozitilor ultime... este un act alarmant” (pentru societate, se înțelege, ad. n. A.C.). Iar într-o conferință publică tinută la casa Vasile Pogor din Iași în 1886, Gabriel Liiceanu atingea aceeași problemă, folosindu-se însă de o inginoasă și evocatoare imagine. Pentru el, filosoful devine un fel de „medie spiritual” care atrage atenția Cetății asupra bolii sale. Or, arăta Liiceanu, dacă boala nu obisnuită ce are o maladie truposă, și pe deplin conștient de boala sa și cheamă din proprie inițiativă medicul, boala psihiță și mai cu seamă cele „spirituale” se caracterizează prin inconștiență bolnavului. Aceasta se simte în ordine, perfect sănătosă și într-atât de adăpost la boala sa, încit nu e mai rezistat. De aceea, el va reacționa cu irritare la atenționarea și la somnătul „medicului spiritual”, pe care îl percepă ca pe un agent perturbator și nociv.

Nu intră clisi și de puțin în intenția mea să analizez mai în adâncime opinile celor doi autori pomeniți, spre a vedea dacă ele sunt consonante ori nu și dacă da, în ce măsură. Nu voi încerca nici să examinez pertinența imaginii lui G. Liiceanu asupra „bolii spirituale”, acceptând-o deocamdată în mare. Remarc însă un singur lucru: pentru ambii, Cetățile, indiscutabil culabile, fac un front comun de ostilitate și de intoleranță față de filosofie. „Filosofia este o activitate întrinsecăUMANIANĂ. Toamna de acesea totalitarismul este osul filosofiei: fascismul, buna-

care, prin unele dintre consecințele lor, îngăduie astăzi Cetății să fie astăzi cum este, cît și filosoful să trăiască în ea, putind să se exprime și să pună totul în îndoișă. Filosoful nu are, de fapt, o situație prea comodă, căci lăsat dilema în care este el plasat: ori este filosof și atunci se poate întimpla că, ducindu-și gîndul pînă la capăt, el să submineze însuși principiul social care îngăduie gîndului său să submineze: ori nu-să duce gîndul pînă la capăt, dar atunci se descalifică. Am formulat lucrurile, desigur, cam brutal și nuanțat. Nu întotdeauna se petrece astăzi ceva și dilema nu se impune chiar mereu cu severitatea pe care am sugerat-o. Să înseamnă însă că există măcar o tendință către o astfel de dilemă: corozivitatea totală a gîndului filosofic riscă, în ultimă instanță, să nimicească astăzi căminul în care el viețuiește, cît și pe sine însuși odată cu căminul.

Dinaintea acestui dileme a filosofiei, vine și Cetatea cu propria ei dilemă. Dar să se înțeleagă, este mereu vorba despre Cetatea liberală și deschisă, căci pentru tiranie nu există niciodată dileme reale. Dar cetatea liberală este toleranță și principiul ei său în admiserea diversității opinilor. Filosoful — urmat adesea de diferiți adepti mai mulți sau mai puțini îndoielnici — tîne un discurs total și fundamentalist, declarind o „monilișă spirituală generalizată” în jurul său. A nu-l lăsa să se exprime, înseamnă, pentru Cetate, să-l trăda principiile; chiar și-l opri la un moment dat, a-i opune un „nec plus ultra”, nu reprezentă un act de toleranță. Dar și acceptă integral poate să însemne (a și însemnă uncoi, pe parcursul istoriei) să-și periclită propria existență, a risca nimicirea pe termenul mai lung sau mai scurt. Să pună, aşadar, frîne gîndului, să pună sub pază exprimarea? Dar pînă unde, cît de mult și în ce condiții? Si mai ales cine să-să assume sarcina integră a poliției gîndirii în cetatea democratică?

4. Dilemă contra dilemă. Meci, nu așadar. S-ar părea, deci că la o judecăță ceva mai împărțită, în afara istoriei și a timpului, nu putem afîa nimic care să ofere o corecție clarificare: cît despre recursul la claritatea îngelătoare a judecăților din istorie și din timp, acesta este cum nu se poate mai discutabil.

Si totuși mi se pare că „mechi” nu este chiar nul și că, în fapt, unul dintre „combatanți” ieșe din cursă cu un usor avantaj moral. Iar acesta este Cetatea (cea democratică). Într-adevăr, Cetatea are, mai întotdeauna, constituția dilemelor în care se pune, doară că nu este chiar atât de boala spirituală. Atenționii nu î-l urără cu bucurie pe Socrate, nici nu î-l urără pe Anytos sau pe Meletus pentru „demascare”, iar foarte curînd dinu moartea filosofului, ei să-să călă și î-l urăbile. De cele mai multe ori, înainte de a se ajunge la cele capitale, Cetatea exiță îndelung, tergiverză, se simte vinovată, vrea să ajungă la compromisuri. În fața activismului radical, dă și literai al lui Sartre, André Malraux spunea: „Mai bine să-l îlăsum pe Sartre să strige la Place de la Concorde -Triajscă tero-

riștili”, decit să-l arestăm și să avem neocazuri”. Iar generalul De Gaulle îl disculpa pe același Sartre în fața Cabinetului, invocînd exemplul lui François Villon, Voltaire și Rousseau. Bineînțeles că, de multe ori, filosoful refuză compromisurile sau le acceptă numai tactic. Si are, în felul lui dreptate: căci filosofia nu poate trăi din nerul compromisurilor. Exițările Cetății îl vor apăra, chiar și ele dezgustătoare și patologice. Cu consilinta mereu încărcată, inventindu-și vinovății, cînd nu le are, rezultindu-și acută aporia în care se află. Cetatea de acest fel nu este o pradă dificilă pentru atacurile invigoruite ale filosofului.

Căci acesta, spre deosebire de Cetate, nu are în general sentimentul și constiția proprii dileme în care se pune. Avantaj practic imediat din care decurge boala sa, claritatea lui, siguranța lui. Tendința sa este, într-adevăr, aceea de a vedea totă lumenul supus unei misiuni spirituale și de a se simți răspunzător să vină să o îculisească, fie și împotriva voinei ei. Exiți, tergiverză și acorzi primul ajutor uman pacient pe care-l crezi boala?

Ai vreo îndoișă asupra nevoii de a-l trata? Nu — mai cu seamă atunci cînd ai convinsorii să sint fericiți și îndoiți calificați să intervină. Dar dacă maladia spirituală se caracterizează prin impotrivirea încapătinății la medicatia adecvată, nu este atunci tocmai impotrivirea, orice împotrivire, orice reacție nervoasă a Cetății un simptom al bolii? Iar dacă asemenea reacții se fac uneori asteptate, sau nu au acuitatea sperată, nu trebuie că slăbești.

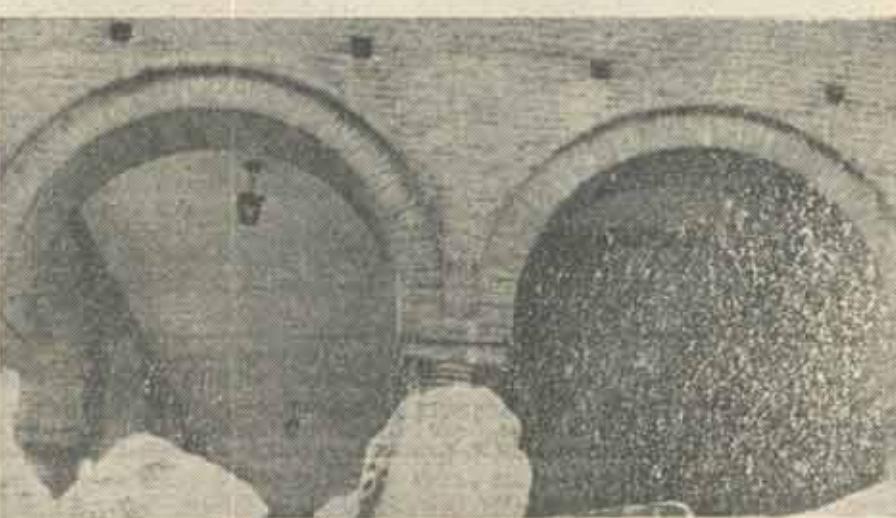
Căci, spre a se demonstra, a posteriori, tocmai prezența presupusei stări psihologice a spiritului? Astăzi se face că, nu o dată, filosoful, începînd îărăsi cu Socrate, nu provoacă încrecîtuțile în care trăiau, forțîndu-și chiar martirul. Nu și spore lauda Cetăților, destur, că l-au oferit, dar nici nu a filosoful că nu l-au evitat. Oricum, cînd cînd nu pe termen scurt la modul practic. Cetățile libere pierd aproape mereu ne termen lung în favoarea filosofiei. Iar cînd pierd pe termen scurt, pierd din nou și pe termen lung. Căci întotdeauna, constiția proprii dileme le face vulnerabile.

5. Dar nu reprezintă atunci tocmai constiția aceasta, pe care o au Cetățile tolerate și nu o au filosofii și o recare superioritate morală a primelor?

Nu înseamnă un spor de putere morală a dobîndită constiția slăbecinii tale, fătă de situația cînd esti lipit de ea?

Filosofia, care a debutat cerind împerios cunoașterea de sine și reclamind constiția propriei existente, nu poate pretenzia a-să respectă vocația, decă, în dialogul cu Cetatea, ea se eliberează prea lesne de sentimentul propriilor pasiuni. Mai mult, dacă boala spirituală se caracterizează, cum spune G. Liiceanu — prin anestezia constiției bolii, nu este chiar filosofia, ce adesea să-l urăse de constiția dilemei ei în Cetate și a bolnavă spirituală?

In fața unei Cetăți existante, zade, așadar, o filosofie cu o stare de sănătate suspectă. Nu e un tabou nrea încurajator. Dar este, poate, un punct de plecare. Filosofia trebuie, desigur să-să depene gîndul pînă la capăt și ei nu are voile să se lasă domesticită, mobilizată. Are noile de fervorile sale penitri a izbuti și a fi ceea ce este. Dar fervoare nu înseamnă îndînjire, încinseare, lipsă lucidității și a constiției situației în care se găsește. Nu este cauză să-l dâm statut. Bănuim totuși că, dacă filosoful poate și trebuie să depisteze „maladii spirituale”, nu se cade să uite că a fi medic și a fi boala nu sunt stări care să se exclude. O vindecare a coloratii împreună cu a sa proprie — lată ce ar putea să incerce mai des filosofia. Ar trebui, în fapt, doar să caute a face putină drogătoare atenționii și să nu fie atât de complicităță față de spartani. Si să stie să deosebească între ei și între Cetățile lor. Iar față de sine, să aibă, poate, cova mai mult umor. Altintîrzi, mă tem că riscul să cunoască soarta scorionului din fabă, care a vrut să trească rîul ne solunare unel broscute măriminoase: dar, negîndindu-se abține să n-o intereze în mijlocul traversării, scorionul să-să înceteze pierind laolaltă cu binefăcătoarea lui cu tot.

E ușor să proorceți evenimente care s-au și produs. Să totuși, am un anumit drept să afirm că pentru mine căderea regimului Ceaușescu n-a constituit o surpriză. Într-un interviu acordat unui ziar italian, la 20 decembrie 1989, răspunzind unei întrebări privind perspectivele României, eu am spus: Uniunea Sovietică și Occidentul nu vor tolera perpetuarea regimului Ceaușescu și vor acționa astfel încât în România să se producă ceva similar cu ceea ce s-a și produs în R.D.G. Singurul lucru pe care n-am putut să-l prevădă a fost iminenta evenimentului, și însă într-o formă atât de acintă, care a dus la executarea lui Ceaușescu și la înfericarea partidului comunist. Dar nimănii n-ar fi putut anticipa în acel moment asemenea evenimente.

Po ce se intemeia predicia mea? Aveam în față ochii exemplului recent al R.D.G., Regimul lui Honecker părea invulnerabil. Dar el s-a prăbusit în cursul cîteva zile. Aceasta nu s-ar fi putut produce fără stîntă-liderilor sovietici și occidentali și fără acordul lor. A fost bătălia un acord tacit, ori explicit? Lucrul n-are nici o importanță. Important este faptul că interesele celor doi adversari istorici — Uniunea Sovietică și Occidentul — au coincis în mod uimitor. Liderii occidentali erau interesați în răsturnarea regimului Honecker, spre a da curaj ambelor lor de a străge R.D.G. în sferea lumii occidentale și de a să lovitură comunismului mondial. Liderii de la Moscova înțelegeau că, oricum ar fi stat lucrurile, ei pierduseră controlul asupra cîțui conduceator din R.D.G., elnic lui Honecker. Acești din urmă n-avea nici cea mai mică intenție să cînte în struna lui Gorbaciov și a întregii sale agitații de tip „perestroika”. Honecker devenise un obstacol în calea lui Gorbaciov. Regimul lui Honecker începuse să primejdiască destinul comunismului. Răsturnarea acestui regim devenise o condiție importantă a salvăgădirii comunismului, numai în R.D.G., și și în chiar centrul comunismului, în Moscova. Iată de ce, pornind de la scopuri diametral opuse, Uniunea Sovietică și lumea occidentală au ajuns la una și aceeași decizie: sacrificarea regimului Honecker.

Cu toate acestea, reducerea evenimentelor din R.D.G. exclusiv la înfrângeri de ordin extern ar constitui o eroare grosolană. A intrat în joc și un alt factor, de maximă importanță: straturile largi ale populației. Ele au manifestat o ură nestăvilită, ură mult timp timuită în fru, față de regimul lui Honecker, și au puștișințe pe stradă, oblinind controlul situației în genere. Căci în presupunere că Moscova hotărise să provoace în mod intențional dezordini în R.D.G., este indoielnic că ca și cum fi prevăzut amplioare și caracterul lor. Putem afirma că genial revoluției a fost lăsat să scape din sticla regimului comunist al lui Honecker, iar Moscova s-a găsit în fața sarcinii de a fabrica, într-un fel sau altul, o sticla nouă, "democratică", închinzând înțeleptul și omul desătunit.

lăuntrul ei genial desăntuit.

Similitudinea evenimentelor din România cu cele produse în R.D.G. este, într-adevăr, uimitoare. Fapt straniu: pînă și expertii în problemele României privescu cu scepticism o astemnare eventualitățile. As vrea să repet că, în mod neașteptat, massa populației a manifestat o activizare cu totul ieșită din comun, nu ridicarea la luptă a, imbrăcată o formă mult mai acută decât în R.D.G. Această acutitate nu se explică nicidecum prin maturitatea opozitiei față de regim și prin experiența luptelor sociale; dimpotrivă

— INEDIT —

— Aleksandr Zinoviev —

Cunoscutul dizident rus ALEKSANDR ALEKSANDROVICI ZINOVIEV, născut în 1922, a dobândit o notorietate internațională bine meritată ca filozof și logician. În 1976, A. A. ZINOVIEV publică în Occident primul lui „roman sociologic”, satira „PIȘCURILE CARE SE CASCA”. Persecuțiile la care a fost supus culminează în 1978, cînd dizidențul de la Moscova este lăsat să iu coleagii exilului.

Incepind din același an, A. A. ZINOVIEV trăiește la München, desfășurind o prodigioasă activitate literară și științifică, în centrul căreia se află problema comunismului. Attitudinea lui consecvent critică față de fenomenul

comunist îl inscrie în constelație marii gindiri contestătoare a secolului nostru. Publicind eseul lui A. A. ZINOVIEV consacrat revoluției române și perspectivelor ei, revista „22” își propune să-l comenteze în unul din numările viitoare.

didați, și așa mai departe. Comunitatea este un lemn de măr profund decit toate aceste fenomene efemere și de supras-

Comunismul traversează acum o criză profundă și totală, e incontestabil! Dar criza nu însemnă încă fatumul. Alte tipuri de organizare socială au trecut și ele prin perioade de criză. Prin cîte crize n-a trecut capitalismul? Si încă ce crize! De cîte ori n-a fost înmormântat capitalismul? Iar capitalismul trăiește și în floarea pînă în zilele noastre. Comunismul se urășă să înceapă o nouă etapă, să zice că este posibil numai pe seama lumenii occidentale. Dar este indoielnic că Occidentul va aproviza mult timp România și pe celelalte țări care au fost socialistă. Îndepărțindu-se totul lor proprietatea, ajutându-le occidentale să dinască. Nișăcăciun bunul Dumnezeu sărăcăție inventată în momentul de fata refacă mîrculește. În măsură să înzestreze o țară socialistă sau sătăcăiți un super-market occidental.

se aflată abia la începutul istoriei săi. El va trebui, la rîndul său, să taxe fata propriilor conflicte, crize, eșecuri și ridicări. Dar e prea devreme să vorbim despre înmormântarea lui. Primejdia reprezentanță pentru cînșul de revoluții și a celor două Germanii și România nu trebuie să fie supraapreciată, suprasollecitată. Stîrnind un adevarat uragan în mass-media occidentale, aceste revoluții nu au modificat radical lemnul vîstii milioanelor de oameni. Rebotezarea partidelor comuniste și eluzia interzisă la înghemare nu au un sens istoric serios. Intrăcît aceste partide nici nu sunt partiale în sensul ușor al cuvintului. Ele sunt o parte constitutivă, stat nucleu și stilul de temelie al mecanismului de stat din țările comuniste. Orice alt partid sau bloc de partide, odată ajuns la putere, va fi constrins în liniști mari și în esență să se comporte în același mod în care s-a urmat-o cale de putere.

comportă un partid comunist rebolezat, reformat sau chiar recăutat; astfel spus, va trebui să se conformeze legilor de funcționare a puterii, ei neputind da curs propriului său înțelit și promisiunii. Natura nu oferă vreia democrație abstractă, convenință în toate epociile și pentru toate popoarele. Democrația occidentală este numai forma politică și ideologică capitalismului contemporan, ea înținând compatibilitatea cu baza comunismului și societății. De acea lumea occidentală impune factor comuniste democrației, acesta este un atac al capitalismului la adresa comunismului, la adresa unei realități împotriva căreia nici o ridiculizare a marxismului nu ne poate aduce.

Comunismul va supraviețui, în pofta oricărui răgăduire politică și ideologică, atât timp cît se va menține baza comunismului și societății, și atunci organizarea întregii populații a unei tări într-un organism social unitar având o structură definită, în condițiile menținerii unor dezprinderă irredicibile ale existențelor de a-și duce viața în cadrul acestor structuri. Dacă însă revoluția va ajunge pînă la nîndîcerea sesiei baze, faptul nu poate semnifica decit un singur lucru, și anume o treiere în capitalism. Numai că destinul orîndurilor sociale dintr-o tără cu mai multe milioane de locuitori, tără care s-a deprins dezastru în comunism, se decide nu prin voturile dintr-un parlament cu mai multe partide, parlament constituit prin efectul unei anumite alegeri libere, acest destin este în proces istoric îndelungat și chinuitor, pe trecrea după lege care nu asigură de vîreș un partid sau altul, de vîreș reformator sau altul. Pentru massele populației, treioresc de la comunism la capitalism poate deveni nu mai puțin tragic decit perioada construcției comunismului.

Ridicarea maselor pentru a distruge ordinea existenta este un lucru; un cu totul alt lucru este mobilizarea lor în vederea creării unei ordini noi. În primul rind, este extrem de indoleinic că vechea ordine ar fi fost cu adevărat distrusă. Îar în al doilea rind, dacă admitem că regimul comunist se probusește realmente

München, 14 Januarie 1990.

(Traducere din limba rusă
de SORIN VIERU)

